

Raport końcowy

Badanie ewaluacyjne programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań „Razem bezpieczniej” za okres 2007-2015

Autorzy: Małgorzata Leszczyńska, Magdalena Szostakowska, Jarema Piekutowski

Warszawa 2016

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
STRESZCZENIE	3
WPROWADZENIE	7
▪ REALIZACJA PROGRAMU	8
ZESPÓŁ CENTRALNY	9
ZESPOŁY WOJEWÓDZKIE (TERENOWE)	9
KONCEPCJA BADANIA	11
▪ CELE BADANIA	11
▪ KLUCZOWE PYTANIA BADAWCZE	11
▪ METODOLOGIA	11
WYNIKI BADANIA	15
▪ WSKAŹNIKI ZWIĄZANE Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ NA PRZESTRZENI LAT	15
REALNE BEZPIECZEŃSTWO	15
POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA	20
WIZERUNEK POLICJI	23
▪ EFEKTY PROGRAMU	25
▪ DWA POZIOMY ODDZIAŁYWANIA	25
▪ KAPITAŁ SPOŁECZNY	28
▪ EFEKTY W OBSZARACH	29
BEZPIECZEŃSTWO W MIEJSCACH PUBLICZNYCH I MIEJSCU ZAMIESZKANIA	30
PRZEMOC W RODZINIE	33
BEZPIECZEŃSTWO W SZKOLE	35
BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM	39
BEZPIECZEŃSTWO W ŚRODKACH KOMUNIKACJI PUBLICZNEJ	42
BEZPIECZEŃSTWO W DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	44
OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO	45
DZIAŁANIA WIELOOBSZAROWE	47
TRWAŁOŚĆ EFEKTÓW	51
▪ WPŁYW PROGRAMU W OBSZARZE BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO W OPINIACH BADANYCH	53
▪ KONTYNUACJA PROGRAMU „RAZEM BEZPIECZNIEJ”	58
▪ PODSUMOWANIE	60
▪ WNIOSKI I REKOMENDACJE	61
ZAŁĄCZNIKI	63
▪ SCENARIUSZ WYWIADU TELEFONICZNEGO Z KOORDYNATOREM	63
▪ ANKIETA INTERNETOWA DLA PROJEKTODAWCÓW	65
▪ WYWIAD INDYWIDUALNY Z CZŁONKIEM ZESPOŁU KOORDYNUJĄCEGO PRZY MSWiA	78

STRESZCZENIE

1. Głównym założeniem programu „Razem bezpiecznie” było przekonanie obywateli do nawiązania trwałego, stałego, naturalnego partnerstwa z Policją oraz innymi instytucjami ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.
2. Z badania wynika, że poniższe cele Programu zostały osiągnięte:
 - Wzrost realnego bezpieczeństwa w Polsce.
 - Wzrost poczucia bezpieczeństwa w Polsce.
 - Zapobieganie przestępczości i aspołecznym zachowaniom poprzez zaktywizowanie i zdynamizowanie działań administracji rządowej na rzecz współpracy z administracją samorządową, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną.
 - Poprawienie wizerunku Policji i wzrost zaufania społecznego do tej i innych służb działających na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego.
3. W latach 2007-2015 **nastąpił spadek liczby stwierdzonych przestępstw o 37,9%**. Ogólna liczba przestępstw, stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, znacząco spadła w tym okresie. O ile w 2006 r. było ich 1 287 918, o tyle w 2015 r. – już tylko 799 779.
4. **Największa poprawa sytuacji w zakresie bezpieczeństwa nastąpiła w województwach położonych w północnej części Polski** – pomorskim, warmińsko-mazurskim i kujawsko-pomorskim. Mniejszą poprawę widać w województwach położonych w zachodniej i południowej części kraju – przede wszystkim w lubuskim, ale także w dolnośląskim, podkarpackim i wielkopolskim. W związku z ww. zróżnicowaniem, rekomenduje się w kolejnych latach zróżnicowanie wsparcia dla regionów w ramach Programu w zależności od wskaźników przestępczości.
5. W latach 2007-2015 spadła **liczba przestępstw kryminalnych, na których zwalczaniu przede wszystkim koncentrował się program „Razem bezpiecznie”**. Wzrosła natomiast w tym okresie liczba przestępstw gospodarczych, którymi „Razem bezpiecznie” zajmował się w mniejszym stopniu, zmienił się też ich charakter. Spośród różnych kategorii przestępstw, w latach 2006-2015 **największy spadek odnotowano jeśli chodzi o liczbę przestępstw drogowych (61,4%)**. Stosunkowo najniższy spadek odnotowano w kategorii **przestępstw przeciw rodzinie i opiece**.
6. **W latach realizacji Programu odsetek osób oceniających Polskę jako kraj bezpieczny przekroczył odsetek osób oceniających Polskę jako kraj, w którym nie żyje się bezpiecznie. 95% Polaków ocenia własne miejsce zamieszkania, jako bezpieczne.** Również wszyscy projektodawcy uczestniczący w badaniu byli zdania, że dzięki ich działaniom w Programie zwiększyło się poczucie bezpieczeństwa.
7. **Program przyczynił się do zaktywizowania i bliższej współpracy instytucji państwowych i samorządowych** na rzecz zapobiegania przestępczości i aspołecznym zachowaniom. Co więcej, w społeczeństwie obserwowane jest **podniesienie świadomości i współodpowiedzialności** za bezpieczeństwo w najbliższym sąsiedztwie, otoczeniu.
8. **Na przestrzeni lat realizacji programu „Razem bezpiecznie” wzrosło zaufanie Polaków do Policji.** W 2006 r., czyli przed rozpoczęciem realizacji Programu, Policji ufało 59% obywateli, zaś

w 2016 r. jest to już 65%.

9. **Efekty Programu można wskazać na dwóch płaszczyznach: W skali całego kraju i na płaszczyźnie poszczególnych województw i projektów.**

W skali kraju najbardziej widoczne jest **podniesienie świadomości społecznej i współodpowiedzialności za bezpieczeństwo**. Mniejsza jest obojętność, przyzwolenie na działania zagrażające bezpieczeństwu, na przykład w komunikacji publicznej, a Polacy zdecydowanie częściej reagują na sytuacje niebezpieczne, czy aspołeczne. Efektem Programu obserwowanym w skali ogólnopolskiej i na szczeblu centralnym jest lepsza współpraca instytucji, które zaangażowane były w realizację Programu.

Program „Razem bezpieczniej” przyczynia się do zahamowania trendu spadającego zaufania społecznego do instytucji publicznych. Dzięki projektom rozwinęła się znacząco współpraca kluczowych instytucji państwa ze społecznością lokalną. Te pozytywne doświadczenia zwiększają zaufanie do policjantów, strażaków oraz do instytucji.

Do efektów o charakterze ogólnopolskim warto też zaliczyć **wdrożenie rozwiązań projektowych do systemu w całym kraju**. Na przykład w projekcie z województwa lubuskiego (w ramach obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie) opracowano kwestionariusz identyfikacji możliwości wystąpienia poważnego zdarzenia w rodzinie. Po przetestowaniu go w projekcie narzędzie to jest obecnie rekomendowane instytucjom na terenie całego kraju.

10. Do efektów można też zaliczyć zasób wiedzy, jaki powstał w Programie. Opracowano liczne publikacje, powstał bank dobrych praktyk. Wskazane jest jednak, aby w większym zakresie promować te efekty, gdyż nie wszyscy badani o nich wiedzieli.

11. Program jest realizowany od dziewięciu lat, dzięki czemu mechanizm wsparcia jest znany i coraz bardziej rozpoznawany przez odbiorców. Jest więc podstawą dla przyszłych programów rządowych w obszarze bezpieczeństwa.

W poszczególnych projektach, które realizowane były **w województwach, najczęstszym efektem jest zwiększenie wiedzy, a czasem też umiejętności** z zakresu bezpieczeństwa, zapobiegania sytuacjom niebezpiecznym. Projekty służyły też rozwijaniu doświadczeń związanych ze współpracą z zewnętrznymi partnerami: instytucjami, organizacjami pozarządowymi i mediami.

12. W poszczególnych obszarach Programu podejmowano inne działania i osiągnięto nieco różne efekty:

- W obszarze „Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania” działania dotyczyły edukacji dzieci i młodzieży, informacji i promocji, edukacji dorosłych oraz działań kontrolnych i prewencyjnych. Najważniejszym efektem jest **lepsze dostosowanie przestrzeni osiedli sprzyjające eliminacji zachowań aspołecznych. Zwiększyło się też poczucie odpowiedzialności mieszkańców za wspólne dobro**, poprawiła się koordynacja działań i aktywna współpraca podmiotów.
- W obszarze „Przemoc w rodzinie” realizowano działania edukacyjne skierowane do dorosłych (m.in. do ofiar i sprawców przemocy). Organizowano też konferencje, szkolenia i seminaria, działania informacyjne i promocyjne oraz poradnictwo. **Dzięki temu udało się zwiększyć wiedzę i świadomość społeczną.** Zwiększyła się aktywność instytucji odpowiedzialnych za pomoc rodzinom w kryzysie oraz zmniejszyła się bierność społeczna wobec przemocy.
- W obszarze „Bezpieczeństwo w szkole” prowadzono działania edukacyjne, informacyjne

i promocyjne skierowane do dzieci i młodzieży, organizowano konferencje i seminaria i festyny. Dzięki temu **zwiększyła się wiedza na temat przestępstw i wykroczeń w szkołach oraz w bezpośrednim sąsiedztwie szkół, zagrożeń związanych z alkoholem i narkotykami w środowisku szkolnym oraz na temat właściwych reakcji na przejawy zjawisk patologicznych.**

- Obszar „Bezpieczeństwo w ruchu drogowym” obejmował działania edukacyjne oraz informacyjne i promocyjne, skierowane do uczniów, wydarzenia lokalne oraz działania prewencyjne, patrolowe i kontrolne. Jego najważniejszym efektem jest **wyposażenie młodych ludzi w wiedzę z zakresu ruchu drogowego i bezpiecznych zachowań.**
 - W obszarze „Bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej” działania miały zmniejszać przestępczość pospolitą na szlakach kolejowych oraz eliminować zagrożenia przestępczością, wykroczeniami oraz innymi zjawiskami nieakceptowanymi społecznie w środkach komunikacji miejskiej. Najważniejszym efektem jest **współpraca instytucji (Policji, SOK, Żandarmerii Wojskowej itp.) oraz zwiększenie specjalistycznej wiedzy dzięki szkoleniom oraz utworzenie systemów monitorowania zagrożeń.**
 - Obszar „Bezpieczeństwo w działalności gospodarczej” miał na celu ochronę małej i średniej przedsiębiorczości przed wymuszeniami, napadami i przestępczością pospolitą. W praktyce okazało się, że nie jest w pełni zgodny z aktualnymi potrzebami. Do efektów należy zaliczyć publikację pt. „Handluj bezpiecznie” oraz ustalenia na poziomie centralnym. Warto w większym stopniu upowszechniać rozwiązania i ustalenia z tego obszaru.
 - Działania w obszarze „Ochrona dziedzictwa narodowego” miały przeciwdziałać niszczeniu dziedzictwa narodowego w całym kraju. Najważniejszym efektem projektów są zabezpieczenia przed kradzieżą (systemy alarmowe i oznakowania), zwiększenie dokumentacji dotyczącej zabytków, a także wzrost świadomości w społecznościach lokalnych na temat konieczności społecznej ochrony zabytków.
13. W Programie widać zróżnicowanie regionalne projektów i obszarów priorytetowych, co wynika z odmiennych potrzeb w regionach. W jednych położono nacisk np. na kwestie bezpieczeństwa w rodzinie i zwiększanie wiedzy, na czym polega taka przemoc oraz gdzie szukać pomocy. W innych województwach (przygranicznych) szczególnie istotne były projekty na rzecz bezpieczeństwa w ruchu międzynarodowym.
14. Efekty przedsięwzięć realizowanych w programie „Razem bezpiecznie” **będą trwałe** zdaniem 88% respondentów. **Trwałości efektów sprzyja łączenie w projektach działań inwestycyjnych i tzw. miękkich**, zwłaszcza edukacyjnych. Innym czynnikiem zapewniającym trwałość efektów jest **współpraca**, kontynuowana po zakończeniu projektów.
15. Niejednokrotnie projekty realizowane w ramach „Razem bezpiecznie” można też określić jako swoisty **pilotaż**: gdy sprawdzą się działania w projektach, często są one kontynuowane i finansowane ze środków instytucji samorządowych. Dodatkowo projektodawcy szukają innych źródeł finansowania na działania w podobnych obszarach, o podobnych celach i priorytetach – na przykład w programie „Bezpieczna+” Ministerstwa Edukacji Narodowej.
16. Uczestnicy Programu nie mają wystarczających kompetencji, aby rzetelnie mierzyć zmiany wywoływane przez projekty. Trudno jest im też wskazać efekty, mają trudności we właściwym określeniu rezultatów i odróżnieniu ich od działań. W związku z tym, rekomenduje się stworzenie wytycznych do badania wpływu dla projektodawców lub szkolenia z tego zakresu, ponieważ przyczyni się to do podniesienia jakości projektów i pozwoli rzetelnie badać wpływ całego

Programu. Bardzo istotne jest również egzekwowanie osiągania założonych rezultatów, nauka ich monitorowania, ale wcześniej właściwego definiowania. Przez lata realizacji Programu ten aspekt nie był w wystarczającym stopniu podkreślany.

17. Kwestie organizacyjne i zarządzanie w Programie generalnie oceniane były pozytywnie. Kwestie, które wymagają poprawy to zbyt **niska kwota dofinansowania oraz zbyt długo trwająca procedura oceny i wyboru projektów**. To znacznie skraca czas realizacji projektów, może wpływać też na ich jakość. Należy dołożyć starań, by procedura wyboru projektów trwała krócej. W tym celu wskazane jest **przewodzenie oceny projektów tak, aby za wybór projektów odpowiedzialne były jedynie urzędy wojewódzkie** (bez drugiego stopnia oceny na poziomie centralnym).
18. Fundusze Programu przeznaczone na działania w każdym województwie nie są wysokie. Potrzeby są nadal duże, więc wskazane jest zwiększenie dofinansowania Programu. Ponadto fundusze powinny być rozdzielane na poszczególne województwa stosownie do potrzeb i priorytetów, a nie po równo, jak to było dotychczas.

WPROWADZENIE

Niniejszy raport został przygotowany przez Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o., na zlecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Ze względu na zakończenie się Programu, MSWiA zleciło niniejsze badanie, którego celem było zbadanie realizacji programu „Razem bezpiecznie” realizowanego w latach 2007-2015 oraz weryfikacja zmian w obszarze bezpieczeństwa publicznego i ochrony obywateli w Polsce.

Program „Razem bezpiecznie” realizowany był w latach 2007-2015. Powołany został uchwałą Nr 218/2006 Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2006 roku w sprawie rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpiecznie”. Program został następnie zmieniony uchwałą nr 219/2009 z dnia 7 grudnia 2009 r., w której wskazano, że Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przedstawiać będzie Radzie Ministrów **roczną** ocenę realizacji Programu. W 2012 roku Program został ponownie zmieniony uchwałą Rady Ministrów. Wtedy wskazano ministra właściwego do spraw wewnętrznych jako koordynującego Program (wcześniej w uchwale występowało sformułowanie „Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji”). Na przestrzeni lat Program koordynowało bowiem ministerstwo właściwe ds. wewnętrznych, którego nazwa jednak zmieniała się (MSW/MSWiA).

Program miał ograniczyć skalę zjawisk i zachowań, które są nieakceptowane społecznie i budzą poczucie zagrożenia w społeczeństwie, poprzez wspieranie ustawowych działań organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego. Był on zgodny z przyjętym przez Radę Ministrów dokumentem „Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015”, którego jednym z priorytetów była „Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa”. Program „Razem bezpiecznie” stanowił element jego realizacji - miał łączyć działania Policji, administracji rządowej i samorządowej oraz partnerów społecznych, zainteresowanych poprawą bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jego głównym założeniem było **przekonanie obywateli do nawiązania trwałego, stałego, naturalnego partnerstwa z Policją** oraz innymi instytucjami ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Koordynatorem działań realizowanych w ramach Programu był Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Cele Programu zostały sformułowane następująco:

- Wzrost realnego bezpieczeństwa w Polsce.
- Wzrost poczucia bezpieczeństwa w Polsce.
- Zapobieganie przestępczości i aspołecznym zachowaniom poprzez zaktywizowanie i zdynamizowanie działań administracji rządowej na rzecz współpracy z administracją samorządową, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną.
- Poprawienie wizerunku Policji i wzrost zaufania społecznego do tej i innych służb działających na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Działania mające służyć realizacji powyższych celów były podejmowane w siedmiu głównych obszarach:

- Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania;
- Przemoc w rodzinie;
- Bezpieczeństwo w szkole;
- Bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej;
- Bezpieczeństwo w ruchu drogowym;

- Bezpieczeństwo w działalności gospodarczej;
- Ochrona dziedzictwa narodowego.

Realizacja Programu

Przedsięwzięcia realizowane w ramach Programu były podejmowane zarówno na poziomie centralnym, jak i lokalnym. Poniższy schemat przedstawia podmioty zaangażowane w realizację Programu na poszczególnych szczeblach:

Rysunek 1. Podmioty uczestniczące w programie „Razem bezpiecznie” na każdym poziomie terytorialnym.

Źródło 1. Opracowanie własne na podstawie strony internetowej Programu.

Corocznie, w latach 2007-2015, w ramach rezerwy celowej na realizację Programu zabezpieczona była kwota 3 000 000 zł na aktywizację społeczności lokalnych poprzez dofinansowanie projektów realizowanych na poziomie lokalnym przez jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe. Warto zaznaczyć, że przeznaczenie środków finansowych nie było celem samym w sobie programu „Razem bezpiecznie”. Celem było **przekazanie narzędzia, jakim jest możliwość aplikowania o środki w Programie i wynikająca z tego szansa na podjęcie współpracy, tworzenie partnerstw i pobudzanie inicjatyw prospołecznych – głównie lokalnych.**

Łącznie zrealizowano 397 projektów na poziomie lokalnym (wojewódzkim) i szereg działań na poziomie centralnym. Ze środków rezerwy celowej, oprócz projektów rekomendowanych przez wojewodów, dofinansowano także projekty realizowane na poziomie lokalnym z rekomendacji Zespołu wspierającego koordynację Programu.

W ramach programu „Razem bezpiecznie” podejmowane były przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (a także nadzorowane służby) działania profilaktyczno-prewencyjne o charakterze centralnym. Realizowano również zadania wpisane do Programu z jego logo, które zgłaszały do MSWiA inne podmioty. Ich celem, obok promocji Programu, było **inicjowanie partnerstw** na rzecz działań w obszarze ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań oraz zwrócenie uwagi na ważne problemy społeczne w obszarze bezpieczeństwa.

Zespół centralny

Zadania określone w Programie koordynowane były przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji przy wsparciu Zespołu wspierającego koordynację Programu, w skład którego weszli przedstawiciele ministerstw: Sprawiedliwości, Edukacji Narodowej, Obrony Narodowej, Zdrowia, Sportu i Turystyki, Pracy i Polityki Społecznej, Gospodarki, Środowiska, Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Administracji i Cyfryzacji, Infrastruktury i Rozwoju oraz formacji (służb) nadzorowanych przez MSWiA (Policja, Straż Graniczna, Państwowa Straż Pożarna).

Zespół wspierający koordynację Programu miał za zadanie monitorować jego realizację na poziomie centralnym, przygotowywał propozycje dotyczące podziału środków finansowych na realizację Programu - rezerwy celowej zabezpieczonej na realizację tych zadań w budżecie państwa i przedkładał rekomendacje Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji.

By dokonać podziału rezerwy celowej w wysokości 3.000.000 zł, corocznie Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji zwracał się do wojewodów o przedstawienie maksymalnie siedmiu projektów do dofinansowania w ramach Programu. Zespół wspierający koordynację Programu dokonywał analizy i oceny projektów przedłożonych przez wojewodów (w ramach Zespołu centralnego powoływane były grupy ekspertów, adekwatnie do obszaru działania Programu) i przygotowywał listę projektów rekomendowanych do dofinansowania.

Zespoły wojewódzkie (terenowe)

Na poziomie województwa zadania wynikające z Programu koordynował wojewoda przy pomocy zespołu, funkcjonującego w urzędach wojewódzkich. W skład zespołów wchodził przedstawiciele m.in. administracji samorządowej, Policji, Państwowej Straży Pożarnej, czy Straży Granicznej. Do roboczej współpracy administracji terenowej z MSWiA wyznaczeni zostali pracownicy zarówno z urzędów wojewódzkich (najczęściej z biur bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego), a także Policjanci z komend wojewódzkich/Stołecznej Policji (najczęściej z wydziałów prewencji). Powiaty i gminy włączały się w realizację Programu na zasadzie dobrowolności.

Corocznie w IV kwartale MSWiA organizowało spotkania dla koordynatorów wojewódzkich, których celem było m.in. podsumowanie działań realizowanych w danym roku oraz przyjęcie zadań na rok następny. Wnioski i propozycje ze spotkań z koordynatorami przedstawiane były Zespołowi wspierającemu koordynację Programu na szczeblu centralnym, który na posiedzeniach przyjmował i rekomendował Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji propozycje w zakresie realizacji Programu w danym roku.

Poniższy rysunek przedstawia schemat hierarchiczny Programu.

```
graph TD; MA[Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji] --- M1[Ministerstwa: Sprawiedliwości, Edukacji Narodowej, Obrony Narodowej, Zdrowia, Sportu i Turystyki, Pracy i Polityki Społecznej, Gospodarki, Środowiska, Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Administracji i Cyfryzacji, Infrastruktury i Rozwoju]; MA --- M2[Formacje (służby) nadzorowane przez MSWiA (Policja, Straż Graniczna, Państwowa Straż Pożarna)]; M1 --- Z1[Do zespołu wchodzi przedstawiciele m.in. administracji samorządowej, Policji, Państwowej Straży Pożarnej, czy Straży Granicznej]; M2 --- Z2[Do współpracy województw z MSWiA wyznaczeni zostali pracownicy urzędów wojewódzkich oraz policjanci z komend wojewódzkich/Stołecznej Policji]; K[Koordinator Programu]; Z3[Zespół centralny: monitoruje realizację Programu na poziomie centralnym, przygotowuje propozycje dotyczące podziału środków finansowych na realizację Programu i przedkłada rekomendacje Ministrowi SWiA]; Z4[Zespoły wojewódzkie: ich przedstawiciele raz do roku mają spotkanie na którym podsumowuje się Program w regionach i przyjmuje zadania na rok kolejny];
```

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji

Ministerstwa: Sprawiedliwości, Edukacji Narodowej, Obrony Narodowej, Zdrowia, Sportu i Turystyki, Pracy i Polityki Społecznej, Gospodarki, Środowiska, Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Administracji i Cyfryzacji, Infrastruktury i Rozwoju

Formacje (służby) nadzorowane przez MSWiA (Policja, Straż Graniczna, Państwowa Straż Pożarna)

Do zespołu wchodzi przedstawiciele m.in. administracji samorządowej, Policji, Państwowej Straży Pożarnej, czy Straży Granicznej

Do współpracy województw z MSWiA wyznaczeni zostali pracownicy urzędów wojewódzkich oraz policjanci z komend wojewódzkich/Stołecznej Policji

Koordinator Programu

Zespół centralny: monitoruje realizację Programu na poziomie centralnym, przygotowuje propozycje dotyczące podziału środków finansowych na realizację Programu i przedkłada rekomendacje Ministrowi SWiA

Zespoły wojewódzkie: ich przedstawiciele raz do roku mają spotkanie na którym podsumowuje się Program w regionach i przyjmuje zadania na rok kolejny

Źródło 2. Opracowanie własne na podstawie dokumentacji Programu.

KONCEPCJA BADANIA

Cele badania

Podsumowanie realizacji Programu w latach 2007-2015 założono poprzez określenie dwóch celów badania:

- 1) Ocena wpływu realizacji programu „Razem bezpieczniej 2007-2015” na faktyczne zmiany w obszarze bezpieczeństwa (i porządku) publicznego i ochrony obywateli w Polsce.
- 2) Sformułowanie wniosków i rekomendacji do realizacji programu „Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016-2017”.

Kluczowe pytania badawcze

By odpowiedzieć na określone wyżej cele badawcze, sformułowano następujące pytania, na które zebrano informacje podczas badania:

- 1) Jak na przestrzeni realizacji Programu zmieniły się wskaźniki związane z przestępczością?
- 2) Jakie najważniejsze efekty realizacji Programu wskazują respondenci?
- 3) Jak respondenci oceniają wpływ Programu na faktyczne zmiany w obszarze bezpieczeństwa (i porządku) publicznego i ochrony obywateli w Polsce?
- 4) W jaki sposób powinien być kontynuowany program „Razem bezpieczniej”, aby osiągnąć największą możliwą efektywność?

Raport został przygotowany w taki sposób, by przedstawić odpowiedzi na powyższe pytania w kolejnych rozdziałach, które odpowiadają głównym zagadnieniom wskazanych wyżej pytań: wskaźniki związane z przestępczością, efekty Programu, ocena wpływu Programu oraz rekomendacje dotyczące jego kontynuacji.

Metodologia

Badanie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem jakościowych i ilościowych metod badawczych. Połączenie dwóch rodzajów metod jest kluczowe, by całościowo móc przedstawić obraz badanej rzeczywistości.

W badaniu zastosowano opisane niżej metody zbierania danych wraz ze wskazaniem zastosowanej próby i zwrotu (w przypadku ankiet):

Tabela 1. Zestawienie metod badawczych i próby.

METODY JAKOŚCIOWE		
<p>➡ Badania jakościowe pozwalają na pogłębienie zrozumienia istoty interesujących zjawisk, co zapewnia wysoką trafność badania. Koncentrują się na dotarciu do postaw, motywów, sposobów postrzegania rzeczywistości i jej interpretacji przez badanych. Pozwalają odkryć źródła określonych przekonań i emocji oraz specyfikę i uwarunkowania charakteryzującą konkretne grupy społeczne.</p> <p>Procedura badawcza miała na celu ujawnienie i opisanie punktów widzenia ludzi w ich różnorodności. Uzyskane dane – bogate i całościowe – umożliwiają tworzenie opisów, rekonstrukcji i „świata społecznego” badanych wraz ze znaczeniami, które nadają poszczególnym jego elementom.</p>		
Analiza dokumentów	<p>Dokumenty są cennym źródłem informacji, pozwalają spojrzeć na przedmiot badania z perspektywy formalnych założeń i świadectw ich realizacji.</p> <p>W początkowej fazie realizacji ewaluacji analiza danych zastanych pozwoliła na doprecyzowanie zakresu poszukiwanych informacji. Umożliwiła także zebranie danych faktograficznych.</p> <p>W kolejnej fazie badania prowadzona była analiza danych szczegółowych odnoszących się do poszczególnych pytań kluczowych.</p>	<p>Do analizowanych dokumentów należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uchwała Nr 218/2006 Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2006 roku w sprawie rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” • Uchwała zmieniająca Nr 219/2009 z dnia 7 grudnia 2009 roku; • program „Razem bezpieczniej”; • sprawozdania z realizacji Programu za lata 2007-2014 (2015); • sprawozdania z realizacji na poziomie wojewódzkim; • dane z monitoringu Programu; • dotychczasowe badania ewaluacyjne, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ „Badanie mechanizmu udzielania wsparcia administracji samorządowej i organizacji pozarządowych w ramach programu «Razem bezpieczniej»” (2011 r.); ○ „Badanie programu «Razem bezpieczniej» w zakresie opracowania systemu wskaźników i rezultatów oraz ich weryfikacji na poziomie lokalnym” (2012 r.); ○ „Badanie efektywności programów lokalnych w ramach programu «Razem bezpieczniej», dofinansowanych i

		<p>realizowanych we wszystkich obszarach wsparcia Programu” – 3 raporty za lata 2013-2015 r.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • założenia Programu na lata 2016 i 2017; • badania opinii społecznej przeprowadzone w ramach Programu, udostępnione przez MSWiA; • badania CBOS dotyczące przestępczości; • dane Banku Danych Lokalnych GUS dotyczące przestępczości.
Pogłębiony wywiad indywidualny (IDI)	<p>Pogłębiony wywiad indywidualny (IDI) polegał na szczegółowej, wnikliwej rozmowie z respondentem, a jego celem było zebranie precyzyjnych informacji, które umożliwiły poszerzenie wiedzy związanej z badaniem. Dzięki wywiadam uzyskano informacje związane z badanym zjawiskiem, a także udało się dotrzeć do sfery indywidualnych postaw, emocji i motywacji. Dało to możliwość spojrzenia na dane zjawisko z perspektywy osoby, której bezpośrednio dotyczyło.</p> <p>Wywiad indywidualny to metoda pozwalająca na pogłębienie zasadniczych kwestii badawczych, a także umożliwiającą ukazanie efektów programu „Razem bezpiecznie”.</p>	<p>W ramach badania przeprowadzono 2 wywiady indywidualne – w tym jeden z osobą odpowiedzialną za realizację Programu na poziomie centralnym (z MSWiA) oraz z przedstawicielem Policji z zespołu centralnego.</p>
Telefoniczny wywiad indywidualny (TDI)	<p>Pogłębiony wywiad telefoniczny ma podobne cechy jak opisany powyżej wywiad IDI, jednak z racji trudności w bezpośrednim dotarciu do rozmówców (lub ograniczonego czasu badania) prowadzony jest przez telefon. Łączy on zalety pogłębionej rozmowy z możliwością zebrania informacji od większej grupy osób niż w klasycznym wywiadzie indywidualnym.</p>	<p>Wywiady telefoniczne zostały przeprowadzone z 15 koordynatorami wojewódzkimi (jedna osoba była na urlopie i w czasie realizacji badania nie udało się z nią skontaktować), z 9 projektodawcami oraz z 3 osobami z Międzyresortowego Zespołu ds. Programu.</p>
METODY ILOŚCIOWE		

➡ W badaniach **ilościowych** zasadniczą czynnością jest pomiar, polegający na przypisaniu obserwowanym obiektom oraz relacjom między nimi modelu liczbowego. Umożliwia on poznanie własności populacji, co w przypadku analizy danych z wszystkich województw ma uzasadnienie metodologiczne. Badania ilościowe pomagają ustalić, jak często w zbiorowości występują określone opinie, fakty, zjawiska. Ponadto umożliwiają sformułowanie wyjaśnień nawet w sytuacji istnienia wielu zmiennych. Wysoki stopień standaryzacji narzędzi badawczych daje gwarancję, iż uzyskane odpowiedzi będą jednoznaczne i konkretne (tu także porównywalne np. dla województw).

Ankieta wspomagana elektronicznie (CAWI)	Ankieta wspomagana elektronicznie to popularna technika badań ilościowych, polegająca na wypełnianiu przez respondentów kwestionariusza umieszczonego na stronie internetowej wykonawcy badania. Jest ona szczególnie adekwatna do badań specyficznych populacji i grup celowych, o których wiadomo, że korzystają z Internetu (np. realizatorów projektów). Technika ta sprzyja efektywności badania – umożliwia dotarcie do konkretnych grup w szybki sposób, jest wygodna dla badanych. Ankieta pozwala też uzyskać w szybki sposób porównywalne dane od dużej liczby respondentów.	Ankiety CAWI skierowano do 224 realizatorów projektów, których dane Wykonawca otrzymał do dnia 23.12.2016 r. od koordynatorów wojewódzkich. Otrzymano 87 wypełnionych ankiet.
---	--	---

Źródło: Opracowanie własne

WYNIKI BADANIA

WSKAŹNIKI ZWIĄZANE Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ NA PRZESTRZENI LAT

Realne bezpieczeństwo

Zmianę w zakresie realnego bezpieczeństwa w Polsce mierzą wskaźniki przestępczości. W niniejszym raporcie analizie poddano zmianę najważniejszych wskaźników przestępczości w Polsce między rokiem 2006 (czyli stanem sprzed rozpoczęcia programu „Razem bezpieczniej”) a 2015 (najnowsze dostępne dane).

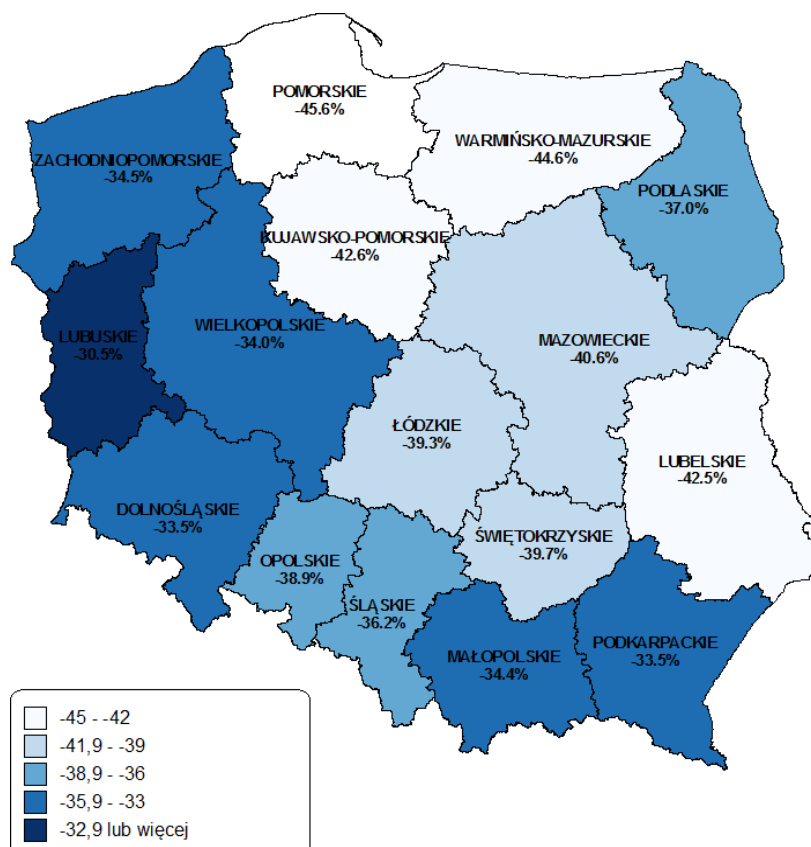
Ogólna liczba przestępstw, stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, znacząco spadła w tym okresie. O ile w 2006 r. było ich 1 287 918, o tyle w 2015 r. – już tylko 799 779, a zatem **nastąpił spadek liczby stwierdzonych przestępstw o 37,9%**.

Na realny wkład Programu do odnotowanego spadku liczby przestępstw wskazuje porównanie **średniorocznego spadku liczby popełnianych przestępstw** w latach 2007-2015 i w latach 2002-2006 (przed rozpoczęciem Programu). Średnioroczny spadek był **wyższy** w latach 2007-2015 i wyniósł **54 238**, podczas gdy w latach 2002-2006 – jedynie **29 078**.

Jednocześnie w okresie 2007-2015 w Polsce wzrósł wskaźnik wykrywalności przestępstw – z 62,4% do 64,7%.

Aby dokonać porównań zmiany liczby przestępstw na przestrzeni ww. lat pomiędzy poszczególnymi województwami, obliczono wskaźnik spadku liczby przestępstw dla poszczególnych regionów, który przedstawiono na poniższych mapach.

Mapa 1. Spadek liczby przestępstw stwierdzonych przez Policję na przestrzeni lat 2006-2015 wg województw.

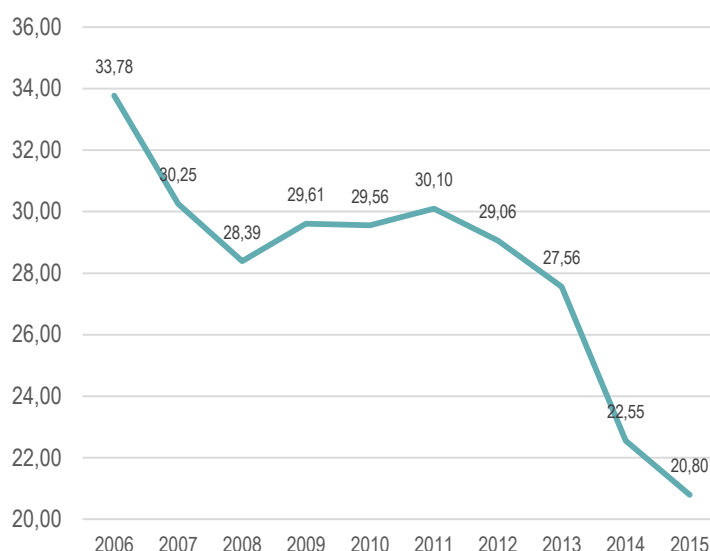

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Powyższa mapa wskazuje na **znaczną poprawę sytuacji w województwach położonych w północnej części Polski – pomorskim, warmińsko-mazurskim i kujawsko-pomorskim**, zaś zdecydowanie niższy spadek miał miejsce w województwach położonych w zachodniej i południowej części kraju – przede wszystkim w lubuskim, ale także w dolnośląskim, podkarpackim i wielkopolskim.

W latach 2006-2015 spadła także liczba ludności Polski, jednak również liczba przestępstw ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców była znacząco mniejsza w 2015 r. niż w 2006 r. (20,80 w 2015 r. wobec 33,78 w 2006 r.), co widać na poniższym wykresie.

Wykres 1. Zmiana liczby przestępstw na 1000 mieszkańców w Polsce na przestrzeni lat 2006-2015.

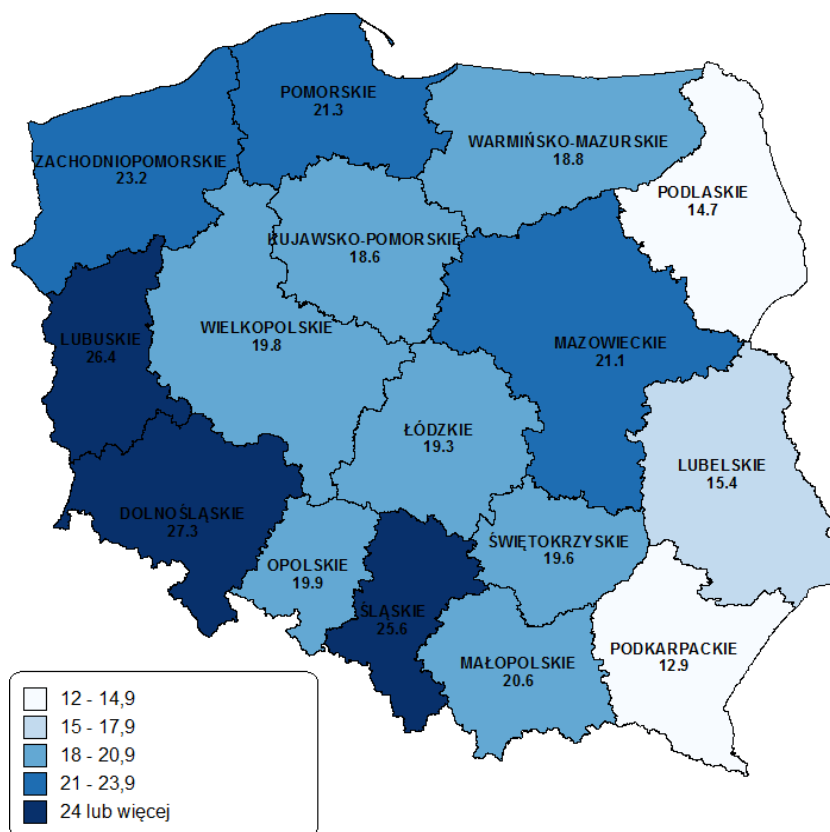
Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Aby porównać obecną sytuację regionów pod względem przestępczości, na poniższej mapie wskazano liczbę przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców wg województw w roku 2015. Jak wskazują dane, **najwięcej przestępstw na 1000 mieszkańców odnotowuje się w regionach położonych na zachodzie i na południu kraju**, czyli tam, gdzie także spadek przestępczości był stosunkowo najniższy (za wyjątkiem podkarpackiego, które jest najbezpieczniejszym województwem, lecz w latach 2007-2015 spadek przestępczości był stosunkowo niski).

Najbardziej niekorzystna sytuacja wystąpiła w województwach **śląskim, lubuskim i dolnośląskim**, a najkorzystniejsza – na ścianie wschodniej (**obok podkarpackiego także podlaskie i lubelskie** są województwami o niskim wskaźniku przestępczości).

W związku z ww. zróżnicowaniem, warto rozważyć w kolejnych latach zróżnicowanie wsparcia dla regionów w ramach Programu w zależności od wskaźników przestępczości.

Mapa 2. Przestępstwa stwierdzone na 1000 mieszkańców wg województw w 2015 r.

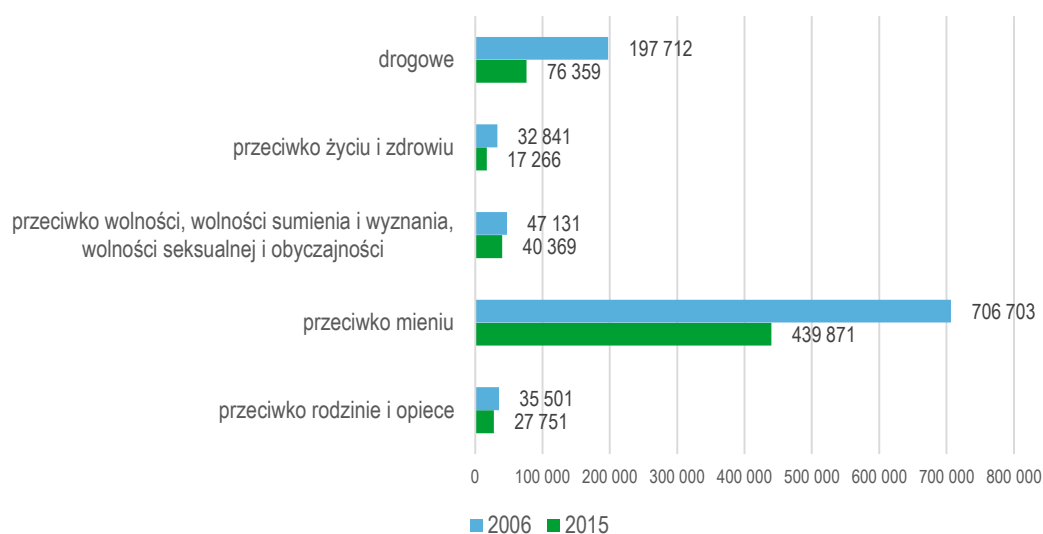

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Pierwszym podstawowym podziałem przestępstw jest podział na gospodarcze i kryminalne (wszystkie poza gospodarczymi). Lata 2007-2015 to przede wszystkim **spadek liczby przestępstw kryminalnych, na których zwalczaniu przede wszystkim koncentrował się program „Razem bezpieczniej”**. Liczba przestępstw gospodarczych – którymi program „Razem bezpieczniej” zajmował się w mniejszym stopniu – wzrosła w ww. latach.

Wg drugiego podziału (rodzaje przestępstw), największy odsetek stanowią przestępstwa przeciwko mieniu (55,0% wszystkich przestępstw) oraz drogowe (9,2% przestępstw). W latach 2006-2015 **największy spadek odnotowano jeśli chodzi o liczbę przestępstw drogowych**. W skali polskiej wyniósł on 61,4% (z 197 712 przestępstw drogowych w 2006 r. do 76 359 w 2015 r.). Stosunkowo najniższy spadek odnotowano w kategorii **przestępstw przeciw rodzinie i opiece**. Porównanie poszczególnych kategorii przestępstw pod względem spadku ich liczby przedstawia poniższy wykres.

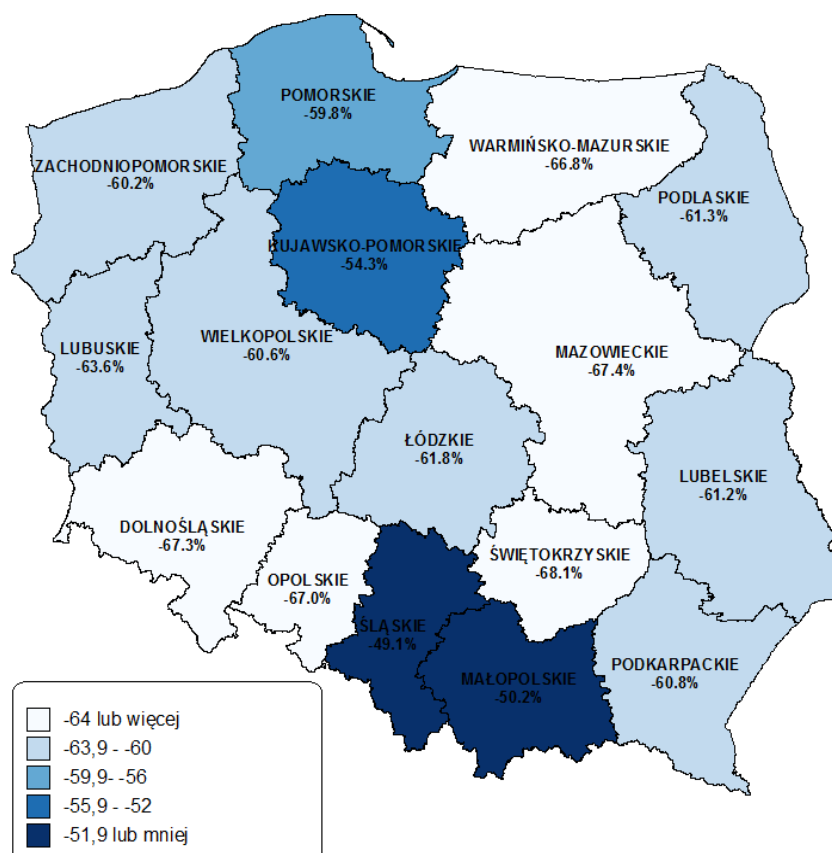
Wykres 2. Spadek przestępstw różnych kategorii na przestrzeni lat 2006-2015.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Największy spadek liczby przestępstw drogowych miał miejsce w województwach położonych w centralnej i południowo-zachodniej części kraju (**świętokrzyskie, mazowieckie, dolnośląskie**), a najmniejszy – w województwach **śląskim i małopolskim** (vide mapa poniżej).

Mapa 3. Spadek liczby przestępstw drogowych na przestrzeni lat 2006-2015 wg województw.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W 2015 r. najbardziej niebezpiecznie było na drogach w województwach lubuskim i zachodniopomorskim (najwyższy wskaźnik liczby przestępstw drogowych na 1000 mieszkańców), a najbezpieczniej – w woj. małopolskim i pomorskim.

Jeśli chodzi o przestępstwa **przeciwko życiu i zdrowiu**, to **największy spadek** odnotowano w województwach **kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim**, a najmniejszy – w podkarpackim oraz zachodniopomorskim. Jednocześnie województwo zachodniopomorskie (obok śląskiego i lubuskiego) należy do najbardziej niebezpiecznych rejonów pod względem liczby tego rodzaju przestępstw, zaś najbezpieczniejsze są województwa wielkopolskie i kujawsko-pomorskie.

Największy **spadek** liczby przestępstw **przeciwko mieniu** odnotowano w badanych latach w województwach **kujawsko-pomorskim i lubelskim**, a najmniejszy – w woj. podkarpackim i dolnośląskim. Najwięcej tego typu przestępstw przypadało w 2015 r. na 1000 mieszkańców w województwach dolnośląskim i śląskim, a najmniej – w podkarpackim i lubelskim.

W przypadku przestępstw **przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności** **największy spadek liczby przestępstw** w latach 2006-2015 miał miejsce w województwach **pomorskim i mazowieckim**, a najmniejszy – w zachodniopomorskim i lubuskim. Jednocześnie województwo lubuskie jest regionem, w którym przestępstw tych popełnia się najwięcej (1,09 na 1000 mieszkańców). Na drugim miejscu w tej negatywnej statystyce znajduje się województwo dolnośląskie. Pod względem tej grupy przestępstw najbezpieczniejsze regiony to województwa podkarpackie i podlaskie.

W grupie przestępstw **przeciwko rodzinie i opiece** największy spadek miał miejsce w województwach **warmińsko-mazurskim oraz łódzkim**, zaś najmniejszy – w województwach pomorskim i wielkopolskim. Najwięcej tego typu przestępstw popełnianych jest w województwach lubelskim, śląskim i lubuskim, a najmniej – w województwach zachodniopomorskim i podkarpackim.

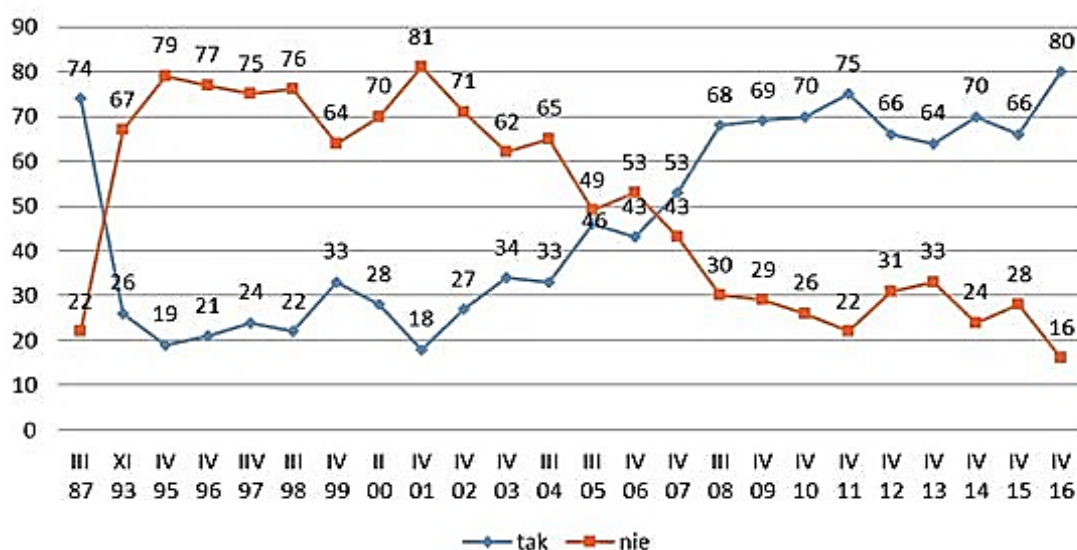
Zmiana **wykrywalności przestępstw** na przestrzeni lat 2006-2015 była zróżnicowana. Największy wzrost wykrywalności odnotowano w województwie śląskim (12,4 punktu procentowego), a największy spadek – w województwie warmińsko-mazurskim (-8 punktów procentowych). Najwyższa jest wykrywalność przestępstw przeciwko rodzinie i opiece (w 2015 r. – 99,1%) oraz drogowych (w 2015 r. – 98,7%), a najniższa – przestępstw przeciwko mieniu (w 2015 r. – 45,7%). **Województwem o największej wykrywalności przestępstw jest świętokrzyskie (76,4%), a o najniższej – mazowieckie (53,8%).**

Poczucie bezpieczeństwa

Oprócz realnego bezpieczeństwa dowodem na wpływ Programu i projektów jest też bezpieczeństwo odczuwane. Wszyscy projektodawcy, z którymi prowadzono wywiady są zdania, że **dzięki ich działaniom zwiększyło się poczucie bezpieczeństwa** (uważa tak też 92% badanych ankietowanych). Tego typu informacje przekazuje im Policja, ale też dowiadują się bezpośrednio od odbiorców swoich działań np. w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie: *ludzie przestali czuć się bezradni, wiedzą, gdzie mają sięgnąć po pomoc, jakiej pomocy mogą oczekiwać.*

Na wpływ Programu wskazuje fakt, że przestrzeni lat 2007-2015 dokonały się znaczące, pozytywne zmiany jeśli chodzi o poczucie bezpieczeństwa. Badania CBOS wskazują przede wszystkim na **ogromny wzrost, jeśli chodzi o ocenę Polski jako bezpiecznego miejsca**. Po raz pierwszy od czasów transformacji ustrojowej odsetek Polaków uważających swój kraj za bezpieczny przekroczył wartość z 1987 r. i obecnie (wg stanu na kwiecień 2016 r.) wynosi 80%. **W latach realizacji Programu (2007-2015) odsetek osób oceniających Polskę jako kraj bezpieczny przekroczył odsetek osób oceniających Polskę jako kraj, w którym nie żyje się bezpiecznie** (vide wykres poniżej).

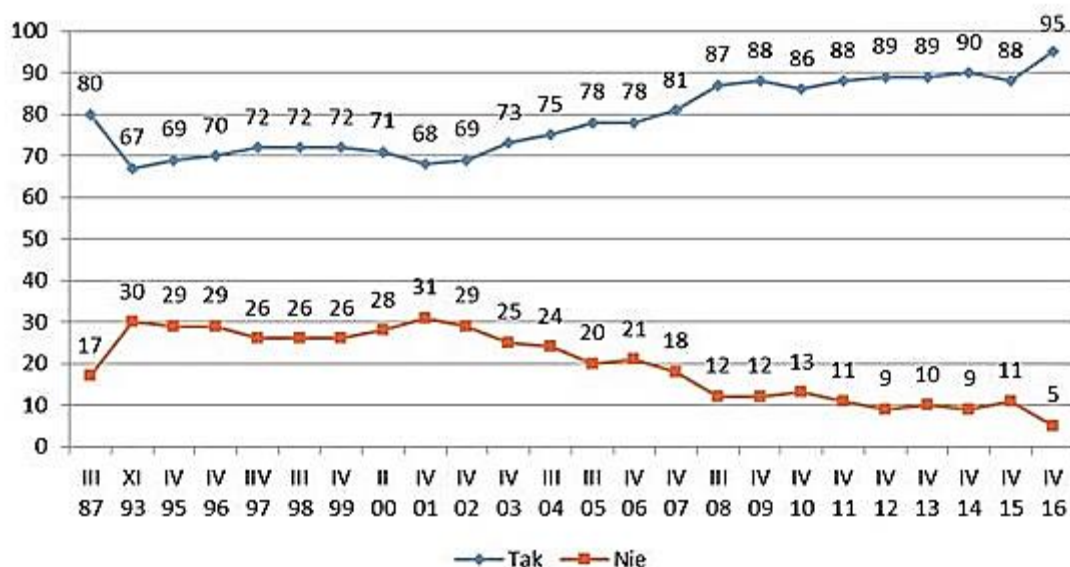
Wykres 3. Odsetek odpowiedzi na pytanie „Czy Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie?”

Źródło: CBOS, kwiecień 2016 r.

Jeszcze większy odsetek Polaków ocenia własne miejsce zamieszkania jako bezpieczne (95% w kwietniu 2016 r.). W tym obszarze także **bardzo istotny wzrost nastąpił w latach realizacji programu „Razem bezpieczniej”** (wzrost w latach 2007-2015, czyli w ciągu 9 lat, wyniósł 14 punktów procentowych; dla porównania przez poprzednie 14 lat (1993-2007) poczucie bezpieczeństwa we własnym miejscu zamieszkania wzrosło o 11 pp.). Dane na ten temat wskazuje poniższy wykres.

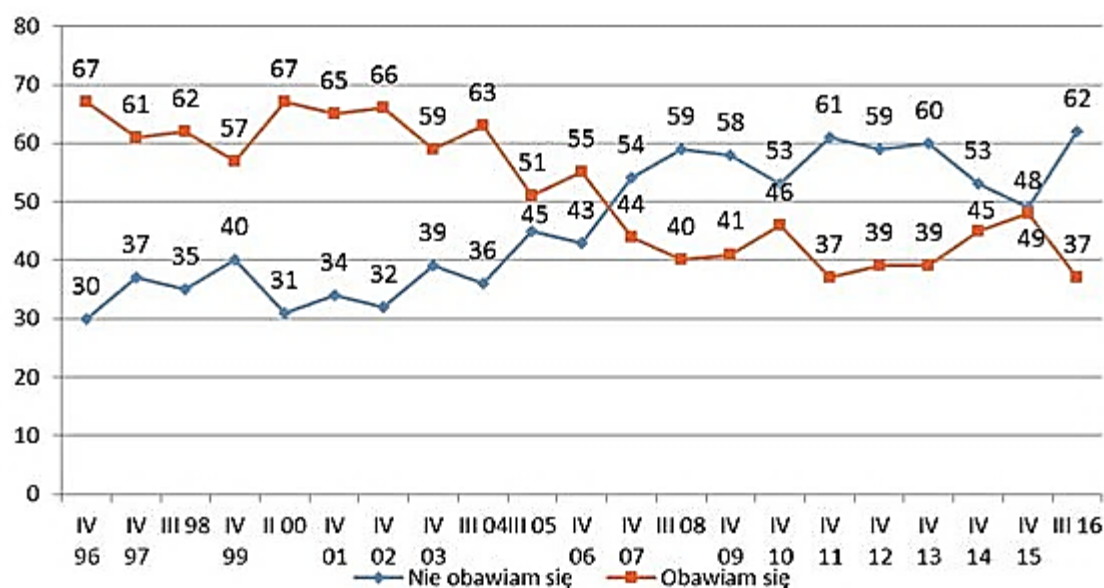
Wykres 4. Odsetek odpowiedzi na pytanie „Czy w Pani/Pana miejscu zamieszkania żyje się bezpiecznie?”

Źródło: CBOS, kwiecień 2016 r.

Na przestrzeni lat realizacji Programu **znaczaco spadał także odsetek osób, które obawiają się tego, że mogą zostać ofiarami przestępstwa**. O ile w 2006 r. obawiało się tego 55% Polaków, o tyle w marcu 2016 r. obawiających się było już tylko 37%. W latach realizacji Programu (poza 2015 r.) liczba osób nie obawiających się przekraczała liczbę osób obawiających się.

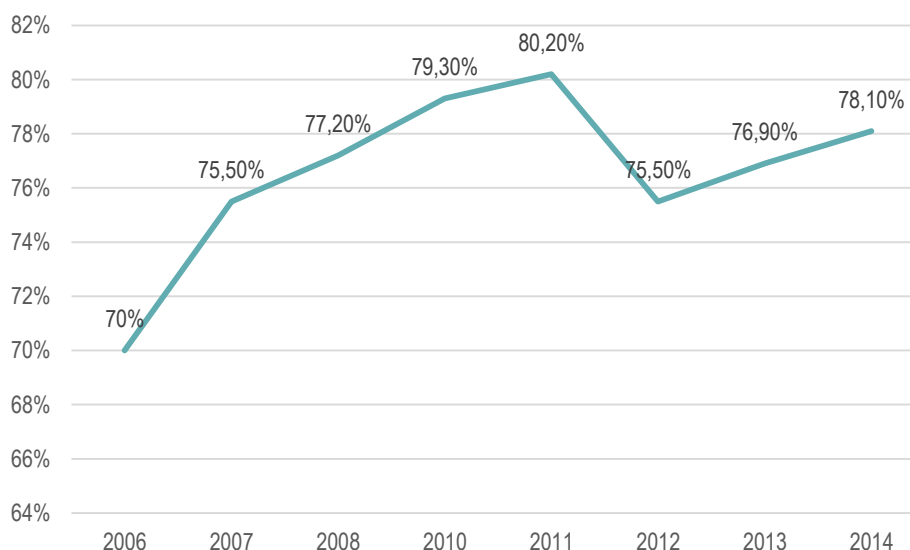
Wykres 5. Odsetek odpowiedzi na pytanie „Czy obawia się Pan/i tego, że może stać się ofiarą przestępstwa?”

Źródło: CBOS, marzec 2016 r.

Według danych z Polskiego Badania Przystępczości, **poczucie bezpieczeństwa podczas spaceru w okolicy po zmroku w 2014 r. deklarowało więcej Polaków niż w 2007 r.** (78,1% w 2014 r. wobec 70% w 2007 r.). A zatem także ten wskaźnik wzrósł w trakcie realizacji programu „Razem bezpieczniej”. Stosunkowo najmniej bezpiecznie czują się osoby powyżej 60 roku życia, mieszkańcy średnich miast oraz gospodynie domowe i bezrobotni. Są to jednak osoby, które z różnych względów mają mniejsze poczucie bezpieczeństwa (brak pracy, wiek).

Wykres 6. Odsetek osób, które uważają spacer po zmroku w okolicy miejsca zamieszkania za bezpieczny.

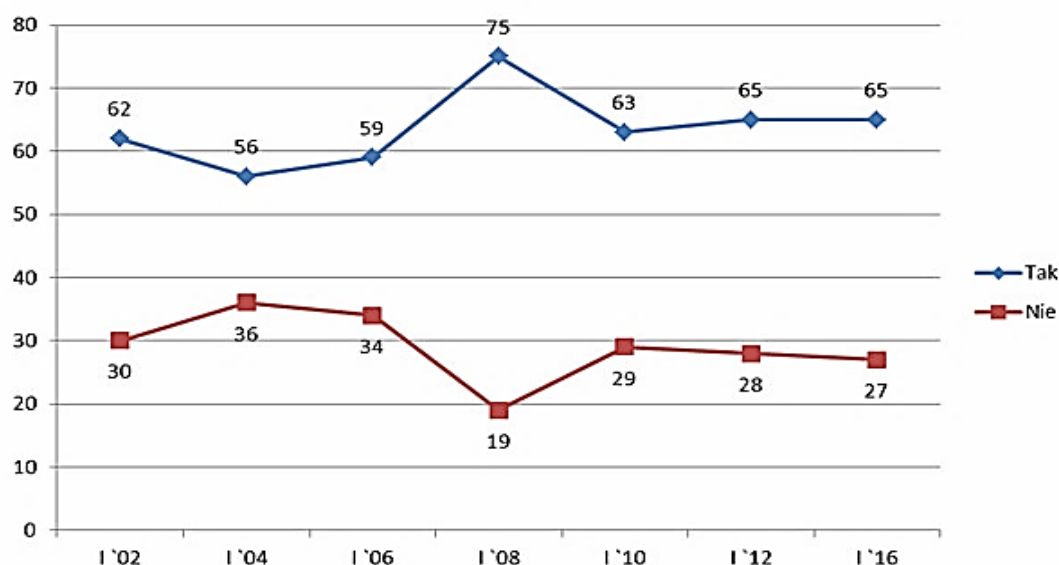

Źródło: Polskie Badanie Przystępczości (brak danych za 2009 r.)

Wizerunek Policji

Według badań CBOS, na przestrzeni lat realizacji programu „Razem bezpieczniej” wzrosło zaufanie Polaków do Policji. O ile w 2006 r., czyli przed rozpoczęciem realizacji Programu, Policji ufało 59% obywateli, o tyle w 2016 r. jest to już 65%. Dane na ten temat wskazuje poniższy wykres.

Wykres 7. Odsetek odpowiedzi na pytanie „Czy ogólnie rzecz biorąc ma Pan/i zaufanie do Policji?”

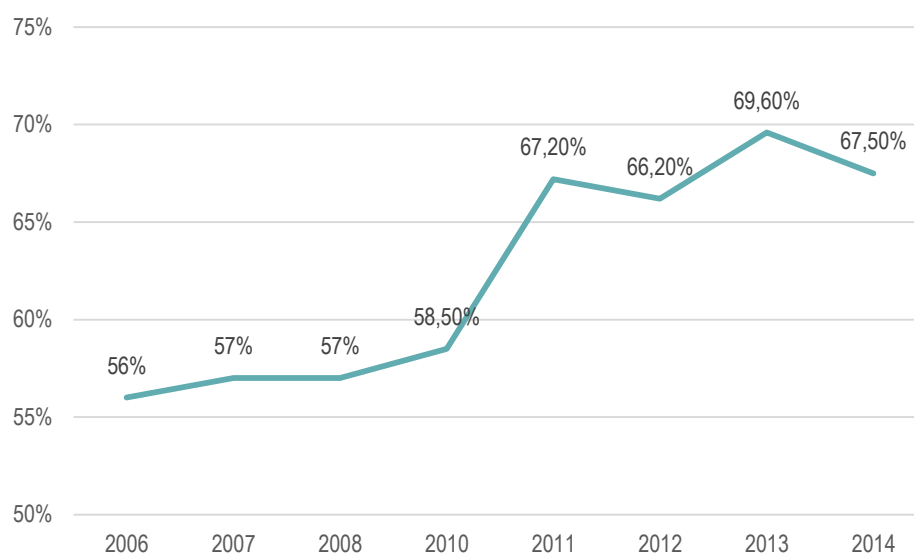

Źródło: CBOS, styczeń 2016

To samo badanie wskazuje, że Policja w rankingu zaufania wyprzedza instytucje takie jak władze miasta/gminy, NATO, ONZ, Unię Europejską i sądy. Większe zaufanie Polacy mają tylko do organizacji pozarządowych i charytatywnych (Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Caritas, PCK, harcerstwo) oraz do wojska i Kościoła rzymskokatolickiego.

Na przestrzeni lat realizacji Programu **wzrosła także znacząco ocena skuteczności Policji w walce z przestępczością**. W 2006 r. jako skuteczną oceniali Policję 56% Polaków, a w 2014 r. – już 67,5%, i zasadniczo przez lata 2007-2015 tendencja w zakresie tej oceny była wzrostowa. Najwyżej skuteczność Policji oceniają osoby w wieku 15-29 lat, uczniowie i studenci, osoby z wykształceniem podstawowym i mieszkające raczej na wsi, niż w dużych miastach.

Wykres 8. Odsetek osób, które oceniają Policję jako skuteczną w walce z przestępczością

Źródło: Polskie Badanie Przestępczości (brak danych za 2009 r.)

Zmiana wizerunku Policji i zwiększenie zaufania do tej instytucji, będą omawiane również w dalszej części raportu, bowiem jest to jeden z efektów Programu, który rozmówcy wskazali najczęściej. Deklaracje dotyczące efektów Programu są spójne z danymi wskazanymi wyżej z ogólnopolskich badań.

To samo badanie wskazuje, że Policja w rankingu zaufania wyprzedza instytucje takie jak władze miasta/gminy, NATO, ONZ, Unię Europejską i sądy. Większe zaufanie Polacy mają tylko do organizacji pozarządowych i charytatywnych (Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Caritas, PCK, harcerstwo) oraz do wojska i Kościoła rzymskokatolickiego.

Dwa poziomy oddziaływania

Efekty Programu można wskazać na dwóch płaszczyznach:

1. **Meta-poziom. Na nim można wskazać, co dzięki Programowi osiągnięto na przestrzeni lat w odniesieniu do całego kraju.**

Tu można wskazać podkreślane przez wielu rozmówców **podniesienie świadomości i współodpowiedzialności** za bezpieczeństwo. To bezpieczeństwo odnosi się do sąsiedztwa. Nie jest bezpieczeństwem rozumianym jako szczebel najwyższy (kraju), ale odnosi się do najbliższego otoczenia. Jak wspominał jeden z rozmówców: *Zwiększenie świadomości osób o istniejących ryzykach, o sposobach przeciwdziałania, ale także wyposażenie w umiejętności (np. obrony własnej – red.).* Ten efekt jest ściśle połączony i wynika z działań podejmowanych na rzecz niwelowania problemu zdiagnozowanego w roku 2006: *brak zaufania Polaków do Policji i innych służb ochrony bezpieczeństwa* (obszar: Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania). By odpowiedzieć na ten problem Komenda Główna Policji, we współpracy z podległymi służbami, prowadziła różnego rodzaju działania, które miały przybliżyć mieszkańcom Policję, ale też by uczyć i szkolić policjantów, jak rozmawiać z mieszkańcami, jak do nich docierać. Oto wypowiedź jednego z koordynatorów na ten temat:

*Służby mundurowe powinny być postrzegane przez pryzmat służenia ludziom i udzielania im pomocy i Program właśnie taki efekt **osiągnął**. Stał się rozpoznawalny, stał się synonimem czegoś, co jest robione wspólnie.*

Większość obszarów wsparcia w ramach Programu miała też zapisany problem polegający na zobojętnieniu mieszkańców lub przyzwoleniu na działania niepożądane, np.: *zobojętnienie pracowników komunikacji na zachowania patologiczne* (obszar: Bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej). Zdaniem rozmówców – wybranych członków zespołu koordynacyjnego, jak i koordynatorów - te problemy, jeśli nie zniknęły zupełnie, to w znaczącym stopniu przestały być głównymi. Stąd też zaistniała potrzeba zredefiniowania najważniejszych problemów, co miało miejsce w Programie na lata 2016 i 2017. Działania zarówno na szczeblu ogólnopolskim, jak i pojedyncze projekty wojewódzkie, w dużej mierze zwracały uwagę i uświadamiały, że ważne jest, by reagować i nie pozostawać obojętnym na działania, które są niezgodne z prawem, czy krzywdzące. Rozmówcy byli zgodni, że Polacy zdecydowanie częściej reagują na sytuacje niebezpieczne, czy aspołeczne, niż miało to miejsce 9 lat temu.

Efektem nie do przecenienia jest **współpraca**, o czym wspomniano w dalszej części raportu dotyczącej kapitału społecznego. Jest to jednak niezmiernie istotny efekt Programu, więc warto go podkreślić. W tym miejscu należy wymienić współpracę resortów i służb podległych. Zdaniem rozmówców Program wymusił w pewien sposób kontakty i bliższe relacje, zainteresowanie się tym, jakie działania prowadzą inne ministerstwa, w jaki sposób można włączyć służby, w zakresie których „bezpieczeństwo” również występuje. Wszyscy rozmówcy bardzo doceniali tę możliwość i podkreślali, że **przyczynił się do tego program „Razem bezpieczniej”**. Elementem, który wspierał te kontakty były regularne spotkania zespołu koordynacyjnego na szczeblu centralnym.

2. **Poziom efektów Programu na płaszczyźnie poszczególnych województw.**

Rozmówcy w różnych województwach podkreślali, że na pierwszy plan - jeśli chodzi o efekty Programu - trzeba wymienić edukację i dzięki niej zwiększenie świadomości (a także czasami umiejętności) dotyczącej bezpieczeństwa. To stanowi wspólny mianownik. W pojedynczych wypowiedziach przedstawicieli różnych województw można było zauważyć, że w niektórych położono nacisk np. na kwestie bezpieczeństwa rodziny

i świadomość, na czym polega przemoc w rodzinie, w innych zaś - ze względu na to, że jest to województwo przygraniczne - szczególnie istotne jest zabezpieczenie tego obszaru. Badanie nie pozwoliło na precyzyjne określenie tych zakresów. Warto, by w kolejnych latach zwrócić na to szczególną uwagę – jakie konkretne potrzeby ma dane województwo.

Dobłą praktyką w badanych województwach była współpraca z innymi podmiotami. Był to z jednej strony wymóg Programu, aby działania były prowadzone wspólnie z jednostkami samorządu terytorialnego, Policją, Strażą Pożarną itp. Ale z drugiej strony projektodawcy rozumieli, że ta współpraca była potrzebna:

Wciąż kontynuujemy tę współpracę, bo bez tego ani rusz.

Bez współpracy, bez wsparcia te efekty nie byłyby osiągnięte.

W projektach podejmowana była współpraca z lokalnymi mediami, by dzięki temu informować mieszkańców o wydarzeniach i podejmowanych wspólnie działaniach. Wśród instytucji współpracujących były również **samorządowe instytucje powiatowe czy wojewódzkie** (Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, Regionalne Ośrodki Pomocy Społecznej, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, czy Kuratoria oświaty) – a ich dobór zależał od tego, jaki był obszar tematyczny danego projektu. Na przykład w projekcie z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie w działania angażowały się – jak mówił projektodawca - następujące instytucje: *Policja, ośrodki pomocy społecznej, zespoły interdyscyplinarne, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, stowarzyszenie SAPRA, które prowadzi punkty dla narkomanów oraz punkt dla osób w kryzysie, angażowały się również punkty konsultacyjne.*

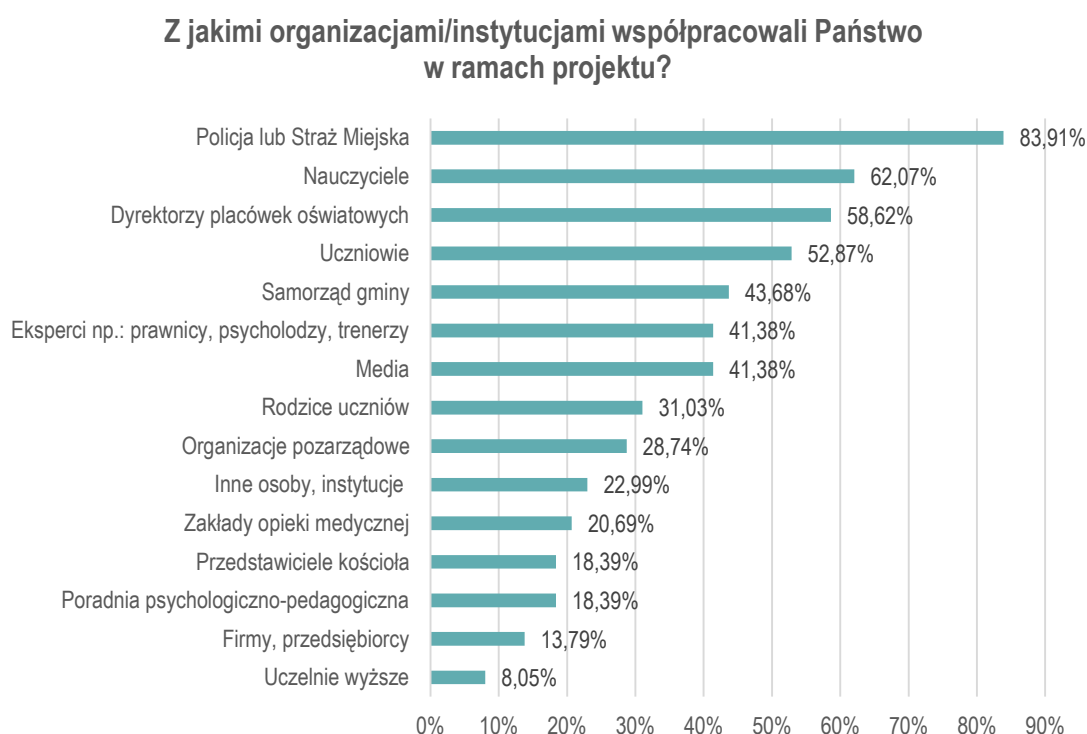
Kolejną znaczącą grupą podmiotów współpracujących w projektach były **organizacje pozarządowe**:

Współpracujemy z organizacjami pozarządowymi przy okazji organizowania imprez dla społeczności lokalnej. Raz, dwa razy w roku organizujemy festyny, ogniska, imprezy otwarte.

W niektórych projektach wśród współpracujących instytucji wymieniane były **uczelnie wyższe i firmy**, choć to stanowiło rzadkość.

Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi projektodawców na pytanie z jakimi instytucjami, czy podmiotami realizowali projekty. Najczęściej były to Policja i Straż Miejska. Widać też, że nauczyciele są grupą zawodową bez której realizacja wielu projektów nie byłaby możliwa.

Wykres 9. Organizacje, z którymi realizatorzy współpracowali w ramach projektów.

Źródło: ankieta CAWI (n=87)

Projekty były więc okazją dla zebrania wielu pozytywnych doświadczeń związanych ze współpracą z zewnętrznymi partnerami. Wszyscy badani pozytywnie oceniali tę współpracę, byli z niej zadowoleni:

Bardzo dobrze, pełne zrozumienie, pełne wsparcie w miarę możliwości. Bardzo dobrze to się układa.

Zarazem widać dobre praktyki w tym obszarze:

Institucje chętnie włączają się, jeżeli widzą, że działania mają sens. Można na nich liczyć, jeśli są jasno określone zadania, czy jasno określony cel.

Dobrze oceniam współpracę z organizacjami, z partnerami, ponieważ mieliśmy wspólny cel, wszystkim partnerom zależało na realizacji tych projektów. Nikt nie był w jakiś sposób niechętny temu. Bez tej współpracy nie można by zrealizować naszych programów.

Pozytywne doświadczenia współpracy w projektach również można zaliczyć do efektów, choć jednocześnie badani podkreślają, że również ta kwestia wymaga utrwalania:

Zbliżyliśmy i łatwiej nam współpracować ze sobą. Myślę, że ta współpraca dość dobrze idzie, ale cały czas trzeba ją budować, pielęgnować, bo osoby się zmieniają.

Warto podkreślić, że stopień zaangażowania i włączania np. organizacji pozarządowych do współpracy nie wszędzie jest taki sam. Są województwa, które dopiero w roku 2016 zaczęły realizację współpracy między samorządami, a organizacjami pozarządowymi.

Realizatorzy projektów zauważali stopniowy wzrost zainteresowania działaniami prowadzonymi w Programie. Na przykład w konkursach plastycznych, czy innych zajęciach artystycznych bierze udział coraz więcej uczniów. I jak wynika z badania ilościowego, które prowadzono w jednym z projektów, uczestnicy tych zajęć w coraz większym

stopniu identyfikują Program. W innym projekcie w świetlicach były organizowane dodatkowe zajęcia dla dzieci. Jak przyznają projektodawcy, dzieci co roku czekały na to, ale też społeczność lokalna czekała na takie większe imprezy. Mieszkańcy wprost pytali, czy znowu będą organizowane działania, które były wcześniej realizowane w ramach programu „Razem bezpiecznie”.

Program „Razem bezpiecznie” jest marką coraz bardziej rozpoznawalną wśród bezpośrednich odbiorców. Badani projektodawcy uważają, że hasło „Razem bezpiecznie” otwierało drzwi także w instytucjach, z którymi **dotychczas nie prowadzono** wspólnych działań. Ma to też wpływ na **wzrost prestiżu organizacji**, które realizują projekty w tym Programie.

Warto zaznaczyć, że efekty nie są jednoznaczne dla rozmówców. Dość powszechnie w pytaniu o efekty padały przykłady działań, które podejmowano. To wyzwanie, które od lat jest zauważalne w Programie¹, na co zwracano uwagę w raportach ewaluacyjnych. To jedna z kwestii wspomniana również przez członka zespołu centralnego – zdaniem rozmówcy część projektodawców nie potrafi nadal pisać dobrych projektów, mają trudności we właściwym określeniu rezultatów i odróżnieniu ich od działań. Warto rozważyć przygotowanie „przewodnika”, który w jednym miejscu zbierałby wszystkie informacje o tym, jak pisać i składać projekty, czym jest efekt, a czym działanie w Programie. Takie instrukcje znajdują się co prawda na stronie internetowej Programu, warto jednak pomyśleć nad ich czytelnością, nową szatą graficzną przed kolejnym okresem dofinansowania.

Kapitał społeczny

W badaniu poszukiwano odpowiedzi m.in. na pytania o efekty Programu oraz o to, jak wpłynął on na zmiany bezpieczeństwa (i porządku) publicznego i ochrony obywateli w Polsce. Zebrano wiele przykładów efektów działań projektowych w większości obszarów. W raporcie wymieniono wyżej wskaźniki dotyczące pozytywnych zmian w zakresie realnego i odczuwanego bezpieczeństwa w Polsce.

Oprócz tych danych, świadczących o skuteczności Programu, warto zwrócić uwagę na szerszy wpływ, jaki miała przeprowadzona interwencja (program RB) na społeczności lokalne, w których realizowano projekty w ramach Programu. Wytyczne dotyczące badania i oceny wpływu, opracowane przez globalne instytucje finansujące rozwój (np. Bank Światowy, OECD) podkreślają, że ocena wpływu Programu, czy projektu powinna badać, w jakim stopniu przyniosła ona pozytywny efekt przede wszystkim dla jakości życia i rozwoju jednostek, rodzin i gospodarstw domowych, które znalazły się w polu oddziaływania tej interwencji oraz, na w jakim stopniu ten pozytywny efekt można przypisać ten konkretnej interwencji (a nie innym czynnikom)².

Aktualnym problemem wielu krajów, w tym Polski, jest spadek zaufania do instytucji publicznych. Zaufanie jest określane jako **mechanizm oparty na założeniu, że innych członków danej społeczności cechuje uczciwe, kooperatywne zachowanie, oparte na wspólnie wyznawanych normach**.

Profesor Piotr Sztompka wyróżnia następujące rodzaje zaufania:

- osobiste - w stosunku do konkretnych ludzi;
- pozycyjne - nastawione do określonych ról społecznych, zawodów, stanowisk;
- komercyjne - kierowane do towarów: produktów, marki, firmy;
- technologiczne - do różnego rodzaju systemów technicznych (komunikacyjnych, energetycznych, informatycznych);

¹ Ośrodek Ewaluacji podkreślał to szczególnie w raporcie dotyczącym mechanizmu udzielania wsparcia administracji samorządowej i organizacji pozarządowych w ramach programu «Razem bezpiecznie» z roku 2011.

² Porównaj: <http://www.oecd.org/dac/evaluation/dcdndep/37671602.pdf>

- instytucjonalne - do złożonych organizacji, angażujących licznych, anonimowych uczestników (np. do banku, giełdy, czy uczelni);
- systemowe, najbardziej abstrakcyjne - do całego systemu społecznego i jego uczestników (ustroju, cywilizacji bądź gospodarki)³.

Tam, gdzie zaufania brakuje, pojawia się dezorganizacja życia społecznego w różnych jego wymiarach, gdyż brak zaufania sprawia, że ludzie przestają wierzyć w sens działania zespołowego, stają się aspołeczni. **Zaufanie**, jako główny element kapitału społecznego, **ma wpływ na wzrost gospodarczy, efektywność rynku, społeczną integrację, współpracę, osobistą życiową satysfakcję, stabilność i rozwój demokracji, a nawet ludzkie zdrowie**. Są naukowe dowody na to, że dobrobyt danego kraju zależy w dużej mierze od poziomu zaufania w danym społeczeństwie.

W strategii „Polska 2030 – trzecia fala nowoczesności”⁴ (rozdz. VIII) kapitał społeczny zdefiniowano jako **potencjał zgromadzony w społeczeństwach i jednostkach w postaci instytucji, norm, wartości, zachowań stanowiących podstawę do budowania opartych na zaufaniu relacji społecznych, które sprzyjają kreatywności i wymianie wiedzy, przyczyniając się do osiągania celów, których poszczególne osoby nie byłyby w stanie zrealizować samodzielnie**.

Dlatego potrzebne są działania, które będą hamować negatywny trend spadku zaufania. Na podstawie badania można stwierdzić, że program „**Razem bezpieczniej**” **przyczynia się do budowania zaufania społecznego na różnych poziomach** (wyszczególnionych przez profesora Sztompkę, wskazanych wyżej). Dzięki projektom realizowanym w ramach Programu zmieniają się powiązania między ludźmi i instytucjami, zmieniają się też sposoby działania w społecznościach lokalnych. Obserwujemy dzięki temu zwiększenie liczby form współpracy kluczowych instytucji państwa ze społecznością lokalną. Dzięki temu rozwija się **zaufanie pozycyjne**, czyli nastawienie np. do policjantów, strażaków. Wzrost zaufania i poczucia bezpieczeństwa widać też w wymiarze technologicznym (do czego przyczyniają się na przykład systemy monitoringu). Działania Programu mają też wpływ na budowanie zaufania do instytucji (Policji, Straży Pożarnej, szkół itp.).

Na bazie działań projektowych powstaje często **lokalna sieć powiązań**. Sieć taka jest niezbędna do rozwijania kapitału społecznego. Zaufanie społeczne wynika z działania instytucji, jest budowane na bazie pozytywnych doświadczeń i współpracy. To z kolei jest znaczące w rozwiązywaniu problemów społecznych między innymi z zakresu bezpieczeństwa, przemocy itp.

Warto podkreślić „**wymiar chroniący**”, **profilaktyczny Programu dla lokalnej społeczności**. Realizacja wielu projektów w środowiskach lokalnych pozwoliła zahamować w nich negatywne procesy obecne w skali globalnej i ogólnokrajowej, takie jak cyberprzemoc, czy przemoc w rodzinie. Hamowanie, czy też niwelowanie negatywnych wpływów cywilizacyjnych jest równie ważne, jak wprowadzanie pozytywnych zmian.

Efekty w obszarach

W kolejnych podrozdziałach przedstawiono podsumowanie efektów w podziale na poszczególne obszary programu „Razem bezpieczniej”. Warto zwrócić uwagę, że nie są to równomiernie rozłożone efekty – są obszary, które zdecydowanie chętniej wybierają projektodawcy, w nich jest zawsze więcej projektów np. bezpieczeństwo w szkole. Są jednak również takie obszary, jak ten dotyczący przestępstw w działalności gospodarczej, w którym w kilku latach nie było żadnych projektów.

³ Sztompka P. *Socjologia, Znak, Kraków 2006*, s.312

Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania

W tym obszarze najczęstsze działania związane były z edukacją dzieci, młodzieży oraz dorosłych, informacją i promocją, a także działaniami prewencyjnymi i kontrolnymi Policji oraz innych służb zajmujących się bezpieczeństwem obywateli. Odbiorcami projektów najczęściej byli dorośli mieszkańcy, ale także uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych oraz przedszkolaki. Realizatorzy projektów najczęściej współpracowali z Policją lub Strażą Miejską.

W ramach obszaru „Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania” zrealizowano **63 projekty** na łączną kwotę **4 680 656 zł**

Realizowane projekty⁴ lokalne najczęściej dotyczyły przestępczości pospolitej (zjawisk chuligańskich i patologicznych) – wskazało tak 71,4% badanych. Drugim w kolejności najpopularniejszym tematem były przestępstwa popełniane przez osoby będące pod wpływem alkoholu lub narkotyków.

Najlepiej efekty projektów ocenili respondenci, których przedsięwzięcia dotyczyły problemu **niewłaściwego zagospodarowania przestrzeni osiedli sprzyjającego zachowaniom aspołecznym** – wg 100% z nich problem został rozwiązany w *dużym stopniu* lub *w pełni*. W tym obszarze przede wszystkim pomogło zwiększenie zasięgu monitoringu wizyjnego w niektórych projektach, a także działania organizacyjne (np. zwiększenie patroli).

Zdaniem realizatorów projekty przyczyniły się także w dużej mierze do **większego poczucia odpowiedzialności mieszkańców za wspólne dobro**, a także do **koordynacji działań i zwiększenia aktywności podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo oraz ich współpracy z lokalnymi społecznościami**. Program przyczynił się do rozwiązania tych problemów przede wszystkim ze względu na działania promocyjne i informacyjne oraz więziotwórcze.

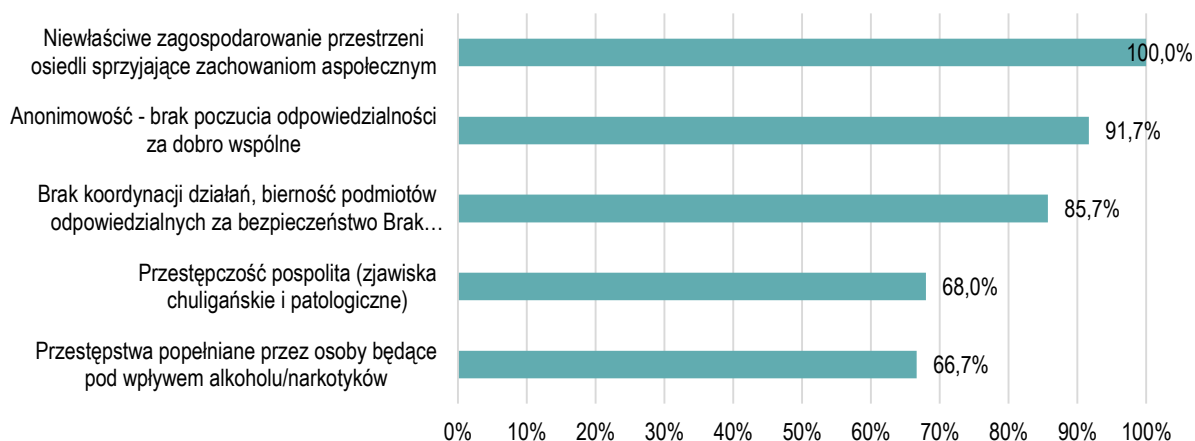
Na poniższym wykresie przedstawiono, w jakim stopniu zdaniem respondentów, udało się rozwiązać problemy w wyniku zrealizowanych projektów w obszarze bezpieczeństwo w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania.

⁴ Dane dotyczące liczby projektów pochodzą ze sprawozdań Programu.

Wykres 10. Odsetek respondentów, wg których udało się rozwiązać w pełni lub w dużym stopniu poszczególne problemy w obszarze bezpieczeństwa w miejscach publicznych i miejscach zamieszkania.

W jakim stopniu udało się rozwiązać poniższe problemy?

(odp. w pełni/w dużym stopniu)

Źródło: ankieta CAWI, n=87

Efekty przedsięwzięć zrealizowanych w tym obszarze będą trwale zdaniem 88,2% respondentów, w tym 41,18% odpowiedziało, że będą zdecydowanie trwale. **Trwałości projektów sprzyja łączenie działań inwestycyjnych i miękkich** – np. edukacyjnych, jak wskazuje jeden z respondentów wywiadów:

Został sfinansowany monitoring. W ramach tych projektów były wykonywane filmy o charakterze informacyjnym na temat bezpieczeństwa publicznego zamieszczane w Internecie, na portalach społecznościowych, a także rozpropagowywane w lokalnych mediach. To też powoduje, że znajomość tematu powiększa się w społeczeństwie.

Pozytywnie ocenić można dostosowanie projektów do specyfiki miejscowości, w których były realizowane, co jest zgodne z założeniem Programu, by odpowiadać na specyficzne potrzeby lokalne. Przykładem takiego działania był projekt realizowany w Krakowie, o którym mówił respondent wywiadu indywidualnego:

„Kibicuję bezpiecznie” - głównie objęto Kraków ze względu na specyfikę tego miasta. Są inne aspekty kibicowania w małej miejscowości, a inne w Krakowie, który ma dwa kluby o podobnym potencjale i różne rzeczy się dzieją. Wymyślono, że młodzież będzie chodzić na stadiony, że wejdą na stadion tego drugiego klubu i zobaczą, że tam też są ludzie. Żeby przełamać stereotypy.

Powyższy przykład wskazuje także, że zwiększeniu bezpieczeństwa sprzyja humanizacja potencjalnych ofiar w oczach potencjalnych sprawców, na co wskazują także inni respondenci wywiadów, mówiący o projektach związanych z kibicowaniem.

Poniżej przedstawione zostały przykłady projektów, które przyczyniły się do wzrostu bezpieczeństwa w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania⁵. W obszarze bezpieczeństwa w miejscach publicznych, zrealizowano szczególnie dużo akcji i projektów:

⁵ W kolorowych boksach na końcu podrozdziałów przedstawiono projekty, które były realizowane przez jednostki centralne.

„XVII PRZYSTANEK WOODSTOCK”

- Podczas Przystanku Woodstock w 2011 roku uczestnicy mogli wziąć udział w konkursie realizowanym w ramach programu „Razem bezpiecznie” przez MSW (MSWiA) we współpracy z programem 1. Polskiego Radia.
- Celem konkursu była popularyzacja zasad bezpiecznego wypoczynku w okresie letnim, w szczególności uświadczenie szkodliwego działania narkotyków i alkoholu oraz zapoznanie z zasadami bezpieczeństwa nad wodą i w ruchu drogowym.

„BEZPIECZEŃSTWO IMPREZ SPORTOWYCH”

- W latach 2009-2012 prowadzony był konkurs dla jednostek samorządu terytorialnego pn. „Bezpieczeństwo Imprez Sportowych” (BIS). Od 2013 roku konkurs BIS zastąpiony został przez konkurs „Kibicuję bezpiecznie”. Celem konkursu było:
 - popularyzowanie wśród dzieci i młodzieży zasady „fair play” oraz zasad kulturalnego i bezpiecznego kibicowania,
 - uświadczenie konsekwencji prawnych związanych z niewłaściwym zachowaniem podczas imprez sportowych.
- W latach 2009-2014 wybrano i nagrodzono 18 najlepszych projektów z tego obszaru.

„BEZPIECZNE WAKACJE”

- „Bezpieczne wakacje” to realizacja inicjatyw administracji zespolonej oraz jednostek samorządu terytorialnego, NGO i instytucji organizujących wypoczynek dzieciom i młodzieży.
- Podejmowane były corocznie zintegrowane działania przez formacje i właściwe służby, odpowiedzialne za zapewnienie bezpieczeństwa, których celem było zapewnienie bezpiecznego wypoczynku.

„NIE DLA CZADU”

- „Nie dla czadu” to kampania profilaktyczno-edukacyjna informująca o zagrożeniach związanych z zatruciami wywołanymi tlenkiem węgla.
- Kampania była realizowana przez okres grzewczy. Jej celem było uświadczenie społeczeństwu istnienia niebezpieczeństw związanych z czadem oraz zapobieganie zatruciom z nim związanym.
- Do akcji „Nie dla czadu” włączył się program 1. Polskiego Radia
- W ramach programu „Razem bezpiecznie” w 2011r. przeprowadzony został także konkurs, w ramach którego słuchacze odpowiadali na pytania dotyczące zagrożeń, zaś nagrodą były czujki zakupione ze środków finansowych programu.

„POLSKA GOŚCINNOŚĆ RÓWNIEŻ NA STADIONACH”

- Pod koniec 2010 roku Fundacja „Oswoić stres” realizowała kampanię społeczną pn. „Polska gościnność również na stadionach” stanowiącą jeden z elementów programu „Jestem Kibicem przez duże K”.
- Celem kampanii było promowanie zasad gościnności - uprzejmości, otwartości i życzliwości w stosunku do innych, także podczas masowych imprez sportowych, podniesienie poziomu świadomości i wagi wartości zasad polskiej gościnności dla wizerunku Polaków, zwłaszcza w obliczu Mistrzostw UEFA EURO 2012.
- Kampania skierowana była do społeczności województwa mazowieckiego ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży w wieku szkolnym.

„TURYSTYKA NARKOTYKOWA”

- Z okazji Międzynarodowego Dnia Przeciwdziałania Narkomanii w roku 2008 i 2009 przeprowadzono ogólnopolską kampanię profilaktyczną dotyczącą bezpieczeństwa podróży obywateli polskich za granicą, której organizatorami były: Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii oraz MSWiA (MSW) przy współpracy Komendy Głównej Policji i Komendy Głównej Straży Granicznej.
- Kampania miała na celu ochronę polskich turystów przed zorganizowanymi grupami narkotykowymi.

„JESTEM FAIR”

- W latach 2009-2010 Pracownia Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego Uniwersytetu Łódzkiego we współpracy z Urzędem Miasta Łódź realizowała program „Jestem Fair”.
- Celem programu było propagowanie idei *fair play* w sporcie, na stadionie i w życiu, jako edukacyjnego elementu zwalczania rasizmu, ksenofobii i antysemityzmu oraz upowszechnianie postawy większego zrozumienia dla innych kultur i wyznań, większej tolerancji wśród dzieci kończących łódzkie szkoły podstawowe.
- Projekt „Jestem fair” został zgłoszony w 2011 roku przez Polskę do Europejskiej Nagrody w dziedzinie Zapobiegania Przemocności (ECPA).

Obszar bezpieczeństwa w miejscach publicznych był stosunkowo popularny. Biorąc pod uwagę znaczącą liczbę działań na szczeblu centralnym widać też, że jest to obszar, w którym jest duże zapotrzebowanie na różnego rodzaju wsparcie lokalnych władz w zapewnieniu bezpieczeństwa. Warto też zwrócić uwagę, że w tym obszarze jednostki samorządu terytorialnego najczęściej dysponują danymi na temat potrzeb i diagnozy sytuacji. Niektóre samorządy podejmowały się również przeprowadzenia własnych analiz na potrzeby projektów. Te wszystkie działania, także przygotowawcze, by rzetelnie napisać projekt, są wartością dodaną programu.

Przemoc w rodzinie

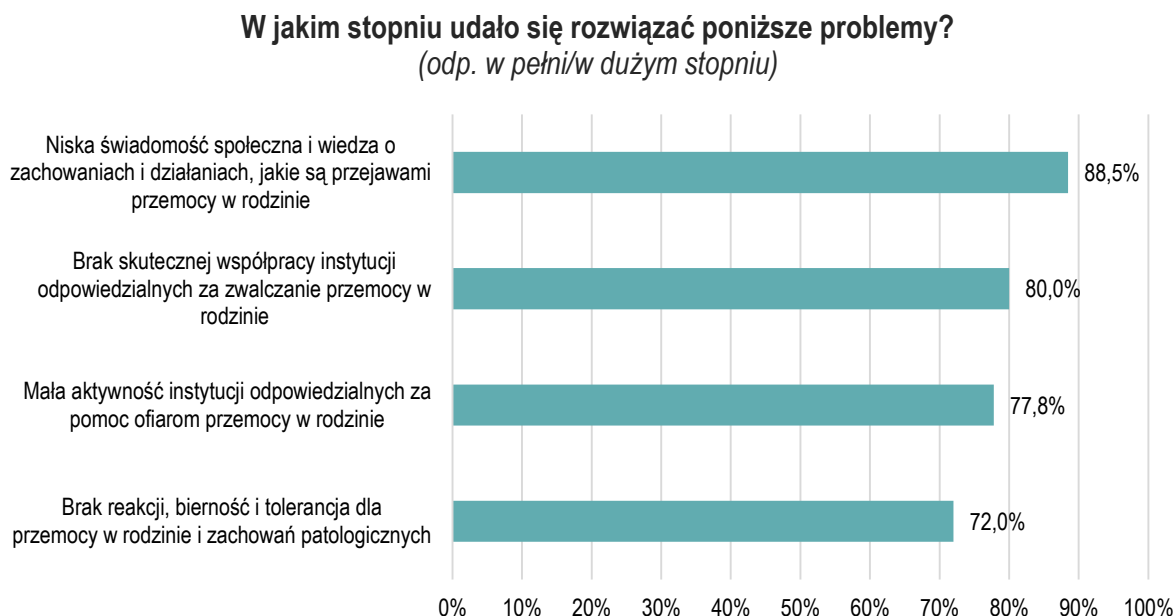
W obszarze dotyczącym przemocy w rodzinie najczęściej realizowano wszelkiego rodzaju działania edukacyjne skierowane do dorosłych – zarówno ofiar i sprawców przemocy, jak i osób pracujących z ofiarami przemocy. Ponadto organizowano konferencje, szkolenia i seminaria, działania informacyjne i promocyjne oraz poradnictwo. Realizatorzy projektów współpracowali przede wszystkim z Policją oraz z ekspertami – prawnikami, psychologami i trenerami wyspecjalizowanymi w tym temacie.

W ramach obszaru „Przemoc w rodzinie” zrealizowano **103 projekty** lokalne na łączną kwotę **6 522 975 zł**.

Projekty te najczęściej dotyczyły niskiej świadomości społecznej i braku wiedzy o zachowaniach i działaniach, jakie są przejawami przemocy w rodzinie (ten problem wskazało 93,1% respondentów). Podejmowano w nich również temat braku reakcji, bierności i tolerancji dla przemocy w rodzinie i zachowań patologicznych (89% respondentów), często wynikające z braku świadomości, czym jest przemoc. Na to zwracali uwagę zarówno respondenci w ankiecie, jak i rozmówcy w wywiadach: z jednej strony nadal nie jest jasne, co oznacza przemoc domowa z drugiej (co wynika z pierwszej kwestii) milczące przyzwolenie na jej obecność.

Program w tym obszarze był przede wszystkim skuteczny, jeśli chodzi o **rozwiązanie problemu ww. niskiej świadomości społecznej i wiedzy**. Aż 88,5% respondentów wskazało, że udało się ten problem dzięki Programowi rozwiązać *w pełni* lub *w dużym stopniu*. Do rozwiązania tego problemu przyczyniły się przede wszystkim szeroko zakrojone działania edukacyjne. Dzięki Programowi rozwinęła się także w dużym stopniu współpraca instytucji odpowiedzialnych za zwalczanie przemocy w rodzinie.

Wykres 11. Odsetek respondentów, wg których udało się rozwiązać w pełni lub w dużym stopniu poszczególne problemy w obszarze przemocy w rodzinie.

Źródło: ankieta CAWI, n=87

W obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie projekty bardzo przyczyniły się do rozwinięcia współpracy między instytucjami. W synergii z innymi programami, „Razem bezpieczniej” przyczyniło się do wzmocnienia procedury „Niebieskie Karty” – szybciej diagnozowane są problemy, do których dobiera się odpowiednie działania: *Nikt nie ogląda się na nikogo, każdy wie, co ma robić* – jak wspominał jeden z projektodawców.

Są też efekty tzw. „miękkie” dotyczące poszczególnych uczestników projektów: polepszenie sytuacji w rodzinach i zmiana zachowań dzieci. Projektodawcy, mówiąc o efektach działań, chętnie przytaczali historie sukcesu i dobre praktyki, jak przykład pacjentki, która dzięki wsparciu projektu zmieniła swoje życie lub przykład rodziny, w której projekt spowodował zaniechanie przemocy. Projektodawcy podkreślali, że *każdy człowiek, któremu udało się przemodelować życie, to jest sukces*.

Do efektów warto też zaliczyć **wdrożenie rozwiązań projektowych do systemu w całym kraju**. W jednym z projektów, w ramach obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie, opracowano kwestionariusz identyfikacji możliwości wystąpienia poważnego zdarzenia w rodzinie, do użytku dla Policjantów, pracowników socjalnych, pracowników PCPR i innych instytucji. Jednak jego realizacja przyniosła na tyle pozytywne efekty, że projekt, który został zainicjowany na terenie województwa lubuskiego, został wdrożony do realizacji na terenie całego kraju.

Efekty osiągnięte w ramach projektów będą trwale zdaniem 82% respondentów badania, przy czym 42,9% udzieliło odpowiedzi *zdecydowanie tak*. Trwale były nie tylko działania systemowe, takie jak wzmocnienie systemu „Niebieskiej Karty”, ale także **zwiększenie świadomości i wiedzy**, jak wspominał to jeden z koordynatorów wojewódzkich:

Na pewno podniesienie świadomości osób, doznających przemocy, że mogą zgłosić się o porady prawne, bo były zajęcia z psychologami, terapeutyczne, tworzone zespoły dyscyplinarne, które się zbierały. (...). Ta świadomość bardzo wzrosła i osoby mogły otrzymać pomoc, więc też rozwiązanie problemów, zmiana myślenia dzięki terapii. No i to, że przeszkolono ludzi zajmujących się problemem przemocy.

Zarówno projektodawcy jak i koordynatorzy zwracali uwagę na aspekt zwiększenia wiedzy realizowany w ramach obszaru i pozytywnie oceniali też poradnictwo specjalistyczne, które organizowane było w projektach z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

Bardzo ważne są zajęcia skierowane do dzieci oraz konsultacje dla osób dorosłych i praca z dorosłymi. To jest taka podstawa działań, ponieważ problemy są dość głębokie i wymagają głębokiej pracy.

Trwałości rezultatów w tym obszarze sprzyja przede wszystkim **wykorzystanie doświadczeń osób, które same przemocy doświadczyły i poradziły sobie z tym problemem**, o czym wspominał inny rozmówca:

Poza tym jeśli te sprawy przedstawia osoba, która sama miała taki problem, wówczas to szczególnie dobrze działa. Tego typu działania były szczególnie skuteczne.

Tematy, których dotyczyły projekty realizowane w ramach opisanego obszaru, wskazywano jako niezmiernie trudne i niejednokrotnie ukryte, przez co trudniejsze do dotarcia do osób, które mają styczność z przemocą w rodzinie.

Poniżej przedstawiamy przykładowy projekt, który był realizowany na szczeblu centralnym.

„KOCHAM. NIE BIJĘ”

- Pomysłodawcą kampanii, wpisanej do programu „Razem bezpieczniej” była Fundacja Krajowe Centrum Kompetencji „KCK”. Jej celem było m.in. propagowania haseł związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i ograniczeniem jej skutków, zwiększenie społecznego zaangażowania w sprawy związane z przeciwdziałaniem zjawisku poprzez podnoszenie społecznej wrażliwości w odniesieniu do szeroko rozumianej przemocy, poszerzenie poziomu wiedzy obywateli na temat przemocy domowej oraz promowanie wartości rodzinnych. Powyższy projekt kampanii społecznej zakładał, iż oprócz instytucji administracji publicznej, mediów, do współpracy włączą się także przedstawiciele świata kultury wraz ze swoimi dziećmi. Inicjatywa realizowana była przez 3 miesiące: wrzesień, październik, listopad 2009 r. z wykorzystaniem kolejnych odsłon, tj. „Kocham. Reaguję”, „Kocham. Nie krzyczę” i „Kocham. Mam czas.” Kampania została wsparta przez MSW ramach programu „Razem bezpieczniej”.

Tematyka przeciwdziałania przemocy w rodzinie i pomocy ofiarom realizowana jest również w ramach Krajowego programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Jednak tym, co odróżnia „Razem bezpieczniej” od innych programów, jest wielopłaszczyznowość, interdyscyplinarność i współpraca różnych służb na skalę nieobecną w innych programach.

Bezpieczeństwo w szkole

W obszarze „Bezpieczeństwo w szkole” zrealizowano szereg działań – przede wszystkim związanych z edukacją dzieci i młodzieży, informacją i promocją, organizacją konferencji i seminariów, lokalnych wydarzeń i festynów. Najczęstszymi odbiorcami działań byli uczniowie szkół gimnazjalnych, podstawowych, rodzice i nauczyciele.

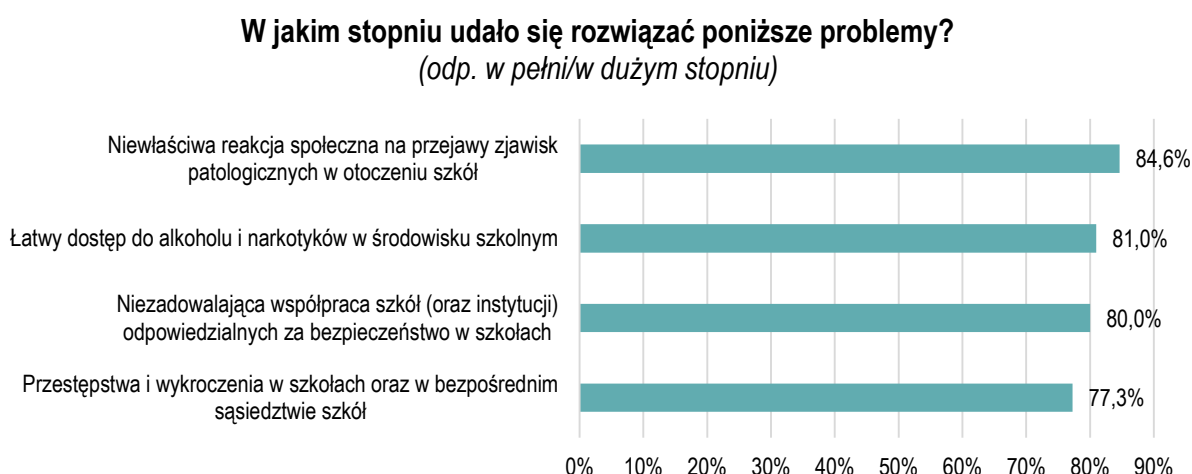
W ramach obszaru „Bezpieczeństwo w szkole” w latach 2007-2015 zrealizowano łącznie **115** projektów na kwotę **7 714 263 zł.** Był to najbardziej popularny obszar jeśli chodzi o projekty lokalne.

Realizatorzy działań współpracowali najczęściej w ramach Programu z Policją lub Strażą Miejską, nauczycielami i dyrektorami placówek oświatowych.

Realizowane projekty najczęściej dotyczyły przestępstw i wykroczeń w szkołach oraz w bezpośrednim sąsiedztwie szkół (57,9% respondentów wskazało ten temat), a także łatwego dostępu do alkoholu i narkotyków w środowisku szkolnym (55,3%).

Respondenci najczęściej wskazywali, że problemy, na jakie miały odpowiadać projekty, zostały rozwiązane w *pełni* lub w *dużym stopniu*. W największym stopniu udało się dzięki realizacji projektów rozwiązać problem niewłaściwej reakcji społecznej na przejawy zjawisk patologicznych (w tym przypadku szczególny udział miały podjęte działania edukacyjne wobec uczniów i nauczycieli), a w stosunkowo najmniejszym – problem faktycznych przestępstw i wykroczeń w szkołach i w bezpośrednim sąsiedztwie szkół (*vide* wykres poniżej).

Wykres 12. Odsetek respondentów, wg których udało się rozwiązać w pełni lub w dużym stopniu poszczególne problemy w obszarze bezpieczeństwa w szkole.

Źródło: ankieta CAWI, n=87

Zdaniem ponad 80% respondentów, efekty projektów z obszaru bezpieczeństwa w szkole będą trwałe, przy czym 35,1% badanych udzieliło odpowiedzi *zdecydowanie tak* jeśli chodzi o trwałość rezultatów. Potwierdzają to wypowiedzi respondentów z wywiadów indywidualnych:

Stowarzyszenie, które realizuje projekt w obszarze przemocy w rodzinie, przeprowadza ewaluację tego projektu co roku po zakończeniu i stwierdza, że świadomość dzieci, wiedza o bezpieczeństwie, (...) obejmując cyberprzestępczość, bezpieczeństwo w sieci, rozmowy o prawach dzieci, świadczy o wzroście świadomości ich praw.

Warto podkreślić trwałość efektów złożonych, np. dzięki projektowi z programu „Razem bezpiecznie” wprowadzono nowe formy zajęć, które łączą na przykład edukację z zakresu bezpieczeństwa z wychowaniem artystycznym. Po zakończeniu projektu, do oferty instytucji na stałe weszły zajęcia takie jak: „Przyjazny komputer”, „Bezpieczna droga do szkoły”, „Bezpieczne wakacje w MDK”, czy „Bezpieczne ferie w MDK”.

To jest coś, co stworzyliśmy na potrzeby tego Programu, natomiast bardzo fajnie chwyciły i one są przez nas kontynuowane.

Projekty przyczyniły się do stworzenia „kultury kreatywności” wśród dzieci i młodzieży - uczestników zajęć projektowych (np. organizowane sesje fotografii połączone z występem tanecznym, a zebrane w ten sposób materiały są wykorzystywane do kolejnych edycji przygotowywanego kalendarza). Pod wpływem tego rodzaju zajęć organizowanych w projekcie udało się zmniejszyć skalę zachowań aspołecznych u dzieci i młodzieży. Zatem do celu, jakim jest niwelowanie zachowań aspołecznych dociera się różnymi drogami, w tym także przez sztukę i wspieranie kreatywności.

Dzięki projektom realizowanym w obszarze „Bezpieczeństwo w szkole”, zdaniem respondentów, zwiększyła się świadomość dzieci i młodzieży, którzy potrafią rozpoznawać zagrożenia, potrafią je identyfikować i unikać ich: *Nie bawią się prądem, nie otwierają drzwi obcym, unikają zagrożeń związanych z cyberprzestępczością*. Zdaniem projektodawców ma to pozytywny wpływ na poziom bezpieczeństwa w grupie, która była objęta projektem. Jednocześnie zwracali uwagę, że obecnie zagrożenia dla tej grupy wiekowej są inne niż kiedyś:

Dotarliśmy do wszystkich dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjalnych. Dzieci z tych roczników nie są ofiarami wypadków drogowych, nie toną podczas letniego, czy zimowego wypoczynku.

Innym, istotny, efektem projektów jest zwiększenie dostępności narkotestów w szkołach i wprowadzenie jednolitych procedur związanych z narkotykami. Jednak projektodawcy zwracali uwagę, że ten problem nie ma wielkiego zasięgu, natomiast coraz więcej problemów wynika z przekraczania przez uczniów podstawowych norm społecznych. W tym przypadku szczególnie ważne jest, by reagować odpowiednio wcześniej:

Jeśli nie zatrzymamy najmniejszych objawów demoralizacji na początku gimnazjum czy na końcu szkoły podstawowej, to będzie większy problem.

W obszarze dotyczącym **bezpieczeństwa w szkole** skuteczne są działania najprostsze, które trafiają do dzieci i młodzieży np. nauka samoobrony, wiedza na temat bezpieczeństwa w sieci. Podobnie jest z zajęciami o charakterze profilaktycznym i zajęciami sportowymi – one również są wskazywane jako najbardziej skuteczne. Innym przykładem skutecznego działania są interdyscyplinarne szkolenia dla przedstawicieli różnych instytucji lokalnych i Policji oraz spotkania po tych szkoleniach, służące wymianie doświadczeń i sieciowaniu pracowników instytucji.

Poniżej, w boksie przedstawiono jedno z działań („Nie przegraj”), które podjęte było na początku przez projektodawcę – Fundację „Dzieci Niczyje” (obecnie „Dajemy Dzieciom Siłę”). To przykład inicjatywy, która zaczęła się od małego projektu, a przeprowadziła w ogólnopolską akcję. Obecnie Fundacja kontynuuje działania rozpoczęte w ramach projektu we współpracy z podmiotami zagranicznymi. To też działanie, którego realizacja miała miejsce dwa lata pod rząd, co zwiększyło jego skuteczność i trwałość.

AKCJA PROFILAKTYCZNA „UCZYĆ I BAWIĆ”

- MSW (MSWiA) w 2009 zainaugurowało cykl spotkań ze sportowcami, których celem było kształtowanie właściwych postaw w różnych sytuacjach dzieci i młodzieży. Spotkania takie z udziałem m.in. pięściarza Krzysztofa „Diablo” Włodarczyka oraz Policjantów odbywały się pod hasłem „Sport jako alternatywa dla uzależnień i forma samorealizacji oraz sposoby unikania zagrożeń i bezpiecznego spędzania wakacji”.
- Spotkania profilaktyczne z dziećmi i młodzieżą wypoczywającą na obozach i koloniach były kontynuowane do 2011 r. w ramach ogólnopolskich działań „Bezpieczne Wakacje”.

„NIE PRZEGRAJ!”

- Kampania informacyjno-edukacyjna „Nie przegraj!” nt. zagrożeń dzieci i młodzieży komercyjnym wykorzystywaniem seksualnym/prostytucją dziecięcą/handlem realizowana była przez Fundację „Dzieci Niczyje” w trakcie mistrzostw UEFA EURO 2012 i adresowana była do potencjalnych sprawców i ofiar.
- Głównym celem było ograniczenie patologii społecznej i przestępczości poprzez podniesienie świadomości społecznej oraz ochronę dzieci i młodzieży przed komercyjnym wykorzystywaniem seksualnym.
- Adresatami projektu były dzieci i młodzież w wieku 13-18 lat (gimnazja, szkoły ponadpodstawowe), kibice UEFA EURO 2012. Instytucje zaangażowane w realizację projektu to Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Komenda Główna Policji, Komenda Główna, Straży Granicznej, Fundacja Dzieci Niczyje, Polska koalicja ECPAT, Ukraina: Policja, Ukraińska koalicja ECPAT.

MISTRZOSTWA W PIŁKĘ NOŻNĄ DZIECI Z DOMÓW DZIECKA „NADZIEJA NA EURO” / „NADZIEJA NA MUNDIAL”

- Stowarzyszenie „Nadzieja na Mundial” (wcześniej „Nadzieja na Euro”) od 2010 roku przeprowadza turnieje piłkarskie dla dzieci z domów dziecka. Mistrzostwa Świata w 2013 r., to pierwsza w historii tak ogromna impreza dla podopiecznych domów dziecka ze wszystkich kontynentów.
- Celem *Mistrzostw* jest:
 - aktywizacja wychowanków domów dziecka do uczestnictwa w imprezach sportowych, stanowiących kontynuację celów i zadań wychowania fizycznego i zdrowotnego,
 - propagowanie wśród dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych patologią społeczną sportu jako formy spędzania wolnego czasu,
 - wyrabianie zdolności nawiązywania i pogłębiania kontaktów interpersonalnych oraz rozwijanie umiejętności współdziałania z rówieśnikami, co zwiększa szanse rozwoju i możliwości efektywnego funkcjonowania w społeczeństwie młodzieży z domów dziecka.

AKCJA „TORNISTER PEŁEN UŚMIECHÓW”

- W roku 2009 ze względu na klęskę powodzi, szczególnie w odczuwalną na południu Polski, resort spraw wewnętrznych włączył się działania pomocowe dla dzieci i młodzieży wspólnie z Caritas Polska. Finał akcji odbył się na rzeszowskim rynku, w który zaangażowało się również, w ramach programu „Razem bezpieczniej” MSW (MSWiA). Impreza miała na celu zbiórkę pieniędzy i pomocy szkolnych dla dzieci z rodzin, które ucierpiały podczas powodzi. W ramach tej akcji 1500 dzieci powodziarzy otrzymało wyprawki szkolne. Akcja została zorganizowana dla dzieci, które zaczęły rok szkolny 2009/2010

PROGRAM „PRZECIWDZIAŁANIA POPRZECZ SPORT AGRESJI I PATOLOGII WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY”

- Działania podejmowane w programie mają zasięg ogólnopolski i wynikają z porozumienia z dnia 5 listopada 2008 r. zawartego pomiędzy Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSW), Ministrem Zdrowia, Ministrem Edukacji Narodowej, Ministrem Sportu i Turystyki oraz Ministrem Sprawiedliwości. Inicjatywa realizacji programu zrodziła się w województwie warmińsko-mazurskim, gdzie projekt przygotowano. W wyniku przeprowadzonych działań promocyjnych do programu przystąpiło 16 województw. Podmioty realizujące program mogły ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań:
 - organizację imprez sportowych dla dzieci i młodzieży,
 - promocję programu,
 - organizację obozów sportowych dla dzieci i młodzieży w ramach akcji *sportowe wakacje*.
- W ramach porozumienia, ze środków programu „Razem bezpieczniej” w latach 2009 - 2014 drukowany i kolportowany był „Program przeciwdziałania poprzez sport agresji i patologii wśród dzieci i młodzieży – poradnik uczestnika programu”

Działania skierowane na bezpieczeństwo w szkole są prowadzone również w ramach rządowego programu „Bezpieczna i przyjazna Szkoła” realizowanego od 2013 r. przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Działania w tym Programie skierowane są głównie do przedstawicieli sektora oświaty i zapewniają wsparcie w 3 obszarach: kreowanie bezpiecznego środowiska szkolnego, zapobieganie ryzykownym zachowaniom młodzieży (gdzie szczególnie ważne są zagadnienia przemocy rówieśniczej i cyberprzemocy) oraz promowanie zdrowego stylu życia. Program pozwala reagować na ww. problemy w sposób punktowy (realizacja projektów dla jednej placówki) oraz sieciowy (dzięki działaniom ogólnopolskim skierowanym do nauczycieli i psychologów szkolnych). Istotna jest też rola wojewódzkiego zespołu, który na swoim terenie posiada szereg kompetencji i tworzy sieć przedstawicieli instytucji mających wpływ na szkołę i jej otoczenie. Można uznać, że oba te programy uzupełniały się, jednak warto poddać refleksji, czy niektóre z działań nie dublowały się (2013-2015).

Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

Projekty dotyczące bezpieczeństwa w ruchu drogowym najczęściej skierowane były do uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych (odpowiednio po 86,4% respondentów wskazało te grupy) oraz do przedszkolaków (63,6%). Najczęściej były to różnego rodzaju działania edukacyjne oraz informacyjne i promocyjne, ale także wydarzenia lokalne oraz działania prewencyjne, patrolowe i kontrolne. Obok Policji, najczęstszymi partnerami realizatorów w tych działaniach byli nauczyciele i dyrektorzy szkół.

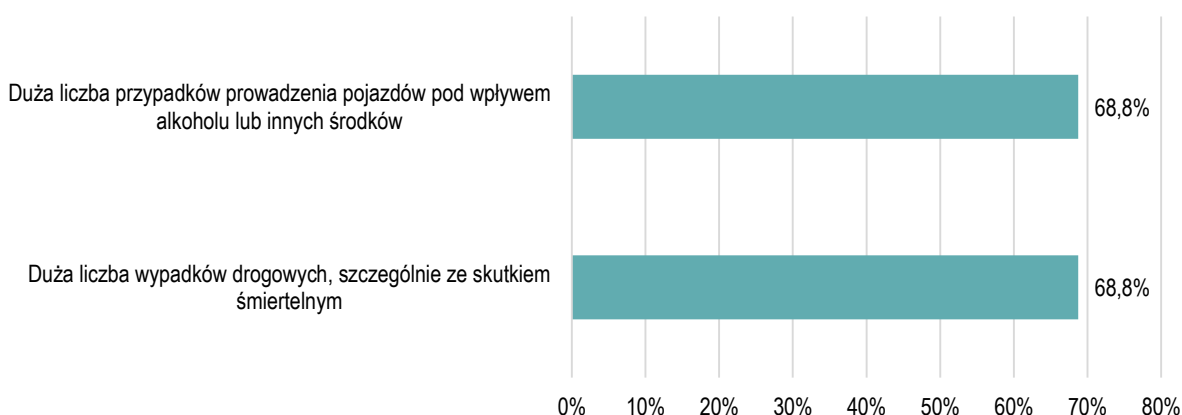
W obszarze bezpieczeństwa w ruchu drogowym zrealizowano łącznie **54** projekty lokalne na kwotę **4 010 529 zł**.

Realizowane projekty najczęściej odpowiadały na problem dużej liczby wypadków drogowych, szczególnie ze skutkiem śmiertelnym (72,7% projektów).

Zdaniem niemal 69% respondentów udało się odpowiedzieć na problemy dużej liczby wypadków drogowych oraz prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu. Działania w obszarze bezpieczeństwa w ruchu drogowym były więc stosunkowo mniej skuteczne, niż w obszarze bezpieczeństwa w szkole i przemocy w rodzinie (w opiniach respondentów). Dlatego też być może z tego powodu zwracano uwagę, że w Programie należy w większym stopniu uwypuklić działania związane z bezpieczeństwem ruchu drogowego, jako problemu, który ma wpływ na bezpieczeństwo państwa. Zdaniem respondentów byłoby to też pomocne w budowaniu marki Programu.

Wykres 13. Odsetek respondentów, wg których udało się rozwiązać w pełni lub w dużym stopniu poszczególne problemy w obszarze bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

W jakim stopniu udało się rozwiązać poniższe problemy? (odp. w pełni/w dużym stopniu)

Źródło: ankieta CAWI, n=87

Efekty zrealizowanych projektów będą trwałe zdaniem 90,9% respondentów, przy czym połowa z nich (45,45%) twierdziła, że będą zdecydowanie trwałe. Przykładem skutecznego (a także trwałego) działania jest „Przedszkolny program Edukacji Komunikacyjnej”. Projekt ten wypełnił lukę, ponieważ w Polsce nie ma programów edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego skierowanych do przedszkoli.

Najważniejszym efektem bezpośrednim projektów wydaje się wyposażenie młodych ludzi w wiedzę z zakresu ruchu drogowego i bezpiecznych zachowań. Dobrze, jeśli tego typu działania były uzupełniane o wsparcie infrastrukturalne (np. budowa miasteczka ruchu drogowego). O tym, jak ważne były przedsięwzięcia budowania miasteczek dla całych społeczności mówił przedstawiciel MSWiA. Warto jednak podkreślić, że te działania były wspomniane także przez wielu koordynatorów:

Realizowana była budowa, czy modernizacja miasteczka ruchu drogowego. To nie tylko było utwardzenie nawierzchni, kupienie nowych znaków sygnalizacyjnych, czy przystosowanie tego miasteczka do kursów i szkoleń, oprócz tego odbywały się spotkania edukacyjne. Mogli brać udział **rodzice, opiekunowie, mieszkańcy** (...). Chodziło o uzyskanie efektów, które w założeniu Programu były, czyli podniesienie poczucia bezpieczeństwa na danym terenie i zwiększenie wiedzy w tym zakresie, czyli po to były te działania edukacyjne.

Nie zawsze można wskazać efekty projektów osiągane w krótkim czasie, zwłaszcza jeśli mają one na celu kształtowanie postaw związanych z bezpiecznym poruszaniem się po drogach. Pojawia się też trudność w oddzieleniu skuteczności projektu w ramach „Razem bezpiecznie” od innych interwencji w tym obszarze. Sami projektodawcy, nawet gdy jako jeden z efektów Programu podawali poprawę statystyk (między rokiem 2003 a 2010 zmniejszyła się liczba wypadków śmiertelnych o 50%), to jednocześnie podkreślają, że to nie jest tylko ich zasługa.

Na bardzo ważny aspekt wskazał również rozmówca ze szczebla centralnego. Podkreślił, że dzięki Programowi stworzono stały kontakt policjantów i szkół, przedszkoli. Policjanci przychodzili, by opowiedzieć, czym jest bezpieczeństwo nad drogą. Niebagatelna jest tu kwestia samodzielności finansowej, którą zyskały komendy dzięki Programowi:

„Razem bezpiecznie” przyczynił się do zespolenia i pogłębienia kontaktów Policji ze społecznościami lokalnymi. Zaangażowanie Policji w projektach, które w końcu nie wymagały dopominania się o środki finansowe. Policja przestała zabiegać o środki finansowe na nawet drobne przedsięwzięcia. Bo nie oszukujmy się, jeśli policjant nie przyniesie choćby małego znaczka odbłaskowego, to dla dzieci spotkanie jest nieefektywne. A przed Programem Policji bardzo brakowało środków na tego typu działania.

Poniżej przedstawione są przykłady licznych działań i projektów w tym obszarze.

„ROWEREM BEZPIECZNIE DO CELU”

- Głównym założeniem realizowanej od 2008 roku w okresie letniego wypoczynku, kampanii policyjnej „Rowerem bezpiecznie do celu”, było promowanie bezpieczeństwa w ruchu drogowym rowerzystów, a w szczególności dzieci i młodzieży.
- Kampania przeprowadzana była corocznie na terenie całego kraju od czerwca do końca sierpnia. Kampania miała przyczynić się do podniesienia świadomości rowerzystów na temat zagrożeń, z którymi mogą spotkać się na drogach oraz wyrobienia nawyku poszanowania przepisów prawa o ruchu drogowym.
- Kampania „Rowerem bezpiecznie do celu” została wpisana na listę przedsięwzięć realizowanych w ramach Dekady Działań na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego (Decade of Action for Road Safety), zainaugurowanej 11 maja 2011 r. w Sejmie RP.

„BUDUJEMY MIASTECZKA RUCHU DROGOWEGO”

- Celem opracowanego w 2008 r. konkursu było zaktywizowanie jednostek samorządu terytorialnego do działań w obszarze bezpieczeństwa ruchu drogowego, wybranie i nagrodzenie projektów w zakresie wyposażenia i modernizacji *miasteczek ruchu drogowego*, którego funkcjonowanie powinno przyczynić się do podniesienia bezpieczeństwa w ruchu drogowym poprzez edukację dzieci i młodzieży, w zakresie wychowania komunikacyjnego. Działania dotyczyły w szczególności:
 - popularyzowania zasad i przepisów ruchu drogowego,
 - kształtowania nawyków prawidłowego zachowania rowerzysty w ruchu drogowym,
 - stworzenia warunków dla dzieci i młodzieży do przeprowadzania egzaminów na kartę rowerową i motorowerową,
 - popularyzowania roweru jako środka transportu, rekreacji i sportu.

KONKURS „ROWEREM BEZPIECZNIE DO CELU”

- Konkurs trwał od 3 czerwca do 22 sierpnia 2011 r. W tym czasie w każdy poniedziałek i piątek w audycji „Popołudnie z Jedyńką” prowadzony był konkurs dla słuchaczy z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego. Nagrodą główną (w każdy z konkursowych dni) był rower ze środków programu „Razem bezpiecznie”. Pytania przygotowywane były we współpracy z Biurem Ruchu Drogowego KGP. Konkurs cieszył się ogromnym zainteresowaniem słuchaczy programu 1. W czasie jego trwania wysłano łącznie blisko 20.000 sms-owych odpowiedzi.

„BEZPIECZNY WEEKEND”

- Konkurs Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przeprowadzony w 2012 r. we współpracy z programem 1. Polskiego Radia miał na celu zwrócenie uwagi na zagrożenia wynikające m.in. z rozmowy przez telefon komórkowy podczas kierowania pojazdem. W audycji „Sygnały Dnia”, zadane było pytanie konkursowe dotyczące tematyki „Bezpieczeństwa ruchu drogowego”. Pytania powtarzane były w audycjach: „Cztery Pory Roku”, „Z Kraju i ze Świata” oraz „Muzyczna Jedyńka”. Nagrodami w konkursie, ufundowanymi przez MSW („Razem bezpiecznie”) były „głośnomówiące” zestawy samochodowe oraz nagrody dodatkowe - pakiety odbłaskowe.

„ABSURD DROGOWY” - NIEPRAWIDŁOWOŚCI W OZNAKOWANIU DRÓG PUBLICZNYCH

- MSW z udziałem Biura Ruchu Drogowego KGP oraz programu 1. Polskiego Radia, w 2012 r. przeprowadziło kampanię społeczną zachęcającą kierowców do ujawniania występujących *nieprawidłowości w oznakowaniu dróg*. Na antenie programu 1. Polskiego Radia, prowadzony był konkurs tematyczny pn. „Absurd drogowy”, który polegał na wysyłaniu przez uczestnika mms-a pod tytułem „Absurd drogowy” ze zdjęciem znaku/ów drogowych (pionowych) świadczących o występującej nieprawidłowości.
- Wybrane prace zostały zamieszczone na stronach Polskiego Radia S.A. oraz programu „Razem bezpiecznie”. Fundatorem nagród w Konkursie radiowym było Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w ramach środków zabezpieczonych na realizację programu „Razem bezpiecznie”.

„PIŁEŚ? NIE JEDŹ!”

- Kampania społeczna „Piłeś? Nie jedź!” organizowana przez Związek Pracodawców Polski Przemysł Spirytusowy miała na celu przeciwdziałanie prowadzeniu pojazdów pod wpływem alkoholu przez zwiększenie poziomu świadomości społecznej oraz ograniczenie przyzwolenia społecznego na prowadzenie pojazdów przez nietrzeźwych kierowców.
- Kampania miała zasięg ogólnopolski i była prowadzona od 2011 roku
- Działania były realizowane ze szczególnym natężeniem w dwóch okresach: wiosennym (liczba wypadków spowodowanych przez nietrzeźwych kierowców wzrasta) oraz jesiennym (dodatkowym elementem wpływającym na pogorszenie statystyk jest gorsza pogoda).
- W kolejnych latach kampanii partnerami byli także: Komenda Główna Policji, Instytut Transportu Samochodowego (ITS), Fundacja „Krzyś”, Polski Związek Motorowy (PZM), Sieć stacji benzynowych BP, European Forum for Responsible Drinking (EFRD).

Podsumowując obszar bezpieczeństwa na drodze, w którym jak widać z powyższego zestawienia prowadzono wiele licznych działań, warto wspomnieć o wskaźnikach. Komenda Główna Policji na bieżąco monitoruje przestępczość w tym zakresie. Z pewnością w ostatnich latach zmieniła się struktura przestępstw – coraz częściej ich przyczyną jest technika jazdy, a nie nadmierna prędkość. Przyczyniły się do tego także działania edukacyjne w ramach Programu. W 2015 roku do Policji zgłoszono 32 967 wypadków drogowych mających miejsce na drogach publicznych, w strefach zamieszkania lub strefach ruchu:

- W porównaniu z rokiem 2013, kiedy to miało miejsce 35 847 wypadków, liczba ta spadła o 2 880 wypadków (-8,0%),
- W porównaniu z rokiem 2014, w którym zanotowano 34 970 wypadków, liczba ta spadła o 2 003 wypadki (-5,7%).

Tabela 2. Przyczyny wypadków drogowych spowodowanych przez kierujących.

	2013	2014	2015
Niedostosowanie prędkości do warunków ruchu	8276	7489	6807
Nieprzestrzeganie pierwszeństwa przejazdu	7673	7710	7235
Ogółem	29354	28716	27307

Źródła: Komenda Główna Policji, Biuro Ruchu Drogowego Wypadki Drogowe w Polsce w roku 2015, Warszawa 2016; Komenda Główna Policji, Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego, Wydział Ruchu Drogowego Wypadki drogowe w Polsce w 2014 roku, Warszawa 2015; Komenda Główna Policji, Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego, Wydział Ruchu Drogowego Wypadki drogowe w Polsce w 2013 roku, Warszawa 2014

Bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej

Program „Razem bezpieczniej”, gdy opracowywano jego założenia, miał przyczyniać się do zwiększania bezpieczeństwa w środkach komunikacji publicznej. Miał tym samym przyczyniać się do zmniejszania lub rozwiązywania następujących problemów:

- Utrzymującego się zagrożenia przestępczością pospolitą na szlakach kolejowych (kradzieży kieszonkowych, zakłóceń porządku publicznego, w szczególności zachowań chuligańskich, wybryków grup młodzieżowych na dworcach, stacjach i przystankach kolejowych);
- Wysokiego poziomu zagrożenia przestępczością, wykroczeniami oraz innymi zjawiskami nieakceptowanymi społecznie w środkach komunikacji miejskiej: rozbojami, kradzieżami, wymuszeniami, rozbójniczymi, wandalizmem, dewastacją, agresją słowną (wyzwiska, zaczepki).

Pozostałe problemy, jakie miały być rozwiązane, to:

- Zakłócenia porządku podczas przemieszczania się uczestników imprez masowych (festiwale, koncerty, imprezy sportowe);
- Zagrożenie dla bezpieczeństwa wielu osób spowodowane kradzieżami i dewastacją elementów infrastruktury środków komunikacji publicznej;
- Zubożenie pracowników komunikacji publicznej na łamanie prawa, w szczególności brak reakcji na przypadki okradania pasażerów, akty chuligańskie i wandalizm.

Na poziomie lokalnym, w obszarze bezpieczeństwa w komunikacji publicznej zrealizowano łącznie 9 projektów na kwotę 413 500 zł.

Projekty z tego obszaru były rzadko składane. Jednak respondenci, którzy je wykazywali oceniali wysoko ich skuteczność. O działaniach, które były w ramach tych projektów podejmowane mówił jeden z respondentów:

Instalowanie monitoringu w komunikacji miejskiej w Częstochowie, przedstawianie scenek na ulicy, które miały na celu przekazanie informacji, żeby ludzie bardziej pilnowali swoich rzeczy (np. przedstawiali scenki, że ktoś kogoś okrada, takie sytuacje na żywo). Uświadamianie, że jest ten monitoring (kamery, GPS-y) i żeby zwiększyć poczucie bezpieczeństwa w komunikacji miejskiej.

Jednak większość działań realizowanych było na poziomie centralnym, o czym napisano w dalszej części podrödziału.

Warto wspomnieć jednak, że w ramach obszaru nastąpiła realizacja zadań zawartych w „Porozumieniu o współdziałaniu w zakresie strategii zmierzającej do poprawy bezpieczeństwa na obszarach kolejowych”. Dokument ten został podpisany przez Komendanta Głównego Policji, Komendanta Głównego Straży Granicznej, Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej oraz przedstawiciela Spółki PKP SA w lipcu 2004 roku. W porozumieniu zaplanowano następujące działania:

- Prowadzenie nasilonych akcji zwalczania przestępstw i patologii w środkach komunikacji publicznej (wywiadowcy, funkcjonariusze umundurowani), we współpracy z przewoźnikami w takim czasie i w takich miejscach, gdzie zagrożenia występują najczęściej, m.in. w weekendy;
- Wprowadzanie skutecznych metod i środków technicznego zabezpieczenia mienia (np. znakowanie elementów infrastruktury, instalowanie monitoringu wizyjnego w pojazdach i na dworcach, zapewnienie środków łączności) z jednoczesną kontrolą, np. punktów skupu metali kolorowych lub złomu w celu zlikwidowania paserstwa (np. propagowanie systemu identyfikacji mienia - DNA program);
- Wykorzystanie Straży Granicznej w ochronie przed przestępczością szlaków komunikacyjnych o szczególnym znaczeniu międzynarodowym (kontrole na drogach, dworcach autobusowych i kolejowych);
- Budowa sprawnego powiadamiania o zagrożeniach i patologiach w środkach komunikacji publicznej, przy wykorzystaniu środków technicznych, z udziałem przewoźników: organizacja szkoleń dla pracowników komunikacji publicznej o reagowaniu na zagrożenia i patologie.

Poniżej przedstawione są przykłady najważniejszych działań centralnych.

POLSKIE KOLEJE PAŃSTWOWE	POLICJA I ŻANDARMERIA WOJSKOWA
<ul style="list-style-type: none"> • W ramach zadań wynikających z programu „Razem bezpieczniej”, PKP S.A. Oddział Dworce Kolejowe uruchomił nowe systemy monitoringu wizyjnego na 23 dworcach kolejowych, w tym m.in. w Inowrocławiu, Tłuszczu, Krakowie, Warszawie. • Na podstawie dokonanych kontroli „Z gruntu” prowadzona była comiesięczna analiza stanu bezpieczeństwa na dworcach kolejowych oraz na bieżąco wdrażano zapisy z wniosków pokontrolnych. • Zwiększono liczbę dworców objętych ochroną fizyczną. Obecnie ochraniających jest 71 dworców (z ogólnej liczby 83 dworców administrowanych przez Oddział). • Uczestniczono w spotkaniach Centralnego oraz Wojewódzkich Zespołach ds. poprawy bezpieczeństwa na obszarach kolejowych oraz współpracowano z innymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo. 	<ul style="list-style-type: none"> • W 2012 roku z funduszy programu RB Komenda Główna Policji zrealizowała badania jakościowe dotyczące poczucia bezpieczeństwa i największych zagrożeń w związku z organizacją EURO 2012. W badaniu analizowane były, między innymi, zagrożenia w środkach komunikacji publicznej. • Współorganizacja kolejnych edycji ogólnopolskiej kampanii „Bezpieczny przejazd – Zatrzymaj się i żyj”, którą patronatem objął Komendant Główny Policji. Oznacza to czynne włączenie się Policjantów w całym kraju do realizacji wzmożonego nadzoru nad ruchem drogowym w okolicach przejazdów kolejowych. • Stałym nadzorem objęto znaczące węzły komunikacyjne oraz następujące trasy: Warszawa–Kraków, Warszawa–Opole, Warszawa–Olsztyn, Warszawa–Terespol, Bydgoszcz–Wrocław, Bydgoszcz–Inowrocław, Poznań–Wrocław, Kraków–Wrocław, Gdynia–Bydgoszcz;.

Warto zwrócić uwagę, że obszar bezpieczeństwa w środkach komunikacji i - przykłady podane wyżej - wskazują, że wiele z tych działań jest z jednej strony kosztownych, z drugiej zaś, wymaga współpracy wielu jednostek samorządu terytorialnego. Może to częściowo tłumaczyć niewielki odsetek projektów realizowanych na szczeblu lokalnym.

Bezpieczeństwo w działalności gospodarczej

Celem działań planowanych w tym obszarze była ochrona małej i średniej przedsiębiorczości przed wymuszeniami, napadami i przestępczością pospolitą. Był to obszar, w którym podjęto najmniej działań na szczeblu lokalnym.

Na poziomie lokalnym zrealizowano 2 projekty na łączną kwotę 413 500 zł.

Jednym z projektów była kampania pt. „Handluj bezpiecznie” prowadzona w województwie wielkopolskim. Jej celem było podniesienie poziomu bezpieczeństwa małych i średnich placówek handlowych i usługowych z terenu województwa wielkopolskiego. Opracowano bezpłatny poradnik „Handluj bezpiecznie” i zorganizowano trzy konferencje. Uruchomiono też portal internetowy, który działa do tej pory: <http://www.handlujbezpiecznie.pl/>

Ten obszar programu „Razem bezpiecznie” budził najmniejsze zainteresowanie projektodawców. Jak wskazywał jeden z respondentów, wynika to ze zmiany sytuacji na poziomie ogólnopolskim:

Program (z założenia – red.) dotyczył przestępczości pospolitej, natomiast przestępczość w ramach działalności gospodarczej, poszła od lat 90. w trochę bardziej profesjonalną stronę. Ta przestępczość została ukierunkowana na tory dość skomplikowane, którymi zaczęła się zajmować wyłącznie służba kryminalna ds. przestępstw gospodarczych. Prymitywna przestępczość – wymuszenia, haracze, kradzieże – to zanikło, a przestępczość gospodarcza przybrała bardziej „cywilizowaną” formę.

Z powyższej wypowiedzi i innych danych z badania wynika, że problemy wskazane wyżej przestały być najbardziej „palącymi” potrzebami i problemami jednostek samorządu terytorialnego. Nie można jednak powiedzieć, że z biegiem lat zagrożenia w działalności gospodarczej przestały istnieć, ale zmieniła się ich specyfika. Pojawiły się inne wyzwania i inne potrzeby w tym obszarze. Odpowiedzią na nowe formy przestępstw gospodarczych i potrzeby społeczne z tym związane jest między innymi kampania informacyjna Ministerstwa Finansów pt. „Słup czy oszust”⁶. Jej celem jest zapobieganie oszustwom podatkowym, które między innymi polegają na handlu fakturami. Widać zatem, że program „Razem bezpiecznie” był wspomagany przez działania innych resortów. Jednak projekt Ministerstwa Finansów miał charakter przede wszystkim informacyjny. Potrzebne wydają się działania uzupełniające, np. o charakterze szkoleniowym skierowanym do różnych grup wiekowych oraz inne działania informacyjne.

Poniżej przedstawione są przykłady działań zrealizowanych na szczeblu centralnym:

⁶ <http://www.slupczyoszust.pl/>

MEMORANDUM W SPRAWIE WSPÓŁPRACY NA RZECZ PRZECIWDZIAŁANIA ZJAWISKOM KRADZIEŻY I DEWASTACJI INFRASTRUKTURY

- *Memorandum* to porozumienie Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej, Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki oraz Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego dot. *przeciwdziałania zjawiskom kradzieży i dewastacji infrastruktury*. Do *Memorandum* przystąpili również przedstawiciele sektora prywatnego, w tym operatorzy energetyczni, telekomunikacyjni, kolejowi oraz Izba Gospodarcza Metali Nieżelaznych i Recyklingu.
- Celem *Memorandum* było prowadzenie działań zmierzających do ograniczenia i przeciwdziałania kradzieży i dewastacji infrastruktury, w szczególności przez:
 - podniesienie świadomości i zwiększenie zaangażowania instytucji w zwalczaniu kradzieży i dewastacji infrastruktury;
 - podniesienie świadomości i zwiększenie zaangażowania społeczeństwa w walce z obojętnością na kradzież i dewastację;
 - wsparcie operatorów infrastruktury i Policji przy wypracowaniu i wdrożeniu nowych standardów współpracy na szczeblach lokalnych i centralnych.
 - monitorowanie skali zjawisk kradzieży infrastruktury w Polsce pod kątem realizowanych i planowanych działań prewencyjnych;
 - wykorzystanie rozwiązań przyjętych w krajach UE, w zakresie zwalczania i przeciwdziałania takiej przestępczości.

WSPÓŁPRACA NA POZIOMIE CENTRALNYM

- W ramach obszaru "Bezpieczeństwa w działalności gospodarczej" zrealizowano założenia pilotażowego programu pn. Bezpieczeństwo w biznesie, w tym m.in. nawiązano współpracę z Brytyjsko-Polską Izbą Handlową (BPCC) w celu wypracowania modelowych rozwiązań wdrażania programów prewencyjnych dla przedsiębiorców oraz cudzoziemców przebywających i pracujących w Polsce;
- Współpracowano również z Polską Organizacją Handlu i Dystrybucji na rzecz poprawy bezpieczeństwa w sieciach handlowych;
- Nawiązano współpracę z Komitetem Bezpieczeństwa Biznesu, działającym przy Krajowej Izbie Gospodarczej.

Wskazane jest, by MSWiA we współpracy z Ministerstwem Finansów, doprecyzowało aktualne problemy o charakterze gospodarczym i na bazie tej wiedzy określiło obszar programu „Razem bezpieczniej” dotyczący gospodarki. Warto jednak poddać refleksji, czy zasadne jest kontynuowanie działań w tym obszarze w ramach Programu. Jeśli nie będzie on już realizowany w Programie w kolejnych latach, to osoby zainteresowane tym obszarem powinny wiedzieć, gdzie szukać wiedzy na dany temat. Warto zarekomendować zatem, by wykorzystywać dobrą praktykę Programu, jaką jest współpraca międzyresortowa i upowszechnianie sprawdzonych rozwiązań. Również lokalny projekt realizowany w województwie wielkopolskim powinien być za niewielkie środki rozpowszechniony w kraju, a przynajmniej publikacja z tego projektu.

Ochrona dziedzictwa narodowego

Punktem wyjścia i głównym problemem w tym obszarze było systematyczne niszczenie dziedzictwa narodowego w całym kraju, zwłaszcza drewnianych zabytkowych kościołów, skutkujące utratą różnych dóbr (kradzież, zniszczenie, zaginięcie, nielegalny wywóz, pożary). W ramach projektów wykonano wiele różnego rodzaju zabezpieczeń i znakowań (zabezpieczenia antywłamaniowe i przeciwpożarowe założono w obiektach o charakterze dóbr narodowych i obiektów sakralnych). Ważny był także rozwój współpracy, chociażby w ramach inicjatywy ośrodków i podmiotów zewnętrznych związanych z infrastrukturą teleinformatyczną (sprzedaż i obrót materiałami – metalami kolorowymi na złomie, Stowarzyszenie „Niezlomni”).

Respondenci, pytani o skuteczne rozwiązania, które sprawdziły się, wskazywali te dotyczące znakowania:

Oznakowanie kodem DNA ruchomych zabytków. Był do odczytania tylko pod specjalnym światłem w celu zabezpieczenia przed wywozem zabytków ruchomych. I stworzenie bazy tych zabytków (...). To jest bardzo trwałe, baza jest ze zdjęciami.

Rozmówca zwracał uwagę również na działania dwutorowe: samo znakowanie niewiele zmienia, jeśli społeczność nie będzie informowana o tym, jakie działania są podejmowane i dlaczego:

Myślę, że i te miękkie działania coś dają, te związane ze szkołą. Ale musimy pamiętać o tym, że jest rotacja młodzieży i trzeba to powtarzać dla kolejnych roczników.

W realizacji programu „Razem bezpieczniej” poza Policją, Państwową Strażą Pożarną, państwową i kościelną służbą ochrony zabytków czynnie uczestniczyli funkcjonariusze Straży Granicznej i Służby Celnej, co wpłynęło na szersze rozpoznanie zjawiska, w kontekście obrotu dobrami kultury na rynku wewnątrzwspólnotowym oraz w strefie nadgranicznej. Prowadzone były także czynności związane z kontynuowaniem prac w zakresie dokumentowania najcenniejszych dóbr kultury zgromadzonych w drewnianych obiektach sakralnych. W efekcie działań zmniejszyła się liczba zniszczeń i kradzieży.

Poniżej wskazano najważniejsze działania na szczeblu centralnym.

USPRAWNIENIE DZIAŁAŃ SŁUŻB

- W jednostkach Policji utworzono specjalistyczne komórki do zwalczania przestępczości przeciwko zabytkom, tj. w Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Łodzi we Wrocławiu, a także w Komendzie Stołecznej Policji utworzono etatowe struktury - kilkuosobowe zespoły do zwalczania przestępstw przeciwko zabytkom, umiejscowione w wydziałach kryminalnych. W pozostałych jednostkach wyznaczeni zostali koordynatorzy, którzy ze względu na niższą skalę zagrożenia tą przestępczością mogli realizować również inne zadania służbowe.
- Dokonano realizacji szeregu spraw dotyczących problematyki przestępczości przeciwko zabytkom, w tym m.in. ograniczono nielegalny obrót zabytkami archeologicznymi w sieci, między innymi dzięki współpracy z Krajowym Ośrodkiem Badań i Dokumentacji Zabytków oraz Allegro.

PRZEPIY W INFORMACJI

- Krajowy Zespół do walki z Przestępczością Przeciwko Dziedzictwu Narodowemu Biura Kryminalnego KGP koordynował przedsięwzięcia ukierunkowane na zwalczanie przestępstw przeciwko dziedzictwu narodowemu. W szczególności monitorował trendy oraz systematycznie analizował skalę zagrożenia tego rodzaju przestępczością, wspomagał realizację spraw o znacznym stopniu skomplikowania.
- Ujednolicono system wymiany informacji pomiędzy Policją a Generalnym Konserwatorem Zabytków poprzez dostosowanie bazy KSIP do Krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, prowadzonego przez Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych. Opracowano zakładkę „Dobra kultury”, którą wstępnie przetestowano. Zakładka ta jest gotowa do wprowadzenia do KSIP.

OŚRODEK OCHRONY ZBIORÓW PUBLICZNYCH (OOZP) ”

- OOZP był organizatorem lub uczestnikiem kilkunastu szkoleń, konferencji i seminariów, w tym m.in.:
- szkolenia dla policjantów z zakresu możliwości wykorzystania "Krajowego Wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem".
- Konferencji „Bezpieczeństwo obiektów zabytkowych – nowoczesne techniki ich zabezpieczania”.
- Seminarium „Bezpieczeństwo zbiorów w muzeach”.

STRAŻ POŻARNA - różne działania

- Przeprowadzono kontrole obiektów zabytkowych pod względem zabezpieczenia przed pożarem.
- Zorganizowano ćwiczenia koordynujące współdziałanie służb w zabytkowych obiektach sakralnych i muzealnych.
- Dokonano oceny spełnienia wymagań ochrony przeciwpożarowej i zabezpieczenia przed kradzieżami.
- Akcje kontrolne w budynkach starej zabudowy mieszkaniowej.
- Kontynuowano usprawnianie i rozszerzanie systemu monitorowania obiektów.
- Przeprowadzono szkolenia dotyczące ochrony dóbr kultury (aspekty prawne, problematyka ochrony przeciwpożarowej).

STRAŻ GRANICZNA - działania przykładowe

- Podejmowano czynności służbowe mające na celu przeciwdziałanie nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę RP. Funkcjonariusze placówek Straży Granicznej posiadają możliwość dokonania sprawdzeń w bazie danych Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych (OOZP) Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Dostęp do Krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, skutkuje licznymi przypadkami ujawnień cennych przedmiotów (obrazów, monet, ikon, starodruków, instrumentów muzycznych, zabytkowych samochodów). W ramach prowadzonej współpracy z innymi służbami w 2010 r. funkcjonariusze SG udaremnili wywóz dzieł sztuki na kwotę 12 855.00 zł, m.in. funkcjonariusze Placówki SG Wrocław-Strachowice udaremnili wywóz kolekcji 44 sztuk zabytkowych monet bez wymaganego zezwolenia z terytorium RP.

Z powyższych działań widać, że niektóre obszary (działalność gospodarcza, zabytki) są w większym stopniu zarezerwowane dla działań centralnych, niż mniejszych lokalnych projektodawców. Wynika to także z potencjału samorządów i organizacji pozarządowych – zwłaszcza mniejsze samorządy wykonują niewiele działań związanych z tym obszarami.

Działania wieloobszarowe⁷

Analizując działania podejmowane w ramach programu „Razem bezpieczniej” nie można nie wspomnieć o tych, które były i są działaniami spajającymi dla aktywności podejmowanych w województwach. Zostały one wymienione w poniższych punktach.

Poradniki, publikacje, Bank Dobrych Praktyk

W celu upowszechniania wiedzy wśród społeczeństwa opracowano i aktualizowano corocznie poradniki:

- „Jak unikać zagrożeń”,
- „Jak bezpiecznie przekraczać granice Polski”,
- „Jak złożyć zawiadomienie o przestępstwie”,

⁷ Na podstawie: Informacja dot. realizacji rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” w latach 2007-2014

- „Jak postępować w razie pożaru, jak zapobiegać pożarom”,
- „Jeśli musisz zeznawać – rola świadka w postępowaniu karnym”,
- „Tworzenie i funkcjonowanie grup osiedlowych oraz miejskich map bezpieczeństwa”,
- „Karta rowerowa w szkole”.

Poradniki trafiły do wielu osób i instytucji - były kolportowane podczas różnego rodzaju spotkań, konferencji, seminariów i warsztatów realizowanych w ramach Programu, a także udostępniane na stronie internetowej.

W Programie działa internetowy Bank Dobrych Praktyk, gdzie zbierane są najciekawsze projekty i sprawdzone rozwiązania. Część projektodawców korzysta z zawartych tam opisów jako inspiracji na etapie przygotowywania wniosków o dofinansowanie:

Sugerowałam się, jakie rodzaje zadań się realizuje i z jakimi efektami. Korzystałam z opisu działań i efektów.

Są jednak również projektodawcy, którzy nie znają tego elementu Programu, albo nie korzystają z niego. Argumentem, który przedstawiali było zbyt mało szczegółów o realizacji projektów. Warto w przyszłości pogłębić kwestię Banku Dobrych Praktyk – dowiedzieć się czego projektodawcy oczekiwali po tym produkcie, czego im w nim brakuje, czy z jakich powodów z niego nie korzystają.

Organizacja konferencji i seminariów – efekty

MSWiA corocznie organizowało konferencje podsumowujące roczne realizacje Programu. Łącznie zrealizowano osiem konferencji, w których uczestniczyli - oprócz koordynatorów wojewódzkich i członków Zespołu wspierającego koordynację Programu - naczelnicy wydziałów prewencji komend wojewódzkich/Stołecznej Policji, naczelnicy wydziałów ruchu drogowego komend wojewódzkich, Stołecznej Policji, przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, beneficjenci programu „Razem bezpiecznie”, przedstawiciele organizacji pozarządowych realizujących Program, wyróżnieni Liderzy „Razem bezpiecznie”. Podczas konferencji nagradzani tytułem Lidera programu „Razem bezpiecznie” byli najlepsi realizatorzy. Statuetka Lidera „Razem bezpiecznie”, zgodnie z regulaminem przyjętym przez Zespół wspierający koordynację Programu, była wyróżnieniem przyznawanym najlepszym realizatorom Programu. Tytuł Lidera „Razem bezpiecznie” był przyznawany od 2011 roku. W badaniu kilka razy wskazywano, że te wydarzenia są bardzo ważne dla realizatorów projektów, podczas którego wojewódzkie jednostki *mogą pochwalić się* swoimi osiągnięciami i tym, co robią w województwie. Wskazywano również, że te spotkania sprzyjają zarządzaniu i utrzymywaniu współpracy.

Dotychczas tytuł Lidera Programu uzyskali:

- Grupa Boksu Zawodowego Knock Out Promotions sp. z o.o.,
- Fundacja Kidprotect.pl,
- Urząd Miasta Legionowo,
- firma Arkus&Romet sp. z o.o.,
- policyjny program „Profilaktyka a Ty”,
- Krajowe Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego,
- Uniwersytet Łódzki oraz Urząd Miasta Łódź,
- Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”,

- Fundacja Dzieci Niczyje,
- Program 1 Polskiego Radia,
- Mazowiecki Komendant Wojewódzki Policji, insp. Rafał Batkowski,
- Lubuski Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim,
- Gdańskie Centrum Profilaktyki Uzależnień,
- prof. zw. dr hab. Marek Konopczyński – rektor Wyższej Szkoły Nauk Społecznych PEDAGOGIUM w Warszawie,
- p. Wiesława Ćwiklińska – wicekurator oświaty w Białymstoku,
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu.

Do **efektów** innych konferencji i działań towarzyszących Programowi należało np.:

- ▶ Nagłośnienie problemu „braku reakcji” na przestępstwa i wykroczenia, zwrócenie uwagi na konieczność reagowania w sytuacjach zagrożenia życia, zdrowia, przemocy w rodzinie, a także niszczenia mienia, wypracowanie metod, sposobów postępowania w sytuacjach wskazanych zagrożeń, a także reagowania na te zagrożenia (konferencja w ramach kampanii „Reaguj! Nie toleruj!”).
- ▶ Wymiana informacji między organizacjami pozarządowymi zajmujących się szeroko rozumianym bezpieczeństwem (Obywatelskie Forum Bezpieczeństwa - wydarzenie o charakterze społeczno-edukacyjno-artystycznym, realizowane w formie m.in. otwartych debat publicznych).
- ▶ Zacieśnienie współpracy z instytucjami zagranicznymi, zajmującymi się ochroną bezpieczeństwa oraz wymianą dobrych praktyk (Europejska Sieć Zapobiegania Przestępczości – EUCPN/konkurs ECPA - w 2010 roku Polska zdobyła nagrodę główną - prestiżowe trofeum wraz z nagrodą pieniężną w wysokości 20.000 € za projekt realizowany przez Komendę Wojewódzką Policji w Szczecinie pn. „*Bezpieczny Senior w bezpiecznym domu*”).
- ▶ W ramach Konferencji Dobrych Praktyk przedstawiane były przykłady skutecznych projektów, w tym np. w 2013 roku polski projekt Fundacji Dzieci Niczyje „*Nie przegraj*”, realizowany ze środków programu „Razem bezpieczniej” został włączony, jako przykład projektu, w ramach którego ewaluacja została przeprowadzona w sposób „modelowy”, do opracowanego w ramach EUCPN Podręcznika dotyczącego ewaluacji projektów na rzecz zapobiegania przestępczości (ang. „Toolbox 3. Evaluation of crime prevention initiatives”).
- ▶ Promocja działań związanych z wolontariatem na rzecz bezpieczeństwa w ramach Dnia Profilaktyki (Europejski Rok Wolontariatu).
- ▶ Wsparcie osób starszych w zakresie bezpieczeństwa w ramach konferencji „Bezpieczny Senior”.

Program „Profilaktyka a Ty”

Jednym z najważniejszych programów, wpisanych w „Razem bezpieczniej”, był ogólnopolski program Komendy Głównej Policji „Profilaktyka a Ty” (PaT), dlatego warto poświęcić mu oddzielny podrozdział. Od 2007 roku był on wpisany do Banku Dobrych Praktyk Programu. W Komendzie Głównej Policji program PaT realizował Gabinet Komendanta Głównego Policji poprzez Impresariat PaT w Zespole Edukacji na Rzecz Bezpieczeństwa Publicznego, przy wsparciu Biura Prewencji i Ruchu Drogowego KGP (obecnie są to dwa biura: Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji).

Ideą programu PaT jest budowanie ogólnopolskiej społeczności młodych, identyfikującej się z ideą oraz promującej wśród swoich rówieśników modę na życie wolne od uzależnień. **Przez 8 lat działania powstało 80 grup młodzieżowych PaT, a uczestnikami projektu jest ponad 200 tysięcy osób w całym kraju.**

Celami programu PaT są:

- 🔗 komunikowanie oraz inicjowanie przez zespoły specjalistów (w tym policyjnych) wspólnoty działań, skierowanych przeciwko zjawiskom patologii społecznej, opartych na innowacyjnych metodach, z zaangażowaniem młodzieżowego wolontariatu i aktywną współpracą z samorządem lokalnym;
- 🔗 zmniejszanie zjawiska uzależnień wśród młodzieży szkolnej, poprzez kształtowanie postaw aktywnych społecznie i umacnianie postaw asertywnych;
- 🔗 inspirowanie rodziców do pogłębiania wiedzy z zakresu profilaktyki uzależnień oraz nakłanianie ich do częstej rozmowy na ten temat z własnymi dziećmi;
- 🔗 tworzenie ogólnopolskiej społeczności, promującej wśród młodzieży modę na życie bez uzależnień.

Program PaT udostępnia także bazę scenariuszy edukacyjno-profilaktycznych, wydaje poradniki metodyczne, filmy profilaktyczne, gazety „PaTrz!”, „PaTosfera” i „Przystankowicz”, internetowe audycje radiowe TRAP (Telewizyjno-Radiowa Antena Profilaktyczna). Poniżej przedstawiono kluczowe wydarzenia związane z programem:

2009	• Akcja „Przystanek PaT” została objęta patronatem Europejskiego Roku Kreatywności i Innowacji
2010	• Program PaT przystąpił do Europejskiej Kampanii w sprawie Narkotyków
2011	• Program „PaT” otrzymał tytuł LIDERA rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” oraz uczestniczył w działaniach Europejskiego Roku Wolontariatu
2014	• Przystanek PAT został objęty patronatem Europejskiej Sieci Zapobiegania Przestępczości (EUCPN)

Jak wskazują respondenci wywiadów, niektóre działania związane z programem PaT były ich zdaniem szczególnie udane.

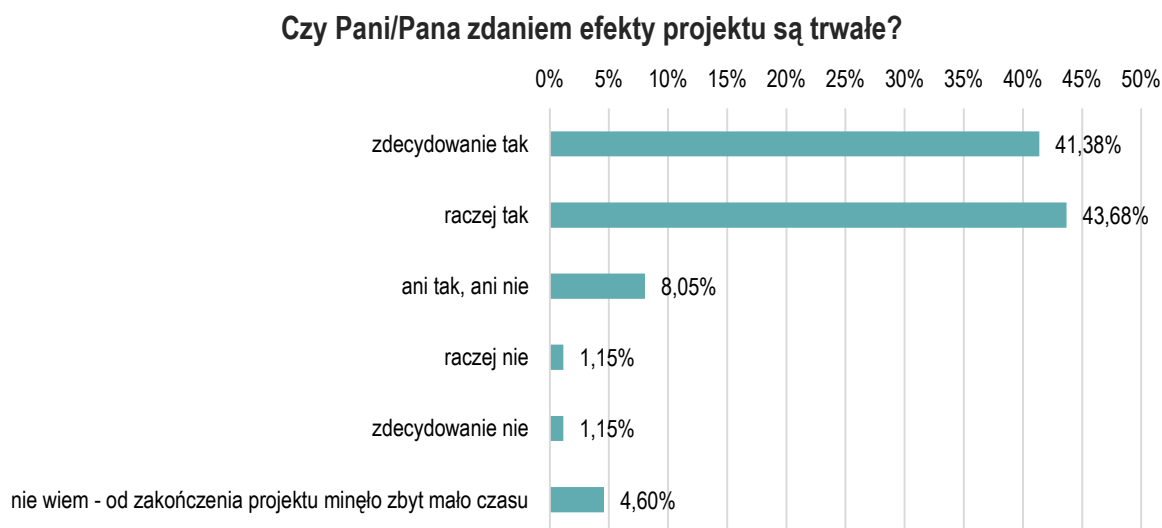
Fantastyczną kwestią był PaT, gdzie odbiór był ogromny. Dziesiąty przystanek PaTu na Stadionie Narodowym był spektakularny. Kilka tysięcy ludzi - nie do wiary. Wcześniej był Konin, inne miejscowości (Przystanki PaT-red.). Nasze spotkania, zajęcia cieszyły się popularnością. Szczególnie ten wyjazd na Stadion Narodowy - wszystkie formacje mundurowe na niego wyjechały.

„Profilaktyka a Ty” jest programem istotnym i osiągającym znaczące rezultaty. Dlatego rekomenduje się dokonanie przez Policję (KGP) osobnego zapisu programowego dot. PaT w przyszłości, by rotacja kadry nie powodowała osłabienia jego realizacji.

Trwałość efektów

Zdaniem ponad 85% badanych efekty realizowanych projektów będą **trwale** (jak wskazuje poniższy wykres, ponad 41% projektodawców w sposób **zdecydowany** ocenia prognozowaną trwałość pozytywnie). Wyjątkowo rzadko zdarzały się odpowiedzi wskazujące na brak trwałości zrealizowanych przedsięwzięć (zwłaszcza w przypadku krótkotrwałych projektów związanych z wydarzeniami i imprezami). Projektodawcy, chociaż dostrzegali trwałość wielu efektów, to również zgodnie podkreślali, że nie jest ona dana raz na zawsze i że trzeba nad nią stale pracować. Dlatego też szczególnie podkreślano, że niezmiennie istotne jest, by działania realizowane w ramach programu „Razem bezpiecznie” były kontynuowane.

Wykres 14. Ocena trwałości efektów zrealizowanych projektów.

Źródło: ankieta CAWI, n=87.

W przypadku projektów z zakresu ochrony dziedzictwa narodowego efekty są bardzo trwałe, zwłaszcza jeśli działania projektowe służyły poprawie infrastruktury (monitoring, oświetlenie). Respondenci podkreślali, że monitoring został zainstalowany, działa do dziś i przynosi wymierne efekty. Rozbudowa miejskiej sieci alarmowania dźwiękowego lub rozbudowa elektronicznej mapy zagrożeń także stanowią efekty stałe, które w kolejnych latach będą przynosiły korzyści.

Należałoby uświadamiać lokalnemu społeczeństwu, dzieciom i młodzieży, że należy dbać o obiekty dziedzictwa kulturowego, czyli obiekty, które są wpisane do rejestru zabytków, czy jakiegokolwiek dziedzictwo narodowe. Nie można ich niszczyć, bo one w przyszłości będą przynosiły zyski dla lokalnego społeczeństwa, np. poprzez turystykę.

O trwałości można również mówić w tych projektach, gdzie zakupiono wyposażenie – np. sprzęt nagłaśniający. Dzięki temu instytucje mogą prowadzić działania z wykorzystaniem tego sprzętu także po zakończeniu projektu.

Zakupiliśmy symulator dachowania. W samym 2015 r. zaprezentowaliśmy go ok. 3000 ludzi z województwa. To jest wymierny efekt Programu, który realizowaliśmy.

Widać też trwałą tendencję w zakresie bezpieczeństwa w szkole: uczniowie, którzy uczestniczyli w projektach podejmują znacznie mniej zachowań ryzykownych. W obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie o trwałości świadczą „Niebieskie karty”. Tak to przedstawia jeden z projektodawców:

Program monitorujemy przez trzy lata od momentu zamknięcia Niebieskiej karty, więc jeżeli do trzech lat nie ma uruchomionej nowej karty to jest to efekt.

Początkowo wśród osób i instytucji objętych projektami obserwowano wzrost liczby zakładanych „Niebieskich kart”. Działo się tak dzięki wzrostowi wiedzy, lepszej znajomości procedur w tym zakresie, ale też zwiększeniu pewności siebie wśród ofiar przemocy:

Każdorazowo obejmowaliśmy tysiąc, czasami dwa tysiące osób tymi spotkaniami edukacyjnymi, mówiącymi o tym, czym jest przemoc, że można ją zatrzymać, że można wezwać policję, jeżeli ktoś jest agresywny. Jeżeli wchodziliśmy na dany teren z takimi działaniami to potem na tym terenie liczba zakładanych Niebieskich kart ulegała wzrostowi, co oznaczało, że osoby się odważyły zgłaszać swój problem.

Jak jednak podkreślono wyżej, działania przyczyniające się do coraz większej identyfikacji „Niebieskiej Karty” wynikają również z działań podejmowanych w innych programach, nie tylko w ramach „Razem bezpieczniej”. Można mówić, że tu miała miejsce synergia działań.

Trwałość efektów zależy w dużym stopniu od tego, jak bardzo działania projektowe będą **odpowiedzią na potrzeby odbiorców**. Jednak należy wspomnieć, że składa się na to zarówno chęć różnych grup np. młodzieży do udziału w zajęciach, ale również atrakcyjność sposobu prowadzenia zajęć, umiejętność prowadzących dotarcia do danej grupy wiekowej.

Dla trwałości znaczenie ma też **współpraca instytucji z nauczycielami i opiekunami**: jeśli dostrzegają oni u uczniów efekty działań projektowych, to będą tym chętniej przyprowadzać następne klasy na zajęcia, które rozpoczęto w projekcie. Trwałość zależy też od możliwości dalszego finansowania działań. Gdy kończy się projekt konieczne wygospodarowanie środków przez instytucje samorządowe, od osób prywatnych, czy rodziców (np. w formie opłat za zajęcia skierowane do dzieci i młodzieży).

Trwałość efektów ma też **wymiar instytucjonalny**. Ważne jest, aby po zakończeniu projektu instytucje nadal współpracowały ze sobą i nadal były w nich stosowane procedury wypracowane w projekcie, na przykład w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

Działań głównych nie należy przerywać i zachowywać je w największej skali. Przemoc w rodzinie jest głębokim problemem i wymagana jest długofalowa praca, tylko wtedy można osiągnąć największe efekty.

Projektodawcy podkreślali, że konieczne są **kompleksowe działania**, które wzajemnie się uzupełniają, ponieważ one również mają wpływ na to, czy uzyskane efekty będą trwałe. Przykładem tego są projekty realizowane w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

Nasze projekty zajmowały się i rodziną, i dziećmi, i pracownikami, którzy współpracują na co dzień z naszymi beneficjentami. (...) Nie tylko do jakiejś jednej wybranej grupy, ale kompleksowo i nie tylko do beneficjentów, ale beneficjentami są też pracownicy, czy osoby, które przygotowują się do takiej pracy z trudnym klientem.

W obszarze bezpieczeństwa ruchu drogowego trwałość efektów zależy z kolei od **cykliczności i ciągłości działań**.

To nie może być działanie akcyjne, tylko to musi być działanie stałe. Jeśli zrobimy w roku jedną akcję, to nie ma szans, żeby ona wpłynęła znacząco na zwiększenie bezpieczeństwa. To musi być działanie permanentne.

Projekty stanowią też impuls do dalszych działań. Zebrane w projekcie doświadczenia pomagają w inicjowaniu kolejnych działań, na przykład o charakterze profilaktycznym, które nawet jeśli mają podobną tematykę, to są uatrakcyjniane i modyfikowane:

Jeżeli np. chodzi o konkursy to z roku na rok zmieniamy ich tematykę, żeby zainteresować młodzież i żeby to nie było takie jednostajne, żeby to w jakiś sposób urozmaicić.

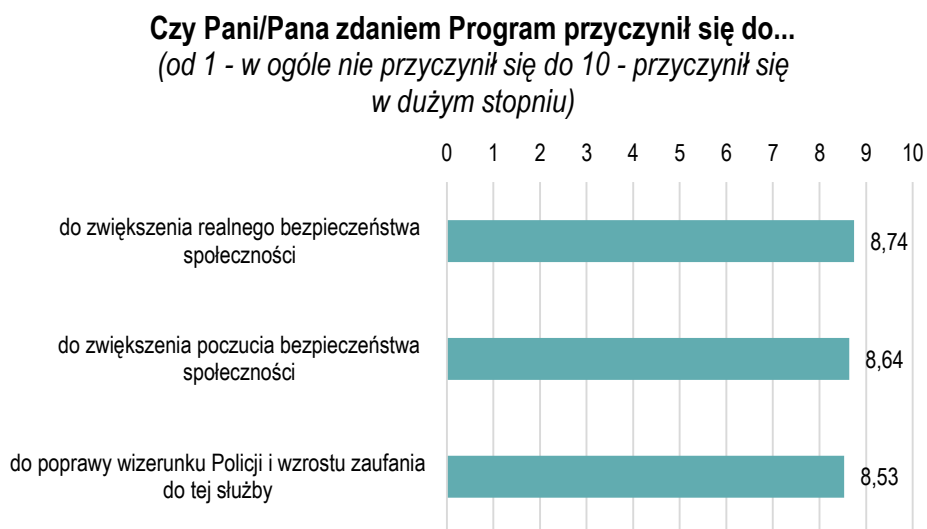
Projekty w ramach „Razem bezpiecznej” można też określić jako swoisty **pilotaż**: gdy sprawdzą się działania w projektach często są one kontynuowane i finansowane ze środków instytucji samorządowych, na przykład Komisji Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym, ROPS-u, czy urzędu miejskiego. Dodatkowo projektodawcy szukają innych źródeł finansowania na działania w podobnych obszarach, o podobnych celach i priorytetach – na przykład z programu „Bezpieczna+” Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W badaniu zidentyfikowano również praktyki, w których po projekcie następowało rozszerzenie skali działania. Wcześniej wspomnianym przykładem był kwestionariusz, który początkowo był opracowany na potrzeby projektu, a po jego zakończeniu został rozpropagowany w całym kraju. Inny przykład zwiększenia skali działań projektowych, to zwiększenie grupy docelowej w obszarze bezpieczeństwa ruchu drogowego – nie tylko przedszkolaków, ale też uczniów klas I-III albo nie tylko mieszkańców miasta wojewódzkiego, ale też mieszkańców całego województwa.

WPŁYW PROGRAMU W OBSZARZE BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO W OPINIACH BADANYCH

Respondentów badania zapytano o ocenę wpływu Programu na faktyczne zmiany w obszarze realnego bezpieczeństwa społeczności, w obszarze *poczucia bezpieczeństwa społeczności* oraz poprawy wizerunku Policji i wzrostu zaufania do tej służby. Jak wskazuje poniższy wykres, **wpływ ten zdaniem projektodawców jest duży** (ponad 8,5 w skali od 0 do 10). Poziom faktycznych zmian dzięki projektom jest podobny we wszystkich obszarach, jednak największy – jeśli chodzi o **realne bezpieczeństwo społeczności**.

Wykres 15. Ocena wpływu Programu na faktyczne zmiany w poszczególnych obszarach.

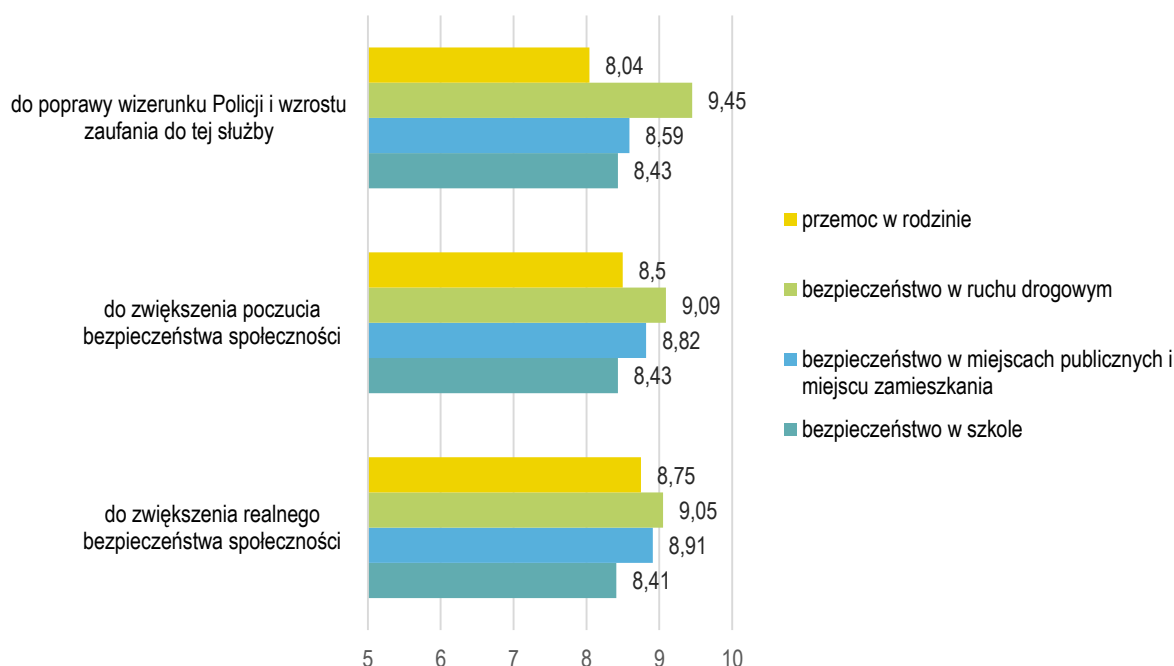

Źródło: ankieta CAWI, n=87

Spośród czterech najważniejszych obszarów działania, najwyżej pod względem wpływu na realne zmiany oceniony został obszar związany z **bezpieczeństwem w ruchu drogowym** (średnia ogólna trzech ocen 9,2 w skali od 1 do 10). Działania realizowane w tym obszarze w największym stopniu wpłynęły na poprawę wizerunku Policji i wzrost zaufania do służb zajmujących się ochroną bezpieczeństwa. Bardzo wysoko zostały ocenione także projekty dotyczące **bezpieczeństwa w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania** (średnia 8,7), jednak te przyczyniły się przede wszystkim do zwiększenia realnego bezpieczeństwa. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku projektów dotyczących **przemocy w rodzinie** (średnia 8,43), a w obszarze **bezpieczeństwa w szkole** (8,42) wpływ na zmiany związane z realnym bezpieczeństwem, poczuciem bezpieczeństwa oraz wizerunkiem Policji był zrównoważony. Dane na ten temat wskazuje poniższy wykres.

Wykres 16. Ocena wpływu Programu na faktyczne zmiany – wg najważniejszych obszarów działania Programu.

W jakim stopniu Pani/Pana zdaniem projekt przyczynił się do...
(od 1 - w ogóle nie przyczynił się do 10 - przyczynił się w dużym stopniu)

Źródło: ankieta CAWI, n=87

Projekty dotyczące **bezpieczeństwa w szkole i w ruchu drogowym** spowodowały poprawę realnego bezpieczeństwa. Z relacji Policji wynika, że dzieci mają większą wiedzę, co przekłada się na ich większe bezpieczeństwo w szkole oraz bezpieczeństwo na drodze. Widać zmniejszenie agresywnych zachowań wobec rówieśników. Jest też ograniczenie przestępczości wśród nieletnich w miejscowościach, gdzie były realizowane projekty.

Widoczna jest zmiana dotycząca **przeciwdziałania przemocy w rodzinie**. Dzięki projektom ofiary przemocy dostawały natychmiast kompleksowe wsparcie oraz organizowano im bezpieczne miejsce, dzięki czemu zmniejszyła się liczba zgłoszeń przemocy fizycznej. Do tego, dzięki zajęciom w świetlicach, poprawia się sytuacja emocjonalna dzieci z rodzin defaworyzowanych. To, zdaniem badanych, ma wpływ nie tylko na bezpośrednich odbiorców, ale na całą lokalną społeczność:

Dużą część działań skierowaliśmy do osiedla socjalnego, gdzie jest spora kumulacja różnych problemów, gdzie pracuje się z całymi rodzinami. Więc faktycznie ta ich sytuacja ulega zmianie. To, że sytuacja poszczególnych rodzin ulega zmianie, to też wpływa ogólnie na poczucie bezpieczeństwa. My w świetlicach mamy dość ciężkie przypadki i bardzo trudne sytuacje rodzinne i kiedy tam się polepsza to i na osiedlu się polepsza.

Kolejny obszar wpływu to zwiększenie integracji mieszkańców, budowanie relacji, przez co następuje wzrost bezpieczeństwa w otoczeniu. Było to możliwe dzięki organizowanym cyklicznie wydarzeniom lokalnym. Jak wspomina jeden z respondentów:

Na poczucie bezpieczeństwa i na wzajemną integrację też mają wpływ te imprezy cykliczne. Pamiętam pierwsze festyny, gdzie było mniej osób, gdzie ludzie nie wiedzieli, co

to jest, nie chcieli za bardzo uczestniczyć, wychodzić. Potem w kolejnych latach tych ludzi było coraz więcej.

Respondenci wskazują, że wzrost zaufania do Policji ma charakter trwały, w dużej mierze ze względu na fakt, że dzięki Programowi **mieszkańcy mogli bezpośrednio poznać Policjantów i nawiązać z nimi kontakt**:

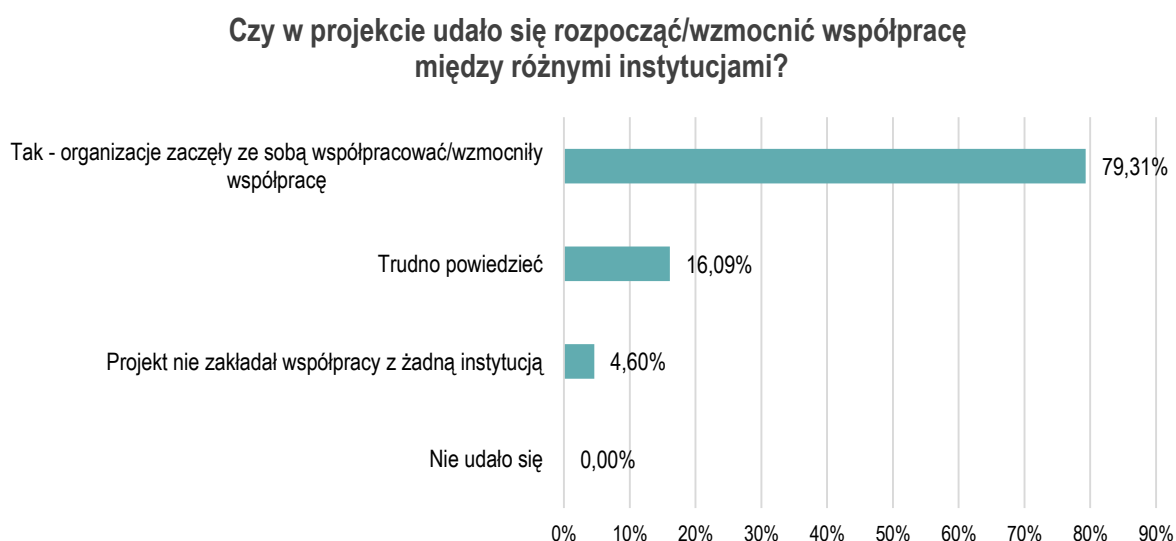
Należy wskazać wzrost zaufania społeczeństwa do służb mundurowych, ponieważ oni w większości tych projektów prowadzą różne prelekcje, różne szkolenia, debaty. W związku z tym stają się rozpoznawalni w środowisku i wzrost zaufania zwiększa się, to jest też efekt wymierny.

Bardzo ważne jest to, że osoby ze służb zajmujących się ochroną bezpieczeństwa przestały być anonimowe dla mieszkańców:

Poprawiony został wizerunek Policji. Zmniejszyła się anonimowość dzielnicowych, ludzie dowiedzieli się, kto jest ich dzielnicowym.

Program **zdecydowanie przyczynił się do rozpoczęcia i rozwinięcia współpracy między różnymi instytucjami**. Jak wskazuje poniższy wykres, niemal **80% respondentów** wskazało, że dzięki realizowanym działaniom różne organizacje zaczęły **ze sobą współpracować lub wzmocniły współpracę**. Żaden z respondentów nie wskazał na sytuację, w której nie udało się nawiązać takiej współpracy, mimo iż była planowana.

Wykres 17. Wpływ zrealizowanych projektów na współpracę między różnymi instytucjami w obszarze bezpieczeństwa

Źródło: ankieta CAWI, n=87

Największy wpływ na współpracę, między różnymi instytucjami w powyższych obszarach, wywarły projekty realizowane w obszarze **przemocy w rodzinie** (89,3% wskazań). Wśród podmiotów, które nawiązały lub rozwinęły współpracę, najczęściej (poza policją i samorządami) wskazywano: straż miejską i gminną, ośrodki pomocy społecznej, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, zespoły interdyscyplinarne, sądy, świetlice środowiskowe, szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, organizacje pozarządowe (ZHP, Caritas), jednostki kościelne oraz instytucje ochrony zdrowia.

W obszarze **bezpieczeństwa w miejscu publicznym i miejscu zamieszkania** rozwój lub nawiązanie współpracy nastąpiło – wg wskazań respondentów – w 82,3% projektów. Wśród podmiotów, które nawiązały lub

rozwinęły współpracę w tym obszarze, najczęściej (poza Policją i jednostkami samorządu terytorialnego) wskazywano: wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie mieszkaniowe, kluby sportowe, straże miejskie/gminne, organizacje pozarządowe, stacje sanitarno-epidemiologiczne i ośrodki pomocy społecznej.

W obszarze **bezpieczeństwa w ruchu drogowym** rozwój lub nawiązanie współpracy nastąpiło – wg wskazań respondentów – w 79,3% projektów. Wśród podmiotów, które nawiązały lub rozwinęły współpracę w tym obszarze, najczęściej (poza Policją i jednostkami samorządu terytorialnego) wskazywano: ośrodki ruchu drogowego, straż miejską, szkoły, przedszkola, straż pożarną - PSP (w tym ochotniczą), organizacje pozarządowe (głównie związane z tematyką motoryzacji).

Stosunkowo najrzadziej rozwój lub nawiązanie współpracy następowało w przypadku projektów związanych z **bezpieczeństwem w szkole** (62,2% wskazań). Tu najczęściej występowała współpraca między Policją, a szkołą, a do innych instytucji współpracujących w ramach projektów należały najczęściej kuratoria oświaty, Ośrodki Pomocy Społecznej, Straż Miejska, placówki doskonalenia nauczycieli, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, instytucje kultury, komunikacja miejska, parafie i organizacje pozarządowe.

Podsumowując kwestię wpływu Programu warto wskazać, iż mimo powyższych przykładów wpływu Programu na wzrost realnego bezpieczeństwa, badani przyznają, że jest trudno **rzetelnie** zmierzyć, zbadać skalę tego wpływu. Nie mają do tego wystarczających kompetencji, narzędzi albo nie zaplanowali tego typu badań w projekcie, więc potem trudno im zebrać dane.

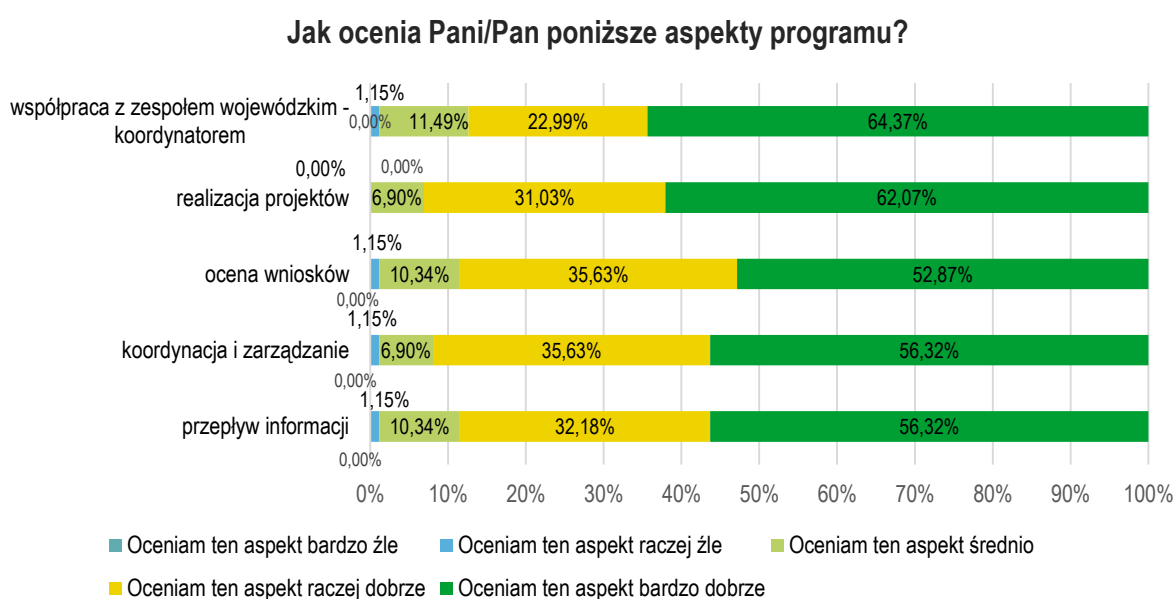
W jaki sposób ten Program wpłynął, to jest trudne do zbadania, tego nie wiemy. Możemy jedynie przypuszczać, że się poprawiło, skoro edukujemy dzieci w tym względzie to samo przez się poprawiło się bezpieczeństwo.

Istotne jest by, analizując kwestię wpływu Programu, zwrócić uwagę na synergię podejmowanych działań.

KONTYNUACJA PROGRAMU „RAZEM BEZPIECZNIEJ”

Realizatorzy projektów ocenili także poszczególne aspekty zarządzania Programem. Przyjęty system zarządzania **został oceniony wysoko**. Najwyżej oceniono proces realizacji projektów (średnia 4,55 w skali od 1 (*bardzo źle*) do 5 (*bardzo dobrze*)) oraz współpracę z Zespołem i koordynatorem wojewódzkim (średnia 4,51). Stosunkowo najniżej, choć nadal wysoko, oceniony został system oceny wniosków (średnia 4,40). Dane na ten temat przedstawia poniższy wykres.

Wykres 18. Ocena poszczególnych aspektów zarządzania wg realizatorów projektów w skali od 1 (*bardzo źle*) do 5 (*bardzo dobrze*).

Źródło: ankieta CAWI, n=87

Respondenci mieli również ocenić **przepływ informacji, zarządzanie w Programie, ocenę wniosków, realizację projektów i współpracę z Zespołem wspierającym koordynację Programu** na poziomie centralnym. Wszyscy badani ocenili kolejne kwestie między 4 a 5, co pozwala twierdzić, że realizacja Programu na poziomie centralnym jest dobrze oceniana.

Respondenci, mimo pozytywnej oceny, przedstawili również swoje sugestie i uwagi do założeń Programu, czy niektórych rozwiązań. Przede wszystkim wskazywano na **zbyt niską kwotę dofinansowania**. Najważniejsze uwagi krytyczne w zakresie procesu zarządzania i wdrażania Programu dotyczyły wyboru projektów. Najczęściej wskazywana trudność polegała na **zbyt długo trwającej procedurze oceny i wyboru**. Jak wskazywał jeden z respondentów:

Procedury wyboru projektów bardzo rozciągają się w czasie, pierwszy wniosek zazwyczaj zawiera działania, które są rozłożone w dużo dłuższym czasie niż wniosek ostateczny. To utrudnia realizację projektu, gdyż potem trzeba komasować działania, z niektórych rezygnować.

Na problem ten wskazywali także koordynatorzy wojewódzcy. Wielu z nich rekomendowało zmianę procesu oceny tak, aby za wybór projektów odpowiedzialne były jedynie urzędy wojewódzkie (bez drugiego stopnia oceny na poziomie centralnym), zaś projektodawcy wskazywali, że procedurę uprościłaby także odwrotna zmiana – odciążenie z oceny urzędów wojewódzkich i składanie wniosków bezpośrednio do MSWiA. Aktualna formuła

powoduje jednak, że z jednej strony wykorzystywane jest rozeznanie urzędów wojewódzkich w specyfice regionu, a z drugiej strony ujednoliconą i zobiektywizowaną jest forma oceny (co jest pozytywne w świetle znacznego różnicowania jakości projektów przekazywanych do MSWiA z różnych regionów). Niezależnie od przyjętej formuły oceny, należy dołożyć starań, by jej czas w kolejnych latach był krótszy lub by składanie i ocena wniosków na kolejny rok odbywały się w pierwszym półroczu roku poprzedniego (tak, aby projektodawcy mogli realizować działania np. w okresie od stycznia do kwietnia, co w obecnej formie jest praktycznie niemożliwe). Wskazywało na to wielu respondentów z różnych grup:

Program niezwykle ciekawy i potrzebny lokalnym społecznościom. Należy jednak dokonać usprawnień, dotyczących etapu wyboru projektów oraz podpisywania porozumień. Opóźnienia, które wiązały się także z otrzymaniem dofinansowania spowodowały duże trudności w realizacji projektu (zbyt krótki okres realizacji założonych działań).

Ze względu na fakt, że część projektów lokalnych realizowana była rok po roku w kolejnych edycjach, przydatne byłoby przyjęcie **formuły dofinansowania wieloletniego** w przypadku projektów, które w obiektywny sposób osiągają swoje cele i zakładane rezultaty, aby uniknąć sytuacji, o których mówi jeden z respondentów:

Nasza gmina występowała w następnym roku o dotację na kontynuację projektu oraz elementy nowe, ale nie uzyskaliśmy dotacji. Szkoda. Projekt był bardzo popularny w naszej społeczności i na tej bazie wypracowaliśmy elementy, które do dziś są funkcjonujące.

Badanie pozwoliło zebrać od projektodawców rekomendacje, sugestie, jakie działania na rzecz bezpieczeństwa są najbardziej potrzebne w najbliższych latach, a więc jaki powinien być kierunek Programu. Niemal wszystkie zgłaszane propozycje mieszczą się w **dotychczas** obowiązujących obszarach realizacji Programu: bezpieczeństwo ruchu drogowego, bezpieczeństwo w szkole, ochrona dziedzictwa narodowego, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Szczególnie ten ostatni obszar wymaga uwagi w Programie, ponieważ – jak zauważa jeden z badanych:

Objęcie tych beneficjentów, którzy są w cięższej sytuacji, czyli tych zagrożonych marginalizacją, bo przez to bezpieczeństwo będzie wzrastać. Postuluje do tego, aby szczególną uwagę w działaniach zwrócić na dzieci, bo to one potem rosną i przekazują wzorce dalej. I to są nowe pokolenia funkcjonujące w społeczeństwie.

Widzi też potrzebę **większej profesjonalizacji osób pracujących z rodzinami i osobami zagrożonymi patologiami**, dlatego postuluje, aby więcej czasu i uwagi poświęcić programom profilaktycznym – omawiać je na studiach i szkoleniach. Inny obszar, który warto rozwijać w Programie, dotyczy edukacji zakresie przepisów prawnych. Choć młodzi ludzie wiedzą, czego im „nie wolno”, nie zawsze zdają sobie sprawę, jakie są konsekwencje łamania przepisów obowiązującego prawa.

Oprócz kwestii ogólnych, o które warto wzbogacić Program, podawane są też obszary bardziej szczegółowe, jak na przykład rozbudowa bezpieczeństwa na terenie gminy, monitoring, oświetlenie ulic, alei parkowych, itp. albo działania związane z niwelowaniem niebezpiecznych zachowań, nadużywaniem środków psychoaktywnych, dopalaczy, alkoholu. Ponadto na podstawie doświadczeń jednego z województw widać potrzebę działań, które zmniejszą liczbę wypadków drogowych ze względu na „twarde” otoczenie drogi (drzewa w skrajni).

Niezależnie od uwag krytycznych, zarówno realizatorzy projektów jak i koordynatorzy wojewódzcy zdecydowanie pozytywnie ocenili Program i wskazywali na potrzebę jego kontynuacji, zwłaszcza w stosunku do nowo pojawiających się zagrożeń takich jak np. cyberprzestępczość.

PODSUMOWANIE

Program ma **wiele mocnych stron i elementów, które umożliwiły osiągnięcie jego celów**. Pierwszym z nich jest umożliwienie podjęcia działań, których nie można finansować w ramach podstawowej działalności instytucji: np. ochronę zabytków, albo działania profilaktyczne prowadzone przez Policję. Zaletę Programu stanowi także **jego szeroki zakres**, który umożliwia prowadzenie różnorodnych działań skierowanych do różnych grup odbiorców, pozwala odpowiedzieć na specyficzne lokalne potrzeby. „Razem bezpieczniej” przyczynia się do integracji osób oraz instytucji, które bardzo często kontynuują działania rozpoczęte w projekcie, również po jego zakończeniu. Tym samym przyczynia się do budowania, utrwalania sieci współpracy, która ułatwia działania instytucji przez cały rok. Ważna jest też interdyscyplinarność Programu i współpraca służb z różnego sektora na rzecz bezpieczeństwa. Dzięki zastosowanej formule możliwe jest zdobycie środków na lokalne działania, które pozwalają poszerzyć ofertę instytucji skierowaną do dzieci i młodzieży oraz do rodzin w kryzysie. Umożliwia też zaoferowanie działań kompleksowych na rzecz całego województwa.

Z pewnością mocną stroną Programu stanowią jego nieskomplikowane procedury - formularze na etapie składania wniosku, jak i rozliczania. Dobrze oceniono jego zarządzanie i dostęp do informacji.

Wśród elementów, które wymagają refleksji i być może modyfikacji są następujące kwestie:

1. Zbyt niskie środki, jakie można uzyskać w projekcie. Dotyczy to szczególnie tych działań, które wymagają podejścia kompleksowego (działań twardych i miękkich) oraz współpracy wielu służb i instytucji różnego szczebla.
2. Brak obecnie możliwości kontynuacji projektu z tego samego zakresu w następnym roku. Stąd pojawia się postulat możliwości składania projektów wieloletnich.
3. Zbyt późne przekazywanie środków na realizację projektów (w lipcu, sierpniu), co powoduje nadmierny pośpiech w realizacji działań projektowych. Opóźnienie funduszy na projekty jest szczególnie dotkliwe wtedy, gdy wnioskodawca planuje działania na cały rok, a potem musi je dostosowywać do znacznie okrojonego harmonogramu.
4. Zwrócenie uwagi na kwestię formułowania przez projektodawców celów i rezultatów działań, a także monitorowania ich osiągnięcia.

Podsumowując, program „Razem bezpieczniej” odpowiada na bardzo różne potrzeby i problemy. Zdaniem badanych dalsza jego realizacja jest niezbędna, ponieważ przyczyni się do rozwiązywania tych problemów. Warto zwrócić uwagę, że po dziewięciu latach realizacji Programu jego odbiorcy dobrze znają zastosowane mechanizmy i dostępne narzędzia, dzięki którym realizowane są działania i osiągane efekty stosunkowo niskim kosztem finansowym. Zaniechanie teraz realizacji Programu oznaczałoby większe koszty (głównie społeczne) niż jego kontynuacja. Zwraca na to uwagę jeden z badanych:

Merytorycznie cele są fajne, różne działania nasze się wpisują w Program. Program może być wielowymiarowy, kompleksowy. Ale jak to potem realizować, od kiedy się nastawić? To też jest ważne przy planowaniu pracy kadry całej i wszystkich działań.

Warunkiem powodzenia jest międzysektorowa współpraca Policji i innych służb, instytucji różnego szczebla oraz lepsze planowanie harmonogramu Programu i przekazywania środków na działania.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Program oceniany jest pozytywnie, jako działanie przyczyniające się do zwiększenia realnego bezpieczeństwa i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Program należy kontynuować, bowiem przez lata wprowadził znane już mechanizmy dofinansowania działań wojewódzkich i lokalnych.

Efektami, o których można mówić jest zwiększenie świadomości mieszkańców i odbiorców działań na temat zagrożeń, sytuacji niebezpiecznych i zachowaniach społecznych.

Dzięki realizacji Programu Policja postrzegana jest jako instytucja działająca na rzecz dobra mieszkańców i współpracy z nimi.

Znaczącym efektem programu jest **współpraca**, która nawiązała się nie tylko między instytucjami szczebla centralnego, ale również na poziomie wojewódzkim (powiatowym i lokalnym). To dzięki Programowi **zaczęto współpracować**, co przyczyniło się do zwiększenia skuteczności działań.

Efekty są jednak skutkiem synergii działań różnych programów, ich wspólne działania nakładają się. Z jednej strony wzmacnia to efekty i stanowi wartość dodaną. Z drugiej uniemożliwia oddzielenie efektów wyłącznie programu „Razem bezpiecznie” od innych realizowanych w tym samym czasie. Nie stanowi to jednak jego wady.

Program pozwala na realizację **ponadstandardowych działań**, które nie byłoby możliwe bez dodatkowego wsparcia finansowego. Szczególnie ważne jest to, że istnieje możliwość realizacji działań zgodnie z potrzebami lokalnymi.

Program daje **możliwość przetestowania i sprawdzenia w warunkach lokalnych nowych, często innowacyjnych rozwiązań**. Niejednokrotnie zdarza się, że te działania są potem kontynuowane lokalnie lub zwiększa się ich zakres terytorialnych.

Pula środków, która jest możliwa na dofinansowanie wielu ważnych potrzeb jest absolutnie niewystarczająca.

Województwa były zobowiązane do wskazania jedynie siedmiu projektów, z których i tak nie ma gwarancji, że zostaną wybrane do dofinansowania na szczeblu centralnym. Dlatego zasadne byłoby zwiększenie puli środków na działania w programie „Razem bezpiecznie”.

Należy zwrócić uwagę, że takie działania nie przyczyniają się do realizacji konstytucyjnej zasady pomocniczości. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że nie służy to budowaniu kapitału społecznego – osoby zaangażowane w przygotowanie projektów nie mają pozytywnych wzmocnień w postaci realizacji projektu – wówczas tracą motywację do dalszych działań.

Największe zagrożenie przestępczością występuje w województwach **śląskim, lubuskim i dolnośląskim**, a najmniejsze – na „ścianie wschodniej” (**obok podkarpackiego, także podlaskie i lubelskie** są województwami o niskim wskaźniku przestępczości).

W związku z ww. zróżnicowaniem, rekomenduje się w kolejnych latach zróżnicowanie wsparcia dla regionów w ramach Programu w zależności od wskaźników przestępczości.

Stosunkowo najniższy spadek odnotowano w kategorii **przestępstw przeciw rodzinie i opiece**.

Mimo powyższej wskazywanych przykładów wpływu Programu na wzrost realnego bezpieczeństwa, badani przyznają, że jest trudno rzetelnie zmierzyć, zbadać skalę tego wpływu. Nie mają do tego wystarczających kompetencji, narzędzi albo nie zaplanowali tego typu badań w projekcie, więc potem trudno im zebrać dane.

W związku z tym, rekomenduje się stworzenie wytycznych do badania wpływu dla projektodawców lub realizację szkolenia z tego zakresu.

Program „Razem bezpieczniej” odpowiada na bardzo różne potrzeby i problemy. Zdaniem badanych dalsza jego realizacja jest potrzebna, ponieważ przyczyni się do rozwiązywania tych problemów. Warunkiem jest jednak międzysektorowa współpraca Policji i innych służb oraz instytucji różnego szczebla.

Należy zwrócić uwagę na adekwatne planowanie harmonogramu Programu i trybu przekazywania środków na działania w stosunku do możliwości realizacji projektów w województwach.

Wielu badanych rekomendowało zmianę procesu oceny tak, aby za wybór projektów odpowiedzialne były jedynie urzędy wojewódzkie (bez drugiego stopnia oceny na poziomie centralnym), zaś projektodawcy wskazywali, że procedurę uprościłaby także odwrotna zmiana – odciążenie z oceny urzędów wojewódzkich i składanie wniosków bezpośrednio do MSWiA. Aktualna formuła powoduje jednak, że z jednej strony wykorzystywane jest rozeznanie urzędów wojewódzkich w specyfice regionu, a z drugiej strony ujednoliconą i zobiektywizowaną jest forma oceny (co jest pozytywne w świetle znacznego zróżnicowania jakości projektów przekazywanych do MSWiA z różnych regionów).

Niezależnie od przyjętej formuły oceny, należy dołożyć starań, by jej czas w kolejnych latach był krótszy, lub by składanie i ocena wniosków na kolejny rok odbywały się w pierwszym półroczu roku poprzedniego (tak, aby projektodawcy mogli realizować działania np. w okresie od stycznia do kwietnia, co w obecnej formie jest praktycznie niemożliwe).

Część projektów lokalnych realizowana była rok po roku w kolejnych edycjach; w niektórych przypadkach udane projekty nie otrzymały dofinansowania na kontynuację działań i z tego względu zostały przerwane.

Należy rozważyć przyjęcie **formuły dofinansowania wieloletniego** w przypadku sprawdzających się projektów.

ZAŁĄCZNIKI

Poniżej załączono wykorzystane narzędzia badawcze.

Scenariusz wywiadu telefonicznego z koordynatorem

Szanowna Pani/Szanowny Panie! Reprezentuję Ośrodek Ewaluacji, który na zlecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji prowadzi badanie ewaluacyjne programu "Razem bezpiecznie". Chcemy poznać opinie Pana/Pani - koordynatora wojewódzkiego - na temat efektów, wpływu Programu i możliwych do dokonania zmian w kolejnej edycji Programu.

1. Program „Razem bezpiecznie” realizuje projekty w siedmiu obszarach:

- Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania
- Przemoc w rodzinie
- Bezpieczeństwo w szkole
- Bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej
- Bezpieczeństwo w ruchu drogowym
- Bezpieczeństwo w działalności gospodarczej
- Ochrona dziedzictwa narodowego

W których obszarach realizowali Państwo projekty?

2. Teraz chciałabym zapytać o efekty. Jakie są Pana/i zdaniem najważniejsze efekty zrealizowanych działań? – w następujących obszarach (podać także przykłady efektów)
Dopytać: czy to są efekty na poziomie miasta/powiatu, czy może wojewódzkim?

- Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania
- Przemoc w rodzinie
- Bezpieczeństwo w szkole
- Bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej
- Bezpieczeństwo w ruchu drogowym
- Bezpieczeństwo w działalności gospodarczej
- Ochrona dziedzictwa narodowego

3. W jakim stopniu te efekty są trwałe?

- Od czego zależy trwałość projektów? Zwrócić uwagę, czy ma znaczenie obszar, w którym projekt był realizowany

4. Jakie podmioty biorą udział w projektach? Zwrócić uwagę czy pojawiają się gminy, powiaty

5. Czy ta współpraca sprzyja realizacji projektów, osiąganiu efektów? A czy Pana/i zdaniem Program wpłynął na aktywizację współpracy między administracją rządową, samorządową, policją, innymi instytucjami w zakresie bezpieczeństwa?

→ JEŚLI TAK: proszę podać przykład aktywizacji takiej współpracy

→ JEŚLI NIE - jak Pan/i sądzi, dlaczego?

6. Czy po 9 latach realizacji programu „Razem bezpieczniej” Pana/i zdaniem udało się wytworzyć „modę” na RB?

Prosimy podać przykłady na czym ta moda polega.

→ JEŚLI NIE: co należałoby zmienić by można Program sprzyjał powstawaniu mody?

7. Czy korzystali Państwo kiedyś z banku dobrych praktyk

→ *jeśli tak: z czego Państwo korzystali, w jaki sposób? Czy to było przydatne*

→ *jeśli nie, to dlaczego - czy nie wie o niej czy też jest to z jakiegoś powodu nieużyteczne?*

8. W jakim stopniu program/projekt wpłynął na wzrost realnego bezpieczeństwa w województwie (lub miejscu w miejscu, w którym był realizowany projekt)? Prośba o ocenę na skali 1-5, gdzie 1 w ogóle nie wpłynął, zaś 5 w bardzo dużym. Prośba o podanie przykładów

→ *Jeśli miał jakikolwiek wpływ: A jak Pan sądzi, w jakim stopniu to wpływa na to realne bezpieczeństwa wynika dokładnie z programu Razem bezpieczniej a nie z innych działań podejmowanych przez służby bezpieczeństwa? Zwrócić uwagę jakie inne działania rozmówca wskazuje*

9. A w jakim stopniu program/projekt wpłynął na wzrost poczucia bezpieczeństwa w województwie (lub miejscu w miejscu, w którym był realizowany projekt) Prośba o ocenę na skali 1-5, gdzie 1 w ogóle nie wpłynął, zaś 5 w bardzo dużym. Prośba o podanie przykładów, zwrócić uwagę na kwestię wizerunku Policji, czy się pojawia

→ *Jeśli miał jakikolwiek wpływ: A jak Pana/i sądzi, w jakim stopniu to wpływa na to realne bezpieczeństwa wynika dokładnie z programu „Razem bezpieczniej” a nie z innych działań podejmowanych przez służby bezpieczeństwa? Zwrócić uwagę jakie inne działania rozmówca wskazuje*

10. Co jest największą zaletą Programu?

11. Co jego wadą?

12. Jak oceniają Państwo organizację/koordynację Programu, w tym następujące elementy: (prośba o ocenę na skali 1-5)

- przepływ informacji
- koordynacja i zarządzanie
- ocena wniosków
- realizacja projektów
- współpracę z Zespołem Koordynacyjnym na poziomie centralnym?
- Jakie działania na rzecz bezpieczeństwa są najbardziej potrzebne w Państwa województwie w najbliższych latach?

13. Czy program „Razem bezpieczniej” może odpowiedzieć na te potrzeby? W jaki sposób, dzięki czemu?

14. Czy coś jeszcze chciałby/chciałaby Pan/i dodać?

Ankieta internetowa dla projektodawców

W roku (... data otrzymania dofinansowania) otrzymali Państwo dotację w ramach programu rządowego „Razem bezpieczniej” 2007-2015 w województwie(nazwa województwa) na realizację projektu: "... (tytuł projektu)".

Na zlecenie MSWiA realizujemy badanie podsumowujące cały Program. Prosimy o podzielenie się z nami swoimi opiniami. Państwa odpowiedzi są anonimowe i będą prezentowane tylko w formie zbiorczych zestawień.

Serdecznie dziękujemy,

Ośrodek Ewaluacji

W razie wątpliwości lub trudności z wypełnieniem ankiety, prosimy o kontakt: info@ewaluacja.eu

1. Jaka instytucję Pan/Pani reprezentuje? *Zaznacz tylko jedną odpowiedź*

- ☐ Samorząd
- ☐ Organizację pozarządową
- ☐ Inna, jaka:

2. Kto był odbiorcą działań? *Zaznacz kilka odpowiedzi*

- ☐ Przedszkolaki
- ☐ Uczniowie szkół podstawowych
- ☐ Uczniowie szkół gimnazjalnych
- ☐ Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych
- ☐ Nauczyciele
- ☐ Dyrekcja placówek oświatowych
- ☐ Rodzice
- ☐ Mieszkańcy
- ☐ Przedsiębiorcy
- ☐ Inni, kto?:

3. Z kim Państwo współpracowali podczas realizacji projektu? Prosimy wskazać te osoby lub grupy, które pomogły w działaniach, ale nie były odbiorcami. *Zaznacz kilka odpowiedzi*

- ☐ Uczniowie
- ☐ Dyrektorzy placówek oświatowych
- ☐ Rodzice uczniów
- ☐ Nauczyciele
- ☐ Samorząd gminy
- ☐ Organizacje pozarządowe
- ☐ Policja lub Straż Miejska
- ☐ Poradnia psychologiczno-pedagogiczna
- ☐ Przedstawiciele kościoła
- ☐ Media
- ☐ Firmy, przedsiębiorcy
- ☐ Zakłady opieki medycznej
- ☐ Uczelnie wyższe
- ☐ Eksperti np.: prawnicy, psychologowie, trenerzy
- ☐ Inne osoby, instytucje - jakie?:

☐ Żadne z powyższych - realizowaliśmy projekt samodzielnie

4. Które, z wymienionych niżej rodzajów działań, realizowali Państwo w projekcie? *Zaznacz kilka odpowiedzi*

- ☐ Analizy i badania
- ☐ Działania edukacyjne dla dorosłych
- ☐ Działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży
- ☐ Działania legislacyjne
- ☐ Działania prewencyjne patrolowe, porządkowe i kontrolne Policji i służb ochrony bezpieczeństwa
- ☐ Informacja i promocja
- ☐ Kampanie społeczne
- ☐ Konferencje, szkolenia, seminaria

- ☐ Publikacje edukacyjne
- ☐ Rozwój i nawiązywanie partnerstwa między różnymi instytucjami
- ☐ wydarzenia lokalne - festyny, spotkania
- ☐ Inne działania - jakie?:

W dalszej części ankiety znajdują się pytania o obszary realizacji projektu. Wymieniamy siedem obszarów. Państwa projekt zgodnie z zasadami Programu dotyczył co najmniej jednego z nich. Nie mamy innej możliwości technicznej, jak tylko zadanie pytań o każdy z obszarów po kolei, dlatego uprzejmie prosimy o cierpliwość i wskazanie w dalszych pytaniach tych obszarów, których dotyczył Państwa projekt.

5. Czy projekt dotyczył obszaru: Bezpieczeństwo w szkole? Jeśli odpowiedź na to pytanie brzmi „nie” proszę przejść od pytania nr 8. *Zaznacz tylko jedną odpowiedź*

- ☐ Tak
- ☐ Nie

6. W obszarze bezpieczeństwa w szkole wskazywano kilka głównych problemów. Na które z nich odpowiadał Państwa projekt? *Zaznacz kilka odpowiedzi*

- ☐ Przestępstwa i wykroczenia w szkołach oraz w bezpośrednim sąsiedztwie szkół.
- ☐ Łatwy dostęp do alkoholu i narkotyków w środowisku szkolnym.
- ☐ Niewłaściwa reakcja społeczna na przejawy zjawisk patologicznych w otoczeniu szkół.
- ☐ Niezadowolająca współpraca szkół oraz instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w szkołach.
- ☐ Tolerancja dla zachowań patologicznych.
- ☐ Inne, jakie?:

7. Prosimy ocenić na skali, w jakim stopniu udało się odpowiedzieć Państwu na zdefiniowane problemy?

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	zupełnie nie udało nam się odpowiedzieć	w małym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w średnim stopniu udało nam się odpowiedzieć	w dużym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w pełni udało nam się odpowiedzieć
Przestępstwa i wykroczenia w szkołach oraz w bezpośrednim	☐	☐	☐	☐	☐

sąsiedztwie szkół.

Łatwy dostęp do alkoholu i narkotyków w środowisku szkolnym. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Niewłaściwa reakcja społeczna na przejawy zjawisk patologicznych w otoczeniu szkół. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Niezadowalająca współpraca szkół oraz instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w szkołach. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Tolerancja dla zachowań patologicznych. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Inne, jakie? ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

8. Czy projekt dotyczył obszaru: Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania? Jeśli odpowiedź na to pytanie brzmi „nie” proszę przejść od pytania nr 11. *Zaznacz tylko jedną odpowiedź*

☐ Tak

☐ Nie

9. W obszarze bezpieczeństwa w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania wskazywano kilka głównych problemów. Na które z nich odpowiadał Państwa projekt?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ Przesłębpczość pospolita zjawiska chuligańskie i patologiczne.
- ☐ Przesłępstwa popełniane przez osoby będące pod wpływem alkoholu/narkotyków.
- ☐ Brak rzetelnej analizy realnego zagrożenia przesłępcczością.
- ☐ Anonimowość - brak poczucia odpowiedzialności za dobro wspólne.
- ☐ Brak adekwatnej reakcji na zawiadomienie o przesłępstwach i wykroczeniach.
- ☐ Niewłaściwe zagospodarowanie przestrzeni osiedli sprzyjające zachowaniom aspołecznym.
- ☐ Brak koordynacji działań, bierność podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. Brak współpracy z lokalnymi społecznościami.

- ☐ Nieefektywna organizacja służby prewencyjnej Policji, w tym patroli interwencyjnych
- ☐ Niski poziom zaufania społecznego do formacji ochronny bezpieczeństwa porządku publicznego.
- ☐ Złe regulacje prawne, które utrudniają zwalczanie przestępczości i patologii.
- ☐ Funkcjonowanie nocnych lokali i sklepów, które są ogniskami zachowań patologicznych.
- ☐ Inne, jakie?:

10. Prosimy ocenić na skali, w jakim stopniu udało się odpowiedzieć Państwu na zdefiniowane problemy?

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	zupełnie nie udało nam się odpowiedzieć	w małym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w średnim stopniu udało nam się odpowiedzieć	w dużym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w pełni udało nam się odpowiedzieć
Przestępczość pospolita zjawiska chuligańskie i patologiczne.	☐	☐	☐	☐	☐
Przestępstwa popełniane przez osoby będące pod wpływem alkoholu/narkotyków.	☐	☐	☐	☐	☐
Brak rzetelnej analizy realnego zagrożenia przestępczością.	☐	☐	☐	☐	☐
Anonimowość - brak poczucia odpowiedzialności za dobro wspólne.	☐	☐	☐	☐	☐
Brak adekwatnej reakcji na zawiadomienie o przestępstwach i wykroczeniach.	☐	☐	☐	☐	☐
Niewłaściwe zagospodarowanie przestrzeni osiedli sprzyjające zachowaniom aspolecznym.	☐	☐	☐	☐	☐
Brak koordynacji działań, bierność podmiotów odpowiedzialnych za	☐	☐	☐	☐	☐

bezpieczeństwo. Brak współpracy z lokalnymi społecznościami.

Nieefektywna organizacja służby prewencyjnej Policji, w tym patroli interwencyjnych ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Niski poziom zaufania społecznego do formacji ochronny bezpieczeństwa porządku publicznego. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Złe regulacje prawne, które utrudniają zwalczanie przestępczości i patologii. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Funkcjonowanie nocnych lokali i sklepów, które są ogniskami zachowań patologicznych. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Inne, jakie? ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

11. Czy projekt dotyczył obszaru: Bezpieczeństwo w ruchu drogowym? Jeśli odpowiedź na to pytanie brzmi „nie” proszę przejść od pytania nr 14. *Zaznacz tylko jedną odpowiedź*

☐ Tak

☐ Nie

12. W obszarze bezpieczeństwa w ruchu drogowym wskazywano kilka głównych problemów. Na które z nich odpowiadał Państwa projekt? *Zaznacz kilka odpowiedzi*

☐ Duża liczba wypadków drogowych, szczególnie ze skutkiem śmiertelnym.

☐ Duża liczba przypadków prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu lub innych środków.

☐ Katastrofalny stan infrastruktury drogowej w Polsce.

☐ Inne, jakie?:

13. Prosimy ocenić na skali, w jakim stopniu udało się odpowiedzieć Państwu na zdefiniowane problemy?

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	zupełnie nie udało nam się odpowiedzieć	w małym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w średnim stopniu udało nam się odpowiedzieć	w dużym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w pełni udało nam się odpowiedzieć
Duża liczba wypadków drogowych, szczególnie ze skutkiem śmiertelnym.	☐	☐	☐	☐	☐
Duża liczba przypadków prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu lub innych środków.	☐	☐	☐	☐	☐
Katastrofalny stan infrastruktury drogowej w Polsce.	☐	☐	☐	☐	☐
Inne, jakie?	☐	☐	☐	☐	☐

14. Czy projekt dotyczył obszaru: Bezpieczeństwo w rodzinie/przemoc w rodzinie? Jeśli odpowiedź na to pytanie brzmi „nie” proszę przejść od pytania nr 17

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ Tak
- ☐ Nie

15. W obszarze bezpieczeństwa w rodzinie wskazywano kilka głównych problemów. Na które z nich odpowiadał Państwa projekt?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ Brak reakcji, bierność i tolerancja dla przemocy w rodzinie i zachowań patologicznych.
- ☐ Mała aktywność instytucji odpowiedzialnych za pomoc ofiarom przemocy w rodzinie.
- ☐ Brak skutecznej współpracy instytucji odpowiedzialnych za zwalczanie przemocy w rodzinie.
- ☐ Niska świadomość społeczna i wiedza o zachowaniach i działaniach, jakie są przejawami przemocy w rodzinie
- ☐ Inne, jakie?:

16. Prosimy ocenić na skali, w jakim stopniu udało się odpowiedzieć Państwu na zdefiniowane problemy?

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	zupełnie nie udało nam się odpowiedzieć	w małym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w średnim stopniu udało nam się odpowiedzieć	w dużym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w pełni udało nam się odpowiedzieć
Brak reakcji, bierność i tolerancja dla przemocy w rodzinie i zachowań patologicznych.	☐	☐	☐	☐	☐
Mała aktywność instytucji odpowiedzialnych za pomoc ofiarom przemocy w rodzinie.	☐	☐	☐	☐	☐
Brak skutecznej współpracy instytucji odpowiedzialnych za zwalczanie przemocy w rodzinie.	☐	☐	☐	☐	☐
Niska świadomość społeczna i wiedza o zachowaniach i działaniach, jakie są przejawami przemocy w rodzinie	☐	☐	☐	☐	☐
Inne, jakie?	☐	☐	☐	☐	☐

17. Czy projekt dotyczył obszaru: Bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej? Jeśli odpowiedź na to pytanie brzmi „nie” proszę przejść od pytania nr 20

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ Tak
- ☐ Nie

18. W obszarze bezpieczeństwa w środkach komunikacji publicznej wskazywano kilka głównych problemów. Na które z nich odpowiadał Państwa projekt?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ Zagrożenie przestępczością pospolitą na szlakach kolejowych.

- ☐ Wysoki poziom zagrożenia przestępczością, wykroczeniami oraz innymi zjawiskami nieakceptowanymi społecznie w środkach komunikacji miejskiej.
- ☐ Zakłócenia porządku podczas przemieszczania się uczestników imprez masowych.
- ☐ Zagrożenie dla bezpieczeństwa osób z powodu kradzieży i dewastacji elementów infrastruktury środków komunikacji publicznej.
- ☐ Zubożenie pracowników środków komunikacji publicznej na łamanie prawa szczególnie okradanie pasażerów, akty chuligańskie.
- ☐ Inne, jakie?:

19. Prosimy ocenić na skali, w jakim stopniu udało się odpowiedzieć Państwu na zdefiniowane problemy?

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	zupełnie nie udało nam się odpowiedzieć	w małym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w średnim stopniu udało nam się odpowiedzieć	w dużym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w pełni udało nam się odpowiedzieć
Zagrożenie przestępczością pospolitą na szlakach kolejowych.	☐	☐	☐	☐	☐
Wysoki poziom zagrożenia przestępczością, wykroczeniami oraz innymi zjawiskami nieakceptowanymi społecznie w środkach komunikacji miejskiej.	☐	☐	☐	☐	☐
Zakłócenia porządku podczas przemieszczania się uczestników imprez masowych.	☐	☐	☐	☐	☐
Zagrożenie dla bezpieczeństwa osób z powodu kradzieży i dewastacji elementów infrastruktury środków komunikacji publicznej.	☐	☐	☐	☐	☐
Zubożenie pracowników środków komunikacji publicznej na	☐	☐	☐	☐	☐

łamanie prawa
szczególnie okradanie
pasażerów, akty
chuligańskie.

Inne, jakie? ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

20. Czy projekt dotyczył obszaru: Bezpieczeństwo w działalności gospodarczej? Jeśli odpowiedź na to pytanie brzmi „nie” proszę przejść od pytania nr 23

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

☐ Tak

☐ Nie

21. W obszarze bezpieczeństwa w działalności gospodarczej wskazywano opisane niżej problemy. Czy Państwa projekt na nie odpowiadał, czy zdefiniowano inne problemy?

Zaznacz kilka odpowiedzi

☐ Ochrona małej i średniej przedsiębiorczości przed wymuszeniami, napadami i przestępczością pospolitą.

☐ Inne problemy, jakie?:

22. Prosimy ocenić na skali, w jakim stopniu udało się odpowiedzieć Państwu na zdefiniowane problemy?

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	zupełnie nie udało nam się odpowiedzieć	w małym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w średnim stopniu udało nam się odpowiedzieć	w dużym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w pełni udało nam się odpowiedzieć
Ochrona małej i średniej przedsiębiorczości przed wymuszeniami, napadami i przestępczością pospolitą.	☐	☐	☐	☐	☐
Inne problemy, jakie?	☐	☐	☐	☐	☐

23. Czy projekt dotyczył obszaru: Ochrona dziedzictwa narodowego? Jeśli odpowiedź na to pytanie brzmi „nie” proszę przejść od pytania nr 26

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

☐ Tak

☐ Nie

24. W obszarze ochrony dziedzictwa narodowego wskazywano następujące problemy. Czy Państwa projekt na nie odpowiadał, czy zdefiniowano inne problemy?

Zaznacz kilka odpowiedzi

☐ Systematyczne niszczenie dziedzictwa narodowego w całym kraju, zwłaszcza drewnianych kościołów skutkujące utratą dóbr kradzież, zniszczenie, zaginięcie, pożary.

☐ Inne problemy, jakie?:

25. Prosimy ocenić na skali, w jakim stopniu udało się odpowiedzieć Państwu na zdefiniowane problemy?

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	zupełnie nie udało nam się odpowiedzieć	w małym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w średnim stopniu udało nam się odpowiedzieć	w dużym stopniu udało nam się odpowiedzieć	w pełni udało nam się odpowiedzieć
Systematyczne niszczenie dziedzictwa narodowego w całym kraju, zwłaszcza drewnianych kościołów skutkujące utratą dóbr kradzież, zniszczenie, zaginięcie, pożary.	☐	☐	☐	☐	☐

Inne problemy, jakie? ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

26. Czy Państwa zdaniem efekty projektu będą trwałe?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ zdecydowanie tak
- ☐ raczej tak
- ☐ ani tak, ani nie
- ☐ raczej nie
- ☐ zdecydowanie nie
- ☐ Nie wiem - od zakończenia projektu minęło zbyt mało czasu

27. W jakim stopniu, Państwa zdaniem, realizowany przez Państwa projekt przyczynił się do zwiększenia realnego bezpieczeństwa społeczności dla której był realizowany?

Wpisz liczbę z przedziału 1-11 gdzie 1 oznacza wartość z lewej strony skali, a 11 wartość z prawej strony

w ogóle się nie przyczynił _____ zdecydowanie się przyczynił

28. W jakim stopniu, Państwa zdaniem, realizowany przez Państwa projekt przyczynił się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa społeczności dla której był realizowany?

Wpisz liczbę z przedziału 1-11 gdzie 1 oznacza wartość z lewej strony skali, a 11 wartość z prawej strony

w ogóle się nie przyczynił _____ zdecydowanie się przyczynił

29. W jakim stopniu, Państwa zdaniem, realizowany przez Państwa projekt przyczynił się do poprawy wizerunku Policji i wzrostu zaufania do tej służby?

Wpisz liczbę z przedziału 1-11 gdzie 1 oznacza wartość z lewej strony skali, a 11 wartość z prawej strony

W ogóle się nie przyczynił _____ Zdecydowanie się przyczynił

30. Czy dzięki projektowi udało się zainicjować lub wzmocnić współpracę różnych instytucji ze sobą (np. szkół, Policji, organizacji pozarządowych, samorządu)?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

☐ Tak - jakie organizacje zaczęły ze sobą współpracować/wzmocniły współpracę?:

- ☐ Nie udało się
- ☐ Projekt nie zakładał współpracy z żadną instytucją
- ☐ Trudno powiedzieć

31. Na koniec prosimy o ocenę wymienionych niżej elementów Programu na skali od 1 do 5 (gdzie 1 oznacza bardzo źle, 5 bardzo dobrze).

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	1	2	3	4	5
	Oceniam ten aspekt bardzo źle				Oceniam ten aspekt bardzo dobrze
przepływ informacji	☐	☐	☐	☐	☐
koordynacja i zarządzanie	☐	☐	☐	☐	☐
ocena wniosków	☐	☐	☐	☐	☐
realizacja projektów	☐	☐	☐	☐	☐
współpraca z zespołem wojewódzkim - koordynatorem	☐	☐	☐	☐	☐

32. Prosimy zaznaczyć, w jakim województwie realizowany był projekt?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ dolnośląskie
- ☐ kujawsko-pomorskie
- ☐ lubelskie
- ☐ lubuskie
- ☐ łódzkie

- ☐ małopolskie
- ☐ mazowieckie
- ☐ opolskie
- ☐ podkarpackie
- ☐ podlaskie
- ☐ pomorskie
- ☐ śląskie
- ☐ świętokrzyskie
- ☐ warmińsko-mazurskie
- ☐ wielkopolskie
- ☐ zachodniopomorskie

33. Czy chcą Państwo jeszcze coś dodać, co pozwoli doskonalić program „Razem bezpieczniej”?

Pytanie nieobowiązkowe

.....

Wywiad indywidualny z członkiem zespołu koordynującego przy MSWiA

Wprowadzenie

Przedstawienie celów badania, otrzymanie zgody na nagrywanie

1. Proszę powiedzieć od kiedy ma Pan/i kontakt z programem RB
2. Jakie były/są Pana zadania związane z tym Programem?

Zadania

3. Program zakłada siedem obszarów wsparcia – (*przypomnieć*) Proszę powiedzieć, jakie zadania(*nazwa instytucji*) realizowała w ramach programu „Razem bezpieczniej” od początku 2007 roku. *Zwrócić uwagę na zadania, które są wymienione w harmonogramie dla danej instytucji.*
4. Czy wszystkie z tych zadań udało się zrealizować?
5. Czego nie udało się zrealizować z planowanych działań? Z jakich powodów?

Efekty

6. Jakie są Pana/i zdaniem najważniejsze efekty programu RB? Zwrócić uwagę czy jest mowa o realnym bezpieczeństwie, poczuciu bezpieczeństwa, wizerunku Policji.
7. A czy Pana/i zdaniem Czy udało się wytworzyć „modę” na RB wśród jednostek samorządu?

Co o tym świadczy, na czym ona polega?

8. Można mówić o realnym i odczuwanym bezpieczeństwie. Czy pani zdaniem Program wpłynął na wzrost któregoś z nich? Co o tym świadczy? *Dopytać jak odróżnić wpływ RB od działania innych programów?*
Co zdaniem rozmówcy z pewnością można przypisać RB
9. Czy Program wpływa jakoś na wizerunek Policji, czy ma takie oddziaływanie? *Jeśli tak* – w jaki sposób?
10. Jak Pani sądzi w jakim stopniu Program wpłynął na aktywizację współpracy między administracją rządową, samorządową, policją, innymi instytucjami w zakresie bezpieczeństwa? Czy tu coś można by zmienić, usprawnić?
11. Czy są jakieś działania w ramach RB, które uważa Pani za nieskuteczne, niesprzyjające osiąganiu celów Programu, czyli:
 - Wzrost realnego bezpieczeństwa w Polsce;
 - Wzrost poczucia bezpieczeństwa w Polsce;
 - Zapobieganie przestępczości i aspołecznym zachowaniom poprzez zaktywizowanie i zdynamizowanie działań administracji rządowej na rzecz współpracy z administracją samorządową, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną;
 - Poprawienie wizerunku Policji i wzrost zaufania społecznego do tej i innych służb działających na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego.
12. Chciałabym teraz spytać, w jakim stopniu Program przyczynił się do rozwiązania głównych zdiagnozowanych problemów w poszczególnych obszarach? *Pokazujemy też rozmówcy kartę na której wymienione są poniższe obszary. Dopytać o każdy obszar.*
 - Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania
 - niewystarczająca wiedza/diagnoza, brak analiz
 - zagrożenie przestępczością
 - przyzwolenie społeczne na popełnianie przestępstw i wykroczeń
 - niewystarczająca sprawność i organizacja działań Policji i innych służb
 - brak zaufania Polaków do Policji i innych służb ochrony bezp.
 - Przemoc w rodzinie
 - zagrożenie przemocą w rodzinie
 - bierność i brak reakcji
 - niska świadomość społeczna przejawów przemocy
 - niska aktywność różnych instytucji w tym zakresie
 - brak współpracy instytucji w tym zakresie
 - Bezpieczeństwo w szkole
 - przestępstwa i wykroczenia w szkole
 - łatwy dostęp do alkoholu i narkotyków
 - przyzwolenie społeczne na zachowania patologiczne w szkole
 - brak współpracy szkoły-dyrekcja-nauczyciele-rodzice-uczniowie-Policja

- Bezpieczeństwo w komunikacji publicznej
 - przestępstwa, zakłócenia porządku, wybryki
 - wandalizm, dewastacja
 - zubożenie pracowników komunikacji na zachowania patologiczne
- Bezpieczeństwo w ruchu drogowym
 - duża liczba wypadków śmiertelnych
 - częste kierowanie pod wpływem alkoholu
 - nadmierna prędkość
 - brak pasów bezpieczeństwa
- Bezpieczeństwo w działalności gosp.
- przestępczość wobec małych i średnich przedsiębiorstw
- trudności w komunikacji między policją a przedsiębiorstwami
- Ochrona dziedzictwa narodowego
 - niszczenie dziedzictwa narodowego (zabytków, zbiorów itp.)

Podsumowanie

13. Zbliżając się do końca rozmowy chciałabym zapytać, jak ocenia Pan/i organizację/koordynację Programu, w tym (dopytać mocne i słabe strony każdego z punktów):

- przepływ informacji
- strukturę organizacyjną
- koordynację i zarządzanie
- proces oceny wniosków
- proces realizacji projektów
- współpraca z zespołami koordynującymi

14. Jakie najważniejsze problemy pojawiły się w ramach realizacji Programu?

15. Co należałoby zmienić/zmodyfikować w nowym Programie na kolejne lata?

16. Czy jest jeszcze coś ważnego dla programu RB, tych zamkniętych 9 lat o co nie zapytałam/łem?